

Analýza makroekonomických souvislostí ovlivňujících vývoj trhu práce vybraných evropských zemí

Bára Paloncyová

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

*** nascannované zadání s. 1 ***

*** nascannované zadání s. 2 ***

*** naskenované Prohlášení str. 1 ***

*** naskenované Prohlášení str. 2 ***

ABSTRAKT

Práce se zaměřuje na analýzu makroekonomických souvislostí, které ovlivňují vývoj trhu práce ve vybraných zemích, tj. v České republice, ve Slovenské republice a v Polsku v letech 1992 až 2022. Teoretická část je věnována analýze pracovního trhu, jejíchž součástí je vymezení základních pojmů. Dále je zde charakterizován evropský trh práce a makroekonomické souvislosti vývoje trhu práce. V praktické části je provedena analýza makroekonomických ukazatelů výše uvedených zemí. Zkoumanými indikátory jsou vývoj hrubého domácího produktu, vývoj inflace, vývoj salda a vývoj obecné míry nezaměstnanosti v již zmíněných zkoumaných státech. Silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby jsou shrnuty ve SWOT analýze.

Klíčová slova: trh práce, nezaměstnanost, saldo, inflace, makroekonomické ukazatele.

ABSTRACT

The work focuses on the analysis of macroeconomic contexts that influence the development of the labour market in selected countries, i. e. in the Czech Republic, the Slovak Republic and Poland in the years 1992 to 2022. The theoretical part is devoted to the analysis of the labour market which includes the definition of basic terms. Furthermore, the European labour market and the macroeconomic context of the development of the labour market are characterised here. In the practical part, the macroeconomic indicators of selected countries are analysed. The examined indicators are the development of the gross domestic product, the development of inflation, the development of the balance and the development of the general unemployment rate in the already mentioned examined countries. Strengths and weaknesses, opportunities and threats are summarized in a SWOT analysis.

Keywords: labor market, unemployment, balance, inflation, macroeconomic indicators.

Motto: *„Tajemství úspěchu v životě není dělat, co se nám líbí, ale nalézt zalíbení v tom, co děláme“.* (Thomas Alva Edison)

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Martinu Mikeskovi, Ph.D. za možnost zpracování tohoto tématu, za jeho rady, připomínky a trpělivost při zpracování práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ANALÝZA PRACOVNÍHO TRHU	13
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.2 ZÁKLADNÍ UKAZATELE TRHU PRÁCE	20
1.3 NEZAMĚSTNANOST, TYPY NEZAMĚSTNANOSTI	21
2 EVROPSKÝ TRH PRÁCE	27
2.1 CHARAKTERISTIKA EVROPSKÉHO TRHU PRÁCE	27
3 MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI VÝVOJE TRHU PRÁCE	30
3.1 MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE	30
3.2 VÝVOJ DLOUHODOBÉ NEZAMĚSTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE A VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ	34
3.3 SKUPINY NEJVÍCE OHROŽENÉ DLOUHODOBOU NEZAMĚSTNANOSTÍ	35
4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
5 CÍL A METODY PRÁCE	40
6 ANALÝZA MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ VYBRANÝCH ZEMÍ	44
6.1 VÝVOJ HRUBÉHO DOMÁCÍHO PRODUKTU VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH OD ROKU 1992 DO ROKU 2022	44
6.2 VÝVOJ INFLACE VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH OD ROKU 2012 DO ROKU 2022	48
6.3 VÝVOJ SALDA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH V LETECH 2012 AŽ 2022	53
7 SROVNÁNÍ VYBRANÝCH ZEMÍ	66
8 SWOT ANALÝZA VYBRANÝCH ZEMÍ	76
9 MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK	82
10 SHRUTÍ DOPORUČENÍ PRO VYBRANÉ ZEMĚ	84
11 SHRUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI	86
ZÁVĚR	89
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	93
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	100
SEZNAM OBRÁZKŮ	101
SEZNAM TABULEK	102
SEZNAM GRAFŮ	103
SEZNAM PŘÍLOH	104

ÚVOD

Zvoleným tématem bakalářské práce je „Analýza makroekonomických souvislostí ovlivňujících vývoj trhu práce ve vybraných evropských zemích“.

Součástí každé tržní ekonomiky je dlouhodobá nezaměstnanost ovlivňována makroekonomickými ukazateli. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretický úsek má tři kapitoly, z nichž každá má i podkapitoly. Ve čtvrté je shrnutí teoretické části.

První kapitola s názvem „Analýza pracovního trhu“ vymezuje základní pojmy, se kterými se ve vybraném tématu můžeme setkat. Jedná se o trh práce, který je definován jako místo, na kterém se setkává nabídka po práci s poptávkou. Subjekty na trhu práce jsou ty, co pracovní sílu nabízejí (zaměstnanci, uchazeči o práci) a podniky, kteří tuto sílu nakupují. Primárním výrobním faktorem je lidská práce. Jedná se o specifický sociální fenomén odehrávající se v jistém sociálním prostředí. Jsou zde popsány determinanty nabídky práce. Podrobně jsou definovány pojmy nabídka práce, poptávka po práci, rovnováha na trhu práce i jeho typologie a faktory. Druhá podkapitola se zabývá základními ukazateli trhu práce, kterými jsou míra zaměstnanosti, míra nezaměstnanosti a míra ekonomické aktivity. Mezi jedno z hojně diskutovaných témat je i v současnosti nezaměstnanost. Je symptomem narušené rovnováhy na trhu práce. K nezaměstnanosti dochází tehdy, když nabídka převyšuje poptávku po práci. Vylíčeno je zde také ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo, příčiny vzniku nezaměstnanosti, její členění i porovnání míry nezaměstnanosti podle pohlaví.

Druhá část teoretické práce je orientována na evropský trh práce a jeho charakteristiku. V podkapitole je vylíčen vývoj trhu práce v České republice, na Slovensku a v Polsku. Vývoj trhu práce je velmi proměnlivý. Velký vliv na něj měla hospodářská krize i pandemie COVID-19. Její proměnlivost je závislá na tom, jak se zlepšuje průmysl, zdravotnictví i obchod v jednotlivých zemích. Nezaměstnanost je globálním problémem. Jedním ze zásadních ukazatelů ekonomické aktivity je hrubý domácí produkt, díky němuž můžeme hodnotit ekonomický výkon dané země a porovnávat ho s ostatními státy.

Poslední kapitola popisuje makroekonomické souvislosti vývoje trhu práce. Jsou zde vylíčeny makroekonomické ukazatele, tj. hrubý domácí produkt, míra inflace, míra nezaměstnanosti a platební bilance – saldo. Díky těmto ukazatelům se měří souhrnný ekonomický vývoj jednotlivých států. Výše uvedené ukazatele jsou v kapitole blíže popsány.

Poslední podkapitola se věnuje skupinám nejvíce ohroženým dlouhodobou nezaměstnaností, tj. zdravotně postiženým jedincům, absolventům škol a mladistvých uchazečů o práci. Jelikož patří ženy mezi ohroženou skupinu, i o nich je zde zmínka.

Praktická část práce je rozdělena do 7 kapitol. Šestá část obsahuje shrnutí doporučení, poslední kapitola shrnutí analytického úseku bakalářské práce.

První kapitola popisuje cíl a metody práce. Hlavním cílem práce je zjištění největšího problému ve vývoji trhu práce týkající se nezaměstnanosti. Dílčími cíli pak zjistit, jaký vliv na nezaměstnanost mají makroekonomické ukazatele – hrubý domácí produkt, inflace, saldo a nezaměstnanost. K analýze byly vybrány tři státy, tj. Česko, Slovensko a Polsko. Jelikož je práce opřena o matematické údaje, byl použit kvantitativní výzkum a metoda oficiální statistiky. Data použita v praktické části práce byla získána převážně ze statistických dat jednotlivých zemí. Další použitou metodou je SWOT analýza, na základě které se dají zjistit, jaké mají jednotlivé zkoumané země silné a slabé stránky, jaké mají příležitosti a co je ohrožuje. Je zde uvedena charakteristika jednotlivých zkoumaných států.

Druhá část praktické práce se zabývá analýzou makroekonomických ukazatelů vybraných států v období od roku 1992 do roku 2022. Vybrány byly tyto ukazatelé:

- vývoj hrubého domácího produktu;
- vývoj inflace;
- vývoj salda;
- vývoj obecné míry nezaměstnanosti.

Vývoj hrubého domácího produktu je zásadním měřítkem hospodářské aktivity jednotlivých zemí. Hrubý domácí produkt měří celkovou hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných v určitém státě za jasné časové období. Získána data jsou převáděna z tabulek do grafů a poté analyzována. Výsledky jsou uvedeny v procentech. Dalším analyzovaným ukazatelem je vývoj inflace, kterým se měří cenová hladina. Vyjadřuje se jako procentuální změna indexu spotřebitelských cen za určité období. Podílí se na ní několik činitelů, jako např. nadměrný růst peněžních zásob, nárůst nákladů na výrobu a růst mezd. Její výše ovlivňuje ekonomiku dané země. I zde jsou data zapracována do tabulek a převedena do grafů. Dalším analyzovaným ukazatelem je vývoj salda, které je proměnlivé. Někdy se nachází v přebytku, jindy ve schodku. Získána data jsou zaznamenána

v tabulkách v měně EUR. Saldo je sledováno za období 2012-2022. Většina dat jsou získaná z mezinárodních statistik. Posledním ze sledovaných ukazatelů je vývoj obecné míry nezaměstnanosti za období 1992-2022. I zde jsou získaná data převáděná z tabulek do grafů. Zpracování je vyjádřeno v procentech. Tak jako saldo a inflace i nezaměstnanost je proměnlivým jevem. Na její vývoj měla vliv jak hospodářská krize, tak i pandemie COVID-19. Další kapitola srovnává analýzy získaných dat vybraných makroekonomických ukazatelů všech tří sledovaných států. I zde jsou data převedena z tabulek do grafů. Mimo již výše zmíněných ukazatelů, je zde použit index mizérie, kterým se porovnává míra nezaměstnanosti, míra inflace a další sledované sociální faktory. Předposlední oblast praktické části se zabývá SWOT analýzou. Jsou zde popsány silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby všech tří vybraných zemí. Magickému čtyřúhelníku je věnována poslední kapitola bakalářské práce. Indikátory pro jeho sestrojení jsou růst hrubého domácího produktu, saldo obchodní bilance, míra nezaměstnanosti a inflace. Následuje shrnutí analytické části.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ANALÝZA PRACOVNÍHO TRHU

I přesto, že je definic trhu práce mnoho, mají svého společného jmenovatele, který vychází ze základních ekonomických dispozic.

Dle nejvíce používané definice můžeme **trh práce** označit jako místo, kde se setkává poptávka po práci s nabídkou. I přesto, že je trh práce ovlivněn různými faktory, řídí se stejnými tržními zákonitostmi. Nejdůležitějším výrobním faktorem je člověk. Dalšími pak stav populace, migrace nebo změny struktur obyvatelstva (Kuchař, 2007).

Na trhu práce v posledních letech došlo k několika přeměnám. Problémy se odvíjí dle toho, jaká je sféra vzdělanosti, jak narůstají nebo klesají problémy související s uplatněním na trhu práce a v neposlední řadě záleží na tom, jak se mění samotný charakter práce (Kuchař, 2007). Kolibová a Kubicová (2005) jsou toho názoru, že v dnešní době trh práce představuje značně složitý problém. Velkou roli zde hraje nejen nabídka a poptávka, ale také cena neboli mzda, kterou případný zaměstnavatel nabízí. Jelikož se jedná o lidskou práci, která je zároveň výrobním faktorem, záleží na individuálních psychických a fyzických limitech jedinců, kteří se o ni ucházejí.

Subjekty, se kterými se na trhu práce setkáváme, jsou ty, co pracovní sílu nabízejí, tj. pracovníci nebo uchazeči o zaměstnání. Dále zde patří podniky, které tuto sílu nakupují (Kolibová & Kubicová, 2005). Jedná se o subjekty s různou tržní silou, ve které stojí na jedné straně zaměstnavatelé mající stále dominantní pozici, kterou uplatňují při vyjednávání o mzdě. Na druhé straně zaměstnanci, kteří mají tržní sílu menší a nemají dokonalé informace (Brožová, 2018).

V posledních desetiletích jsou nejvýznamnějšími charakteristickými rysy trhu práce stále rostoucí role institucí, veřejných politik a vládních regulací. Neméně důležité je také jejich vliv na výstupy trhu práce, tj. na mzdové sazby i alokaci práce. (Brožová, 2018).

1.1 Vymezení základních pojmů

Lidská práce je primárním výrobním faktorem, který sociologové považují jako specifický sociální fenomén odehrávající se v určitém sociálním prostředí. Psychologové ji sledují z pohledu vlivu práce na rozvoj lidské psychiky, tj. zda jsou pracovníci motivováni, jaký dopad na ně práce má apod. Antropologové pak pozorují, jakou roli má práce

v kulturním ontickém¹ vývoji (Kolibová & Kubicová, 2005). Autorky práci definují jako souhrn rozumového nebo manuálního konání, jehož prostřednictvím jsou statky a služby vyráběny jak pro vlastní spotřebu, tak pro směnu. Tuto definici však zároveň označují jako neúplnou.

Kubíček (2006) zastává názor, že se práce zařazuje mezi základní výrobní faktory. Jedná se o cílevědomou lidskou činnost, která je vykonávána za účelem uspokojení potřeb. Autor rozlišil několik podstatných **charakteristik lidské práce**, mezi které patří:

1. vzácnost – jedná se o objem dostupné práce, který je omezen počtem zaměstnanců, jejich schopností vykonávat danou práci i časem, který mají k jejímu výkonu k dispozici;
2. diverzifikace – jde o řadu dílčích trhů, mezi kterými mohou zaměstnanci přecházet;
3. neoddělitelnost od svého nositele;
4. možnost zaměstnanců zvyšovat svou produktivitu hromaděním lidského nebo společenského kapitálu (Kubíček, 2006).

Trh práce se díky svému rozvoji a dělby práce velmi rychle rozrostl o mnoho nových povolání. Diferenciace příjmů obyvatel vedla k vytvoření hierarchizace povolání a zároveň ke zformování nového rozvrstvení společnosti. Na trhu práce se nejen nakupuje, ale také prodává. Obě zmíněné strany jsou na sobě vzájemně závislé (Kolibová & Kubicová, 2005).

Primárním předpokladem vymezení trhu práce je to, že na něm musí firmy operovat tak, aby obstály v konkurenci firem se stejným zaměřením. Klíčový u těchto firem je nákup vstupů, tj. lidské práce. Podstatná je také poptávka po práci, která bývá realizována pomocí zaměstnavatelů. Ti se rozhodují, zda najmou další pracovníky. Jejich rozhodování je ovlivněno podmínkami na ostatních trzích. Pracovníci stojí na straně nabídky, zaměstnavatelé na straně poptávky (Ehrenberg & Smith, 2009).

Aktéry trhu práce jsou pracovníci, firmy a stát.

¹ Ontický – vše, co náleží „jsoucnu“. SCS. ABC. CZ. *Slovník cizích slov* [online]. 2023 [cit. 10. 09. 2023]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/onticky>.

Komponenty trhu práce

Východiskem analýzy tržních vztahů je studium **čtyř základních komponentů trhu práce** (Kuchař, 2007):

1. nabízená práce (domácnosti a její členové);
2. zájem o práci (podniky, zaměstnavatelé);
3. stabilita na trhu práce (agregátní nabídka se rovná agregátní poptávce);
4. ustanovení reálné a nominální mzdové sazby.

Brožová (2006) zastává názor, že mikroekonomie pohlíží na **nabídku práce** jako na rozhodnutí jedince mezi spotřebou a volným časem, kdy za práci daný jednotlivec získá nejen důchod, ale také spotřební statky. Obětována ušlá mzda je cenou za volný čas pracujícího jedince. Na stranu **poptávky po práci** vstupují zaměstnavatelé, kteří se snaží vytěžit pro svůj podnik maximální zisk. Činitelem pro rozsah poptávky je přijímání nových pracovníků, čímž se zvyšují mzdové náklady podniku. V momentě, kdy dojde k tomu, že se mezní produkt práce rovná reálné mzdě, dochází k optimálnímu rozsahu zaměstnanosti. Marshallovo pravidlo pro poptávku po práci platí, že je více elastická, čím vyšší je elasticita substituce, elasticita poptávky po výstupu a elasticita nabídky ostatních výrobních faktorů (Brožová, 2018).

Kolibová a Kubicová (2005, s. 35) jsou toho úsudku, že „*Poptávka na trhu práce je odvozenou poptávkou od poptávky po finálních výrobcích, které jsou pomocí práce vyráběny.*“ Klíčové tedy dle autorek je, aby firma získala potřebné informace z mezního produktu práce svých zaměstnanců. V první řadě by si měl podnik zjistit, jaký je celkový fyzický produkt (TPP), tj. jaké množství při používané technologii s určitou kombinací výstupů mohou vyrobit. Dále by firmy měly mít přehled o mezním produktu práce (MPP), díky kterému mohou určit, zda budou přijímat nové zaměstnance nebo budou muset stávající pracovníky propouštět. Mezní fyzický produkt práce získají tím, že celkový fyzický produkt práce vydělí celkovým počtem pracovníků. Dále je zapotřebí, aby si podnik zjistil příjem z mezního produktu práce (MRP_L). Ten vypočte vynásobením mezního fyzického produktu práce a ceny výrobku. Podnik tedy zvyšuje nebo snižuje poptávku po práci tak, aby příjem z MPP převyšoval nebo se rovnal mzdové sazbě (Kolibová & Kubicová, 2005).

Jedinci, kteří prodávají svou pracovní sílu, tvoří **nabídku na trhu práce**. Každý z nich se může rozhodnout, zda na trh práce vstoupí a kolik práce je ochoten nabídnout. Při

nabídce práce řeší, co díky ní mohou získat a co jim přinese volný čas. Tak jako zaměstnavatelé i oni porovnávají ceny práce (mzdy) s cenou volného času (ušlé mzdy) (Kolibová & Kubicová, 2005). Rozhodují se, kolik práce na trhu práce budou nabízet, kolik budou chtít mít volného času k maximálnímu uspokojení (Brožová, 2018).

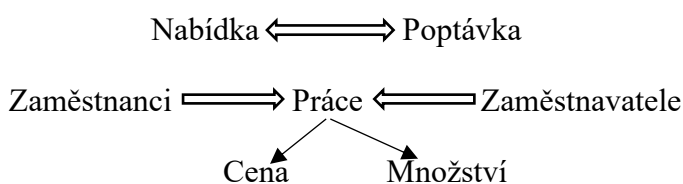
Proměny trhu práce přinesly od konce 20. století ženám velké množství nových možností a příležitostí k uplatnění se na něm. Především kvalitní vzdělání jim otevřelo přístup ke všem profesím a pracovním pozicím jako mužům (Brožová, 2018).

Reakce pracujících jedinců na růst mezd se určují na základě dvou efektů. Prvním je efekt substituční, druhým efekt důchodový. Substituční efekt souvisí s obětováním volného času jedince, který často nahrazují prací. Pokud začne u dané osoby převládat užitek z volného času, pak nastává důchodový efekt (Kolibová & Kubicová, 2005).

Do nejvýznamnějších **determinantů nabídky práce** patří (Kolibová & Kubicová, 2005, s. 39):

- „reálné mzdy; (současné i očekávané),
- majetek,
- mimopracovní příjmy (například sociální dávky),
- demografický vývoj (počet obyvatelstva v produktivním věku),
- míra ekonomické aktivity obyvatelstva,
- úroková míra,
- daně,
- ceny spotřebního zboží,
- kulturní, náboženské vlivy.“

Graf 1.1. Trh práce

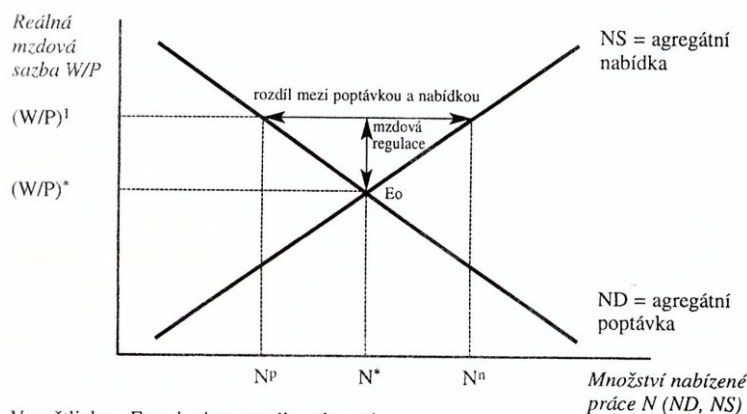
Zdroj: Kolibová & Kubicová (2005, str. 33), vlastní zpracování

Dosáhnout **rovnováhy na trhu práce** je o mnoho komplikovanější než na ostatních trzích, a to z toho důvodu, že na růst poptávky po práci reaguje nabídka práce pomaleji. Je to zapříčiněno změnou nabídky nebo poptávky na trhu práce, kdy se mění vyrovnaná mzda a zaměstnanost. V případě, že nabídka práce klesá, snižuje se také zaměstnanost, ale zároveň stoupá mzdová sazba (Kolibová & Kubicová, 2005). Trh práce je heterogenním trhem, což se projevuje v existenci rozličných profesních trhů. Vyskytuje se na něm mnoho firem navzájem si konkurujících v určitých profesích (Brožová, 2018).

Duben (1999) popisuje důvod pomalejších reakcí mzdových sazeb, které probíhají na trhu práce, podle následujících **specifikací trhu prá**

1. mikroekonomické přednosti, do kterých přísluší např. rizikovost práce nebo kvalita pracovního prostředí;
2. dlouhodobější spojitosti na trhu práce než na trhu finálních statků;
3. trh práce je nejen geograficky, ale také profesně rozdělený;
4. flexibilitu mezd snižují odbory, kolektivní vyjednávání nebo pracovně-právní legislativa.

Graf 1.2 Rovnováha na trhu práce

Vysvětlivky: Eo = bod rovnováhy trhu práce
 (W/P)* = rovnovážná reálná mzda
 (W/P)¹ = aktuální reálná mzda
 N* = úroveň plné zaměstnanosti
 N^p = množství aktuálně poptávané práce
 Nⁿ = množství aktuálně nabízené práce

Zdroj: Kuchař (2007, str. 13)

Kolibová a Kubicová (2005) rozlišují **typologii trhu práce** na:

1. **Primární a sekundární trh práce** - primárním je trh práce, ve kterém jsou výhodnější pracovní příležitosti a zároveň nabízí nejen pracovní jistotu, ale také kariérový růst, lepší pracovní a mzdové podmínky. Na sekundárním trhu práce se shromažďují pracovní místa na nižší sociální pozici s nižšími mzdovými podmínkami. Zaměstnanci v sekundárním trhu bývají v práci frustrovaní, hrozí jim riziko nezaměstnanosti a zároveň mají velmi malou šanci na to, aby si zvýšili kvalifikaci.
2. **Formální a neformální trh práce** – trhem oficiálních pracovních míst je trh práce formální. Na jeho regulaci dohlíží státní organizace, které také zveřejňují volná pracovní místa. Formální trh obstarává sociální postavení pracovníků. Nad neformálním trhem stát nemá kontrolu. Jedná se o tzv. černou ekonomii, ve kterém mohou mít pracovníci větší výdělků. I přesto jsou oba trhy spolu propojeny. Pokud se zhroutí jeden z nich, na druhém se tento kolaps také projeví.
3. **Externí a interní trh práce** – externí trh práce je trhem otevřeným, ve kterém vládne mezi firmami konkurence. Interní trh práce je vnitřním trhem určitého podniku.

Faktory ovlivňujících trh práce:

1. **Sociální faktory** – jedná se o reflex hodnot jednotlivých jedinců, tj. osob s nízkou kvalifikací, neschopnosti nebo neochoty pracovat. Jde o faktory, které ovlivňují nejen strukturu, ale také velikost nabídky na pracovním trhu (Ford, 2017).
2. **Sídelní faktory** – jde o faktor, ve kterém lidé dávají přednost bydlení na území poblíž nějaké firmy, aby nemuseli dojíždět. Dále zde patří jedinci, kteří upřednostňují bydlení v klidném prostředí a do práce raději dojíždí (Ford, 2017).
3. **Technologické faktory** – jsou činitelé, kteří působí na strukturu již vyskytujících se pracovních míst na pracovním trhu. Přičemž některé nové technologie mohou zapříčinit i likvidaci určitého druhu práce tím, že pracovníky nahradí stroje. Jedná se např. o roboty a moderní samoobslužná zařízení (Ford, 2017).
4. **Ekonomické faktory** – v tomto typu se jedná o vazby národní ekonomiky na zahraniční ekonomiku, díky čemuž dochází v tuzemsku ke změnám (Ford, 2017). Hejduk (2017) tyto faktory popisuje jako určitý proces globalizace, který používají

větší korporace. Ty vyhledávají co nejnižší náklady v oblastech, ve kterých se nachází levná pracovní síla a také nízké mzdy.

5. **Legislativní faktory** – usměrňují proces zaměstnávání jedinců ze zahraničí na našem území a občanů České republiky v zahraničí. Věnují se nejen otázkám diskriminace pracovníků, ale také uchazečům o zaměstnání; určují pravidla pro zaměstnání jedinců, kteří mají změněnou pracovní schopnost či mají různé zdravotní omezení (Sokáčová, 2014). Tato pravidla jsou zakotvena v Zákoně o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. a ve vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí č. 518/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (Horák, 2014). V Zákoníku práce č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů se odkazuje na diskriminaci mladistvých jedinců, osob předdůchodového věku, rodičů, kteří pečují o dítě nebo se vrací z rodičovské dovolené (Antidiskriminační zákon).

Dalším základním pojmem je **index mizérie**, který vytvořil americký ekonom Artur Okun. Tento index vznikl sečtením údajů o výši nezaměstnanosti a výši inflace. Vztah těchto údajů je znázorněn ve Philipsově křivce, v níž je míra nezaměstnanosti v nepřímém poměru k míře inflace. Z křivky pak vyplývá, že čím je vyšší míra nezaměstnanosti, tím je míra inflace nižší (Dvořáček & Slunčík, 2012). Okun vytvořil Okunův zákon, který vyjadřuje vztahy mezi křivkou produkčních možností a cyklickou nezaměstnaností (Tuleja, Majerová & Nezval, 2006). Rickards (2014) je toho názoru, že index mizérie se skládá z několika makroekonomických ukazatelů. Mezi ně zařadil reálnou inflaci a reálnou nezaměstnanost. V roce 2021 byl v České republice tento index nejvyšší za poslední tři roky a to z důvodu růstu průmyslové výroby, maloobchodních tržeb či podnikatelské a spotřebitelské důvěry (Volf, 2021).

Saldo

Odečtením státních výdajů od příjmů vzniká saldo, jedná se o důležitý ukazatel výkonnosti ekonomiky. Konečná cena představuje výsledek hospodaření státu za dané období. V případě, že jsou příjmy státu vyšší než výdaje, jedná se o kladné saldo, v opačném případě jde o saldo záporné a stát se dostává do dluhu.

Fluktuace

Fluktuace je počet ušlých zaměstnanců z firmy a počet příchodů nových. Vliv na fluktuaci má angažovanost pracovníků. Souvisí s jejich osobním ohodnocením a výkonem (Amstrong, Taylor, 2015). Souvisí také problémem spojeným s chováním zaměstnanců a manažerů k podřízeným. Ti by se měli snažit, aby byli spřízněni s podnikem, ve kterém pracují a jeho cíli. Je důležité, aby vedoucí pracovníci řídili podnik nejen z pohledu kvantitativního, ale také i kvalitativního (Dytrt, 2006). V případě, že vedení organizace není schopno dobře řídit své podřízené, stává se fluktuace velkým problémem.

1.2 Základní ukazatelé trhu práce

Výchozími indikátory, které se používají pro rozbor stavu na trhu práce, je míra zaměstnanosti, míra nezaměstnanosti a míra ekonomické aktivity.

Podílem počtu pracujících osob ve věku 15 až 64 let na počet všech jedinců ve věku 15 až 64 let se vyjadřuje **míra zaměstnanosti**. Podílem registrovaných nezaměstnaných uchazečů ve věku 15 až 64 let v relaci k jedincům stejného věku se vyjadřuje **míra nezaměstnanosti** (Jurečka, 2017). Podíl nepracujících osob, tj. počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 - 64 let k populaci stejného věku, od ledna 2013 nahradil dosavadní indikátor míry registrované nezaměstnanosti (MPSV, 2022). V **míře ekonomické aktivity** populace se poměruje počet ekonomicky aktivních lidí k celkové populaci v produktivním věku dané země v daném časovém momentu (Rojíček, 2016). Jurečka (2017) je toho názoru, že díky měření nezaměstnanosti se může dojít k závěrům porovnávajícím šance uchazeče k nalezení volného místa.

Graf 1.3 Měření nezaměstnanosti

$$u = \frac{N}{EA} * 100 = \frac{N}{Z+N} * 100$$

Zdroj: Jurečka (2009. s. 114), vlastní zpracování

Vysvětlivky grafu 1.3:

u – míra nezaměstnanosti
N – podíl nezaměstnaných
EA – ekonomicky aktivní obyvatelé
Z – součet zaměstnaných.

1.3 Nezaměstnanost, typy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je i v současnosti nejdiskutovanějším jevem tržního hospodářství. Nezaměstnaná osoba je jedinec v produktivním věku, který splňuje níže uvedené podmínky:

1. nemá placenou práci ani příjem ze sebezaměstnání, ale čeká, že bude znovu zaměstnán;
2. aktivně hledá práci a je ochotný do ní nastoupit (Buchtová a kol., 2002).

Nezaměstnanost je symptomem narušené rovnováhy na trhu práce. Jedná se o stav, kdy nabídka převyšuje poptávku (Kolibová, Kubicová, 2005).

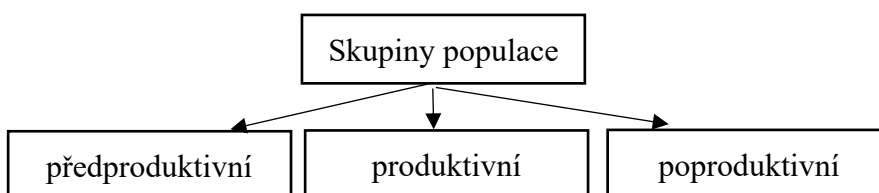
Nezaměstnanost popisuje Brožová (2006) jako obvyklý společenský jev. Výše nezaměstnanosti je, dle autorky, vlastností fungujícího trhu práce. Jestliže je výše nezaměstnanosti vysoká a zároveň přetrvává dlouhé období, stane se z ní komplikovaný problém s vícerozměrnými důsledky.

Nezaměstnanost nebývá rozvržena rovnoměrně. Některé oblasti zasahuje více, jiné zase o něco méně. V naší republice existují okrsky, ve kterých je míra nižší a mikroregiony, ve kterých se míra nezaměstnanosti udržuje na přibližně stejné úrovni již delší dobu. Do doby, kdy se míra nezaměstnanosti nestane masovou, nepovažuje se za ekonomický ani sociální problém (Mareš, 1998).

Kolibová a Kubicová (2005) člení populaci do tří skupin:

1. předproduktivní;
2. produktivní;
3. poproduktivní.

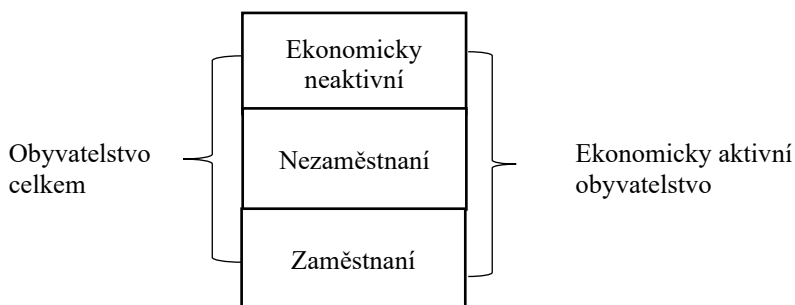
Graf 1.4 Klasické členění populace

Zdroj: Kolibová & Kubicová (2005, s. 70), vlastní zpracování

Dle autorky je pro měření nezaměstnanosti přiměřenější klasifikace obyvatelstva podle skladby a s ohledem na ekonomickou aktivitu.

Graf 1.5 Skladba obyvatelstva s ohledem na ekonomickou aktivitu

Zdroj: Kolibová & Kubicová (2005, s. 70), vlastní zpracování

Do **ekonomicky neaktivního** obyvatelstva se řadí všichni jedinci do 15-ti let a starší nesplňující kritéria pro zařazení mezi osoby zaměstnané nebo nezaměstnané. **Zaměstnaní** jsou jedinci, kteří vykonávají jakoukoliv práci, za kterou dostanou plat. **Nezaměstnané** jsou pak ty osoby, které nejsou v žádném pracovním vztahu, nevykonávají samostatně výdělečnou činnost ani se nepřipravují se na budoucí povolání. **Ekonomicky aktivním** obyvatelstvem jsou jak pracující, tak i nepracující jedinci. **Ekonomicky neaktivními** pak ti, které nelze zařadit do předchozího kritéria (Kolibová & Kubicová, 2005).

Potřeby existence nezaměstnanosti:

1. **pohyb ekonomiky** – tento pohyb si vyžaduje odpovídající pohyb zaměstnanců, je spojen s určitým časem, ve kterém se oba pohyby (ekonomika a zaměstnanci) vzájemně přizpůsobují;
2. **svobodná volba osob** – jedná se o svobodné rozhodování jedinců, zda přijmou určitou pracovní nabídku nebo budou chtít být závislí na jiných příjmech, tj. různých dávkách, podporách od charitativních organizací nebo budou závislí na rodině (Mareš, 1998).

Kolibová a Kubicová (2005, s. 68-69) mezi **příčiny**, které vedou k **nezaměstnanosti**, řadí:

- *„dynamiku ekonomiky a střídání hospodářských cyklů,*
- *strukturální změny,*
- *nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce,*
- *demografické vlivy,*
- *mzdovou politiku a nepružnost mezd,*
- *vývoj inflace,*
- *státní zásady na trhu práce,*
- *chování odborů,*
- *imobilitu pracovní síly“.*

Příčiny vzniku **nezaměstnanosti** rozlišuje Buchtová a kol. (2002) na:

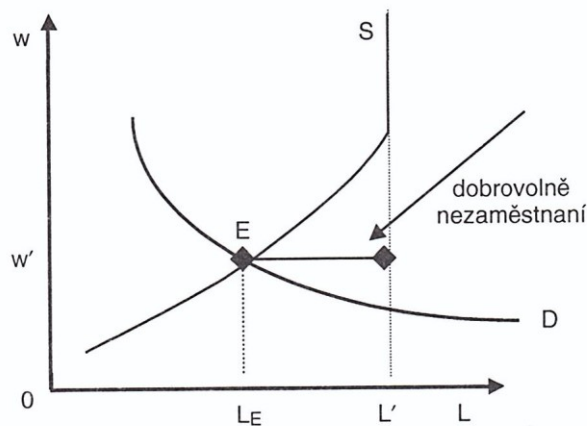
1. **Frikční nezaměstnanost** – vzniká konsekvencí neustálého pohybu obyvatel mezi místy a pracovními příležitostmi. Předpokladem je, že profesní orientace a lokální rozmístění je na straně nabídky a poptávky ve shodě.
2. **Strukturální nezaměstnanost** – postihuje určitá odvětví i výrobu. Vyvolává ji klesající poptávka po jisté tvorbě statků. V této struktuře poptávka po práci klesá. Důsledek tohoto snížení je růst produkce v jiném odvětví a výrobě. Strukturální nezaměstnanost je rozhodujícím činitelem ovlivňujícím regionální rozdíly míry nezaměstnanosti na trhu práce.
3. **Cyklická nezaměstnanost** - se pojí s cyklickým poklesem výkonu ekonomiky. V době hospodářských snížení cyklická nezaměstnanost stoupá, při jejím růstu je potlačována.

Jiné členění **nezaměstnanosti do několika forem** rozlišují Kolibová a Kubicová (2005):

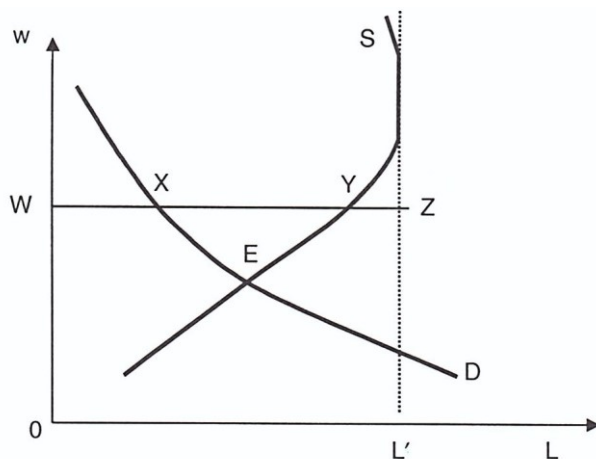
1. **Frikční nezaměstnanost** – je nejméně problémovým profilem nezaměstnanosti, je krátkodobá, dočasně nezbytná a do určité míry také funkční. Řadí se zde jedinci, kteří se z rozličných důvodů rozhodli změnit své dosavadní zaměstnání. Období mezi

odchodem ze stávajícího zaměstnání a nástupem do nové práce je označováno jako frikční nezaměstnanost.

2. **Strukturální nezaměstnanost** – vzniká v době, kdy v ekonomice dochází ke kontinuálnímu útlumu jistých segmentů. Tyto změny jsou provázeny mezisektorovým přesunem pracovních míst a současně působí na poptávku po pracovních silách. V strukturální nezaměstnanosti se sice objevují volné pracovní pozice, ale těm neodpovídá poptávka. Jako případné opatření se jeví rekvalifikace.
3. **Technologická nezaměstnanost** – je formou, kdy se v rámci inovací podniků zavádějí do výroby nové stroje a technologie. Technologická nezaměstnanost se týká nejen vysoce vzdělaných odborníků, ale také dělníků, nekvalifikovaných či polokvalifikovaných pracovníků.
4. **Cyklická nezaměstnanost** – její vznik je zapříčiněn nedostatečnou souhrnnou poptávkou, díky čemuž klesá i poptávka po práci. Je doprovázena nedostatkem volných pracovních sil.
5. **Sezónní nezaměstnanost** – je ovlivněna střídáním ročního období a tím spojenými změnami ve spotřebě určitého druhu zboží a služeb. Zaměstnanci pracují pouze sezónně a mimo sezónu jsou pravidelně nezaměstnaní.
6. **Skrytá nezaměstnanost** – se týká např. žen v domácnosti, mladistvých nebo osob v předdůchodovém věku, které odešly do předčasného důchodu. Řadí se zde i osoby zařazené do rekvalifikačních kurzů.
7. **Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost** – rozlišení těchto forem nezaměstnanosti vzniká z rozrůzněných příčin vedoucích ke ztrátě zaměstnání. Jedinci, kteří si práci hledají za mzdu vyšší, než nabízí zaměstnavatelé, jsou dobrovolně nezaměstnaní. V případě, že reálná sazba mzdy je velmi vysoká, vzniká nedobrovolná nezaměstnanost. Je to z toho důvodu, že při vyšší mzdě chce většina jedinců pracovat, ale ne všichni z nich si práci najdou.
8. **Podzaměstnanost** – neboli neúplná zaměstnanost s nezaměstnaností souvisí značně úzce. Jedná se o jedince, kteří jsou nuceni přijmout nabídku práce, která neodpovídá jejich kvalifikaci a také ti, kteří jsou přinuceni pracovat na zkrácený úvazek (Kolibová & Kubicová, 2005).

Graf 1.6 Dobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: Buchtová (2002, s. 66)

Graf 1.7 Nedobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: Buchtová (2002, s. 68)

Mezi obecné trendy porovnání nezaměstnanosti dle pohlaví můžeme zařadit:

1. **celková míra nezaměstnanosti** - historicky byla míra nezaměstnanosti mezi ženami a muži odlišná. Ve většině zemí bývala nezaměstnanost u žen často vyšší než nezaměstnanost u mužů.
2. **Mateřství a péče o rodinu** – u žen se vyskytuje častá vyšší míra nezaměstnanosti z důvodu mateřství a s tím spojenou péčí o rodinu. Nedostatek flexibilních pracovních míst pro rodiče nebo dělení rolí mužů a žen v rodině jsou dalšími důvody nezaměstnanosti žen.
3. **Zaměstnanost a vzdělání** - ženy mívají v některých zemích vyšší úroveň vzdělání než muži, ale mohou čelit častějším překážkám při hledání zaměstnání v určitých odvětvích, jako jsou například technologické a technické obory.

4. **Platová nerovnost** - nezaměstnanost může být ovlivněna i platovou nerovností mezi muži a ženami. Stává se, že jsou ženy finančně odměňovány méně než muži za stejnou práci a tím mohou být náchylnější k nezaměstnanosti. Ekonomicky závislé rodiny mohou preferovat zachování zaměstnání mužského pohlaví.
5. **Pracovní trh a strukturální faktory** - v odvětvích jako jsou např. stavebnictví nebo technické profese, bývá zaměstnáno více mužů, zatímco v odvětvích jako jsou péče o zdraví a sociální péče, může pracovat více žen. Tento jev může ovlivnit míru nezaměstnanosti mezi oběma pohlavími.

Obecná míra nezaměstnanosti se používá při měření míry nezaměstnanosti a vyjadřuje se v procentech. Při výpočtu se poměruje počet nezaměstnaných jedinců k celkovému počtu ekonomicky aktivních osob. Obecná míra nezaměstnanosti je používána mezinárodně. Výsledky slouží k porovnávání nezaměstnanosti v rámci celé EU, jsou uvedeny v Evropském statistickém úřadě.

Registrovaná míra nezaměstnanosti patří do další sledované skupiny. Slouží ke zjištění nezaměstnanosti osob hledajících si práci pomocí odborných organizací. Patří zde např. úřady práce a zprostředkovatelny práce. Její míra se také vyjadřuje v procentech. Měří se podíl uchazečů o zaměstnání a počet veškeré pracovní síly. V roce 2012 došlo ke změně a míra registrované nezaměstnanosti se změnila na Podíl nezaměstnaných osob, kterým se měří podíl registrovaných uchazečů a počet obyvatel ve stejném věku (ČSÚ).

2 EVROPSKÝ TRH PRÁCE

Trh práce je velmi spleťtým souhrnným systémem, ve kterém se detailně analyzují a vyhodnocují stavy a vývojové tendence, které se uplatňují na pracovním trhu. Od 70. let 20. století průměrná míra nezaměstnanosti v členských státech Evropské unie stále roste.

2.1 Charakteristika evropského trhu práce

Vysoká nezaměstnanost patří mezi základní charakteristické rysy evropského trhu práce. Ekonomický růst byl zaznamenán již ve 2. pol. 20. století, i přesto v něm nevznikl dostačující počet pracovních míst, což zapříčinilo zvýšení obyvatel hledajících si práci. Míra nezaměstnanosti napříč státy Evropské unie dosáhla odlišných hodnot. Např. ve skandinávských zemích byla nízká, ve Španělsku nebo v Polsku naopak vysoká. Dalším příznakem je vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných jedinců, vysoký počet nezaměstnaných mladých lidí a rozdíly mezi muži a ženami (Kotýnková, 2006).

Mezi zásadní sociální problémy se na přelomu 19. a 20. století zařadila nezaměstnanost a s ní související sociální důsledky (Winkler a kol., 1999).

Na konci 1. světové války byla nezaměstnanost takřka odstraněna a ve 20. letech pak nastalo období deprese. K masové nezaměstnanosti došlo ve 30. letech 20. století. 2 – 3 % nezaměstnanost se poté uchovala až do 60. let. Jedná se o etapu, ve které začala Evropa hospodářsky prosperovat. Zvýšily se investiční aktivity, což vedlo k technickým pokrokům, vyšší vzdělanosti a tím související růst produktivity práce. Společně s výše uvedeným došlo ke zvýšení životní úrovně obyvatel (Faltus a kol., 2003). Tato změna zajistila v Evropě růst investic a to převážně do strojního zařízení. Do těchto investic byly zahrnovány i stroje dovezené ze Spojených států. Ke změně došlo také ve struktuře evropské ekonomiky, ve které docházelo k různým přesunům, jako např. k transferu výrobních faktorů směřujících od zemědělství k více produktivním odvětvím. Dělbá práce se stále více prohlubovala, zároveň byl lehčí přístup k zahraničním kapitálovým zdrojům. Díky tomu postupně docházelo k větší otevřenosti a scelení západní Evropy (Kadeřábková, 2002).

Ke zhoršení situace týkající se zaměstnanosti došlo na počátku 70. let 20. století. Jednalo se o období, ve kterém bylo mnoho proměnlivých ekonomických faktorů.

2.2 Vývoj trhu práce v České republice, Slovenské republice a Polsku

Vývoj trhu práce je proměnlivým jevem. Česká ekonomika v posledních letech rostla, výjimkou bylo období pandemie COVID-19. Růst HDP zpomaluje nejen vysoká inflace, ale také nedostatek efektivní pracovní síly. Mezi faktory patřící na trhu práce mezi nedostatečné se řadí nevyhovující vzdělání nebo nedostatečná kvalifikace. Vlivem demografického vývoje dochází k výrazné transformaci struktury pracovního trhu. Proto je pro zemi klíčové, aby přistoupila k aktivním krokům, které by na tyto změny reagovaly. Pokud k tomu nedojde, může státu hrozit ztráta konkurenceschopnosti, nárůst nezaměstnanosti nebo zpomalení růstu.

Poptávka na trhu práce v České republice v posledním období převyšuje nabídku. Vzniklo tak mnoho nových volných pracovních příležitostí. I přesto však chybí aktivní zájemci o práci. Z důvodu zániků pracovních míst a stále rostoucí robotizace se musí mnoho zaměstnanců přeškolovat na jiná povolání. Na trhu práce je kladena velká poptávka po jedincích znajících digitální dovednosti. Proměnlivost na trhu práce je závislá také na zlepšování v odvětví průmyslu, zdravotnictví, obchodu či dopravy. Je proto podstatné, aby se ekonomika přizpůsobovala globálním jevům, tj. již zvýšené digitalizaci, robotizaci, sdílené ekonomiky či zeleným technologiím.

Na růst zaměstnanosti se podílejí především osoby bez statusu zaměstnance, tj. fyzické osoby samostatně výdělečně činné, jedinci pomáhající rodinným příslušníkům, pracující na dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti. K nárůstu zaměstnanosti dochází především v terciálním úseku služeb, jeho poklesu v sektoru sekundárním. V terciálním odvětví se jednalo o nárůst v odvětví služeb, v sekundárním o pokles pracujících jedinců (ČSÚ). Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) začaly větší nedostatky pracovních sil v první polovině 20. století, což vedlo právě ke již výše zmíněnému nesouladu nabídky práce a poptávky po pracovní síle (MPSV). I přesto, že jsou uchazečům o zaměstnání nabízená volná pracovní místa, většina o ně z důvodu nízkých požadavků na vzdělání nemá zájem. V porovnání s Evropskou unií má Česká republika podprůměrně nízkou nezaměstnanost.

Tak jako v ČR i na Slovensku se ekonomika potýká s nezaměstnaností, která je na jedné straně globálním problémem a na druhé problémem dané země. I naši sousedé v posledních deseti letech řeší mimo jiné problémy s nezaměstnaností, s rozhodováním ekonomických subjektů o mzdě nebo zdokonalováním lidského kapitálu (Martincová,

2002). I na Slovensku je míra nezaměstnanosti kolísavá. Rada Evropské unie vyzvala Slovensko, aby přijalo opatření, která by vedla ke zmírnění nezaměstnanosti a to tím, že by se měla zlepšit kvalita vzdělávání a jeho význam pro potřeby trhu práce. Dále doporučila, aby se zlepšila správní kapacita veřejných služeb zaměstnanosti a tím související schopnost poskytovat případným uchazečům o práci i individuální služby. Ze zprávy vyplývá, že Slovensko s řešením problémů s nezaměstnaností nepřijalo žádná zásadní opatření. Zároveň ho upozornila, aby zkvalitnilo efektivitu aktivní politiky trhu práce i zvýšilo odbornosti veřejných služeb zaměstnanosti (Evropská komise, 2012). Na její doporučení se Slovenská republika zaměřila na účinnější řešení dlouhodobé nezaměstnanosti. K tomuto vylepšení měly posloužit různá aktivační opatření, např. druhá šance na vzdělání nebo personalizované poradenství pro uchazeče o zaměstnání. Zádrhelem slovenského trhu práce je stále vyšší nezaměstnanost, především pak mladých jedinců – absolventů škol. Problém s hledáním práce mají také lidé starší padesát let.

Ekonomika v Polsku se v průběhu několika období vyvíjela různými způsoby. Na konci 20. století byla poměrně stálá, postupně však klesala. Bylo to z důvodu rostoucí ekonomiky a tím spojenou nižší nezaměstnaností. Z důvodu pandemie COVID-19 opět došlo k nárůstu nezaměstnaných osob. I polská vláda se snažila zavést různá opatření ke zmírnění, což se jí nepovedlo. Na základě ústupu pandemie se počet nezaměstnaných jedinců v zemi snížil a došlo k postupnému zotavování trhu práce (Eurostat).

Hrubý domácí produkt je klíčovým ukazatelem ekonomické aktivity v daném státě a měří úhrnnou hodnotu všech finálních statků a služeb. Díky HDP můžeme hodnotit ekonomický výkon a tak porovnávat ho mezi různými státy.

3 MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI VÝVOJE TRHU PRÁCE

Třetí kapitola je zaměřena na makroekonomické ukazatele, vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice, ve Slovenské republice a v Polsku. Dále je zde popsána dlouhodobá nezaměstnanost ve vybraných zemích a skupiny, které patří mezi nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností. Podklad této kapitoly, tak jako i předešlých je potřebný pro pochopení dané problematiky.

Makroekonomie a mikroekonomie jsou dva obory, které se navzájem prolínají. Makroekonomie s e zabývá studiem ekonomiky jako celku, mikroekonomie pak zkoumá chování jednotlivých ekonomických subjektů (Pavelka, 2010).

3.1 Makroekonomické ukazatelé

Mezi hlavní makroekonomické ukazatelé patří HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a platební bilance. Práce je zaměřena na HDP, inflaci, míru nezaměstnanosti a saldo. Díky makroekonomickým ukazatelům můžeme měřit souhrnný ekonomický rozvoj země. Jejím účelem je zajištění ekonomické stability státu. Tyto ukazatelé se dají nejlépe vysvětlit pomocí tabulek a grafů.

3.1.1 Hrubý domácí produkt

Jurečka a Jánošíková (2004) popisují HDP jako součet finálních výrobků a služeb, které jsou vyprodukovány výrobními faktory v dané zemi během jednoho roku. Velikost HDP se používá ke srovnání ekonomické síly země na jednoho obyvatele. Sleduje životní úroveň obyvatelstva. Výsledky jsou zaznamenávány v procentech. Abychom mohli porovnávat HDP s ostatními zeměmi, musí se jeho výsledek přepočítávat na měnu společnou (Kadeřábková, 2005).

Mezi metody, kterými se dá HDP měřit, patří metoda založená na sumarizaci hodnot přidaných zpracování, metoda výdajová a metoda důchodová. Evropský srovnávací program (ECP - European Comparison Programme) se zabývá srovnáním HDP a složek výdajů na jeho užití. ECP je jedním ze srovnávacích projektů Eurostatu, jehož cílem je porovnávání úrovně cen a reálných objemů HDP v jednotlivých zemích (ČSÚ, Evropský srovnávací program).

HDP rozdělujeme na reálný a nominální. Reálný měříme ve stálých konstantních cenách, nominální v cenách v daném roce.

3.1.2 Inflace

Inflaci můžeme definovat jako růst celkové cenové hladiny. Jedná se o „poruchu rovnováhy základních makroekonomických veličin, která se nejzřetelněji projevuje růstem cen“ (Jurečka, Jánošíková, str. 89). V případě, že se jedná o mírnou inflaci, není pro ekonomiku země škodlivá. Pokud nepřekročí hranici 10 %, jedná se o plíživou inflaci, tj. zdravou inflaci. Po překročení těchto procent nastupuje nezdravý vývoj ekonomiky, kdy peníze ztrácejí svou hodnotu.

Inflaci měříme několika cenovými indexy a vyjadřuje se procenty. Nejpoužívanějším indexem je index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index). Na jeho základě sledujeme změny cen u vybraných výrobků a služeb, které se nacházejí ve spotřebitelském koši.

Mezi méně používané patří cenový index, ve kterém se porovnávají všechny statky.

3.1.3 Nezaměstnanost

Klíčovým makroekonomickým ukazatelem je nezaměstnanost, která úzce souvisí s vývojem HDP. Má také dopady na ekonomiku dané země. V případě vyšší nezaměstnanosti se vyplácí více sociálních dávek, což nutí domácnosti méně utrácet. Tito jedinci se musí omezit pouze na nezbytnosti, které k životu potřebují. Kupují levné výrobky a základní potraviny. Nezaměstnanost je základním klíčovým ukazatelem, který slouží pro posouzení zdravé ekonomiky. Pokud je míra nezaměstnanosti příliš vysoká, představuje pro danou zemi velký problém. (Case, Fair, Oster, 2017).

Z makroekonomického pohledu dělíme zaměstnanost do dvou skupin a to na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Do druhé jmenované skupiny patří ti lidé, kteří práci nevyhledávají a nejsou zaměstnáni. Jedná se o skrytou nezaměstnanost, do které se řadí studenti nebo jedinci, kteří ztratili o práci zájem. Ekonomicky aktivním obyvatelstvem je skupina lidí v produktivním věku. Zahrnuje zaměstnané osoby, nebo ty, které si aktivně hledají zaměstnání.

Nástroji ekonomicky aktivní politiky zaměstnanosti (dále jen APZ) jsou:

- rekvalifikace;
- investiční pobídky;
- veřejně prospěšné práce;

- společensky účelná pracovní místa;
- příspěvky - překlenovací, na dopravu, na zapracování, při přechodu na nový podnikatelský program (Zákon o zaměstnanosti, 2024).

Rekvalifikace

Rekvalifikace se postupem let přizpůsobovala požadavkům na trhu práce i struktuře volných pracovních míst. Jedinci registrováni na Úřadech práce díky ní získali novou nebo si rozšířili stávající odbornou způsobilost. Jedná se o jedno z dostupných opatření, která napomáhají jak nezaměstnaným osobám, tak i těm propuštěným ze zaměstnání. Je také nejvíce využívaným nástrojem sloužícím ke snižování nezaměstnanosti. V případě, že se osoba registrovaná na Úřadu práce účastní rekvalifikace, má práva na podporu při rekvalifikaci.

Rekvalifikace pro některé nezaměstnané osoby představuje jedinou šanci k jejich uplatnění na trhu práce. Je důležitá zejména v době, kdy v podnicích probíhají organizační změny a snižují se počty zaměstnanců. Využijí ji i jedinci v okresech s vysokou nezaměstnaností (Mužík, 2012).

I přesto si ne všichni absolventi rekvalifikace najdou na trhu práce uplatnění. Úřady práce se však moc nevěnují efektivnímu využívání tohoto nástroje APZ. Jejich pozorování by bylo nápomocno při sledování zajišťování rekvalifikačních kurzů tak, aby byly skutečně využívány a napomohly ke snížení nezaměstnanosti. Jedinci si v rámci rekvalifikace rozšiřují síť sociálních kontaktů a zároveň mají pocit, že dělají něco smysluplného (Kotýnková, Němce, 2003).

Rekvalifikace může probíhat různými formami:

- ve vzdělávacích programech v rámci dalšího odborného vzdělávání;
- ve speciálních programech, kde dochází k získávání vzdělání a k získání konkrétních pracovních umů;
- ve vzdělávacích aktivitách, které probíhají v rámci mezinárodních programů;
- v programech určených pro nezaměstnané osoby, kterým se věnuje zvýšená pozornost při zprostředkování práce dle § 33 zákona o nezaměstnanosti;
- ve školících vzdělávacích programech, které probíhají v rámci středního vzdělávání v daném oboru;

- v jiných vzdělávacích aktivitách směřujícím k získání nové kvalifikace či rozšíření stávající (Zákon o zaměstnanosti, Hlava II.).

Investiční pobídky

Jedná se o jeden z nástrojů APZ. Zaměstnavateli, kterému bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky, hmotně přispívá na vytvoření nových pracovních míst, rekvalifikaci pracovníků i jejich zaškolení na nová pracovní místa. Tato školení mohou zajišťovat samotní zaměstnavatelé (Zákon o zaměstnanosti, Hlava III.).

Veřejně prospěšné práce

Jsou časově omezené pracovní příležitosti určené pro osoby dlouhodobě nezaměstnané a obtížně umístitelné. Tito jedinci pomáhají při údržbě a úklidu veřejných prostranství a komunikací (Zákon o zaměstnanosti, Hlava IV.).

Společensky účelná pracovní místa

Jedná se o pracovní místa zřizovaná zaměstnavateli na základě dohody s Úřadem práce. Jsou obsazovány nezaměstnanými jedinci, kterým se jiným způsobem nedá pracovní uplatnění zajistit (Zákon o zaměstnanosti, Hlava IV.).

Příspěvky

Překlenovací příspěvek umožní Úřad práce podnikateli, který již není uchazečem o zaměstnání. Je poskytnut na úhradu nákladů spojených s provozem, ale pouze na dohodnuté překlenovací období.

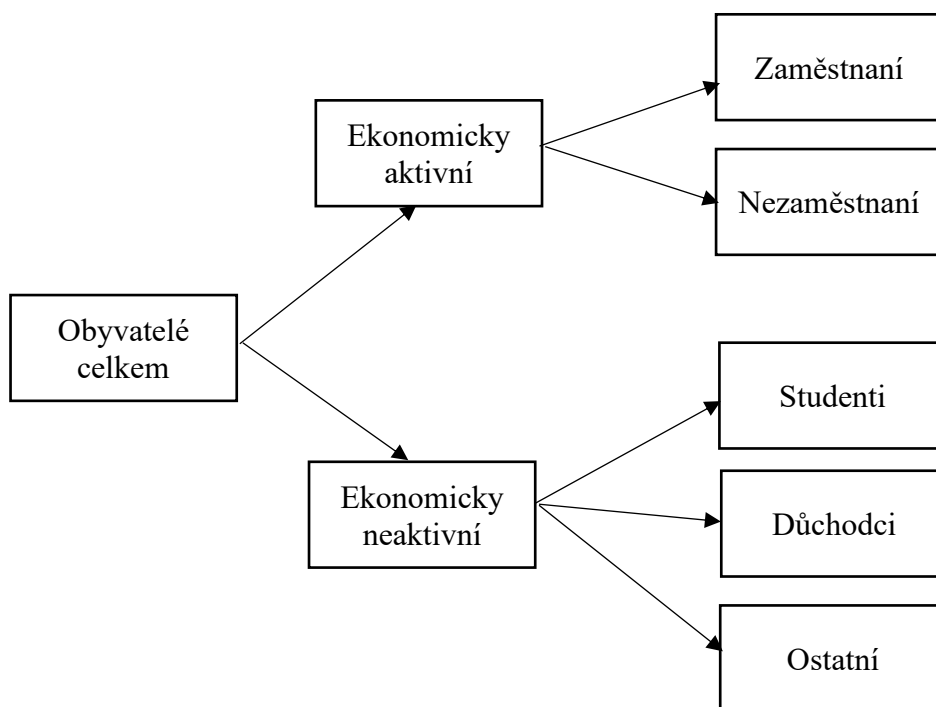
Příspěvek za zapracování získá zaměstnavatel uzavřením dohody o tom, že do pracovního poměru přijme uchazeče, kterému je dle § 33 zákona o zaměstnanosti na Úřadu práce věnována zvýšená péče (Zákon o zaměstnanosti, Hlava IV.).

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program může být poskytnut zaměstnavateli na základě uzavření dohody v případě nového podnikatelského plánu (Zákon o zaměstnanosti, Hlava IV.).

Příspěvek na dojížděku je poskytnut Úřadem práce při možnosti šance na nové zaměstnání. Slouží ke snížení nákladů. Podmínkou přiznání příspěvku je pracovní poměr na dobu neurčitou nebo na dobu určitou, která je delší než 6 měsíců (Úřad práce, 2023).

Rozdíl mezi dopadem inflace a nezaměstnanosti je v tom, že nezaměstnanost svými negativními důsledky dopadá na některé obyvatele. Oproti tomu náklady na inflaci se týkají všech (Jurečka, 2017). Jedná o defekt rovnováhy základních makroekonomických veličin projevující se zvýšením cen.

Obrázek 1 Schéma ekonomické aktivity

Zdroj: Vlček, 2016, vlastní zpracování

3.2 Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice a vybraných evropských zemí

Také nezaměstnanost je jedním z makroekonomických problémů. Spojuje nejen sociální, ale také politické následky. Jak je již v kap. 1.3 popsáno, nezaměstnanost vzniká, když je poptávka na trhu práce větší než nabídka (Vlček, 2016). Měří se pomocí míry nezaměstnanosti a absolutním počtem nezaměstnaných jedinců registrovaných na úřadě práce. Rozděluje se na frikční, strukturální a cyklickou (Jurečka, 2017). Další dělení nezaměstnanosti je na dobrovolnou, nedobrovolnou a sezónní.

Dobrovolná nezaměstnanost vzniká u jedinců, kteří si práci hledají, ale trh práce nespĺňuje jejich podmínky, jako např. vyšší mzdu (Vlček, 2016). **Nedobrovolná nezaměstnanost** je ta, kdy si jedinci práci hledají, ale nemohou najít (Holman, 2015).

Skutečností **frikční nezaměstnanosti** je, že jedinci trvá dva až tři měsíce než si najde nejhodnější zaměstnání (Mankiw, Taylor, 2014). O něco složitější je **nezaměstnanost strukturální**, ve které dochází k tomu, že si lidé nemohou ve svém regionu najít kvalifikovanou práci (Švarcová, Gabrhel, Cícha 2014). Hofman (2018) je toho názoru, že by tento druh nezaměstnanosti neměl trvat více jak jeden rok. **Sezónní nezaměstnanost** souvisí se střídáním ročních období. Objevuje se např. v cestovním ruchu nebo zemědělství (Vlček, 2016). Posledním typem je **nezaměstnanost cyklická**, která stanovuje rozdíl mezi skutečnou mírou a přirozenou mírou, zároveň je spojena s krátkodobými fluktuacemi v období konjunktury a recese (Jones, 2018).

Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti se zjišťuje na základě několika indexu. Nezaměstnanost se sleduje podle pohlaví, věku, úrovně vzdělání a podle odvětví.

3.3 Skupiny nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností

Do rizikových skupin jedinců ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností z pohledu úřadu patří jedinci obtížně zaměstnatelní, mezi něž se řadí zdravotně postižení občané, absolventi škol, mladiství uchazeči o práci, osoby společensky nepřizpůsobivé a nekvalifikovaní občané. Dále do této skupiny patří ti, kteří pečují o děti do 15ti let, mající vyšší věk a ti, kteří bydlí v okrajových částech měst (Kotíková, 2007).

U **zdravotně postižených osob** je důvodem nezaměstnanosti nevyhovující zdravotní stav, nedostatečná kvalifikace či nějaké zdravotní omezení. Jde o nejvíce ohroženou skupinu.

Absolventi škol – jedná se o mladé lidi, kteří jsou snadno ovlivnitelní si zvyknout na systém sociálních dávek. Čím déle jsou tito jedinci nezaměstnaní, tím více u nich dochází k neuplatnitelnosti na trhu práce. Klíčovým omezujícím faktorem je u absolventů nedostatečná praxe i nechuť firem zaměstnat mladé ženy z důvodu možného mateřství (Kotíková, 2007).

Mladiství uchazeči o práci, kteří nemají dostatečnou kvalifikaci, jsou další skupinou patřící mezi nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností. Jde o ty, co mají pouze základní vzdělání, nemají pracovní návyky ani pracovní zkušenosti. Také sem spadají mladiství poznamenaní sociálním postavením svých rodičů, kteří dávají přednost sociálním

dávkám před jakoukoliv prací. Mnoho mladých lidí nechce pracovat v oboru, který studovali (Kotíková, 2007).

Velkou část osob na trhu práce tvoří ženy a jiné **osoby**, které **pečují o děti do 15ti let**. Často žádají zaměstnavatele o úpravu pracovní doby i režimu. Většina firem tyto ženy nechce také zaměstnat z důvodu absencí při onemocnění dětí, nebo že nemohou pracovat přesčas. Do této skupiny patří ženy na mateřské a rodičovské dovolené (Kotíková, 2007).

Jak už je v kapitole 3.2 zmíněno, nejvíce ohroženou skupinou na trhu práce jsou ženy. Řadí se sem ty, které jsou na mateřské a rodičovské dovolené, ve středních letech i věku předdůchodového.

Vysokou pracovní motivaci i seberealizaci mají **ženy ve středním věku**. Důvodem je jejich pochopení práce jako základní životní i finanční potřeby. Restriktivními faktory u žen ve středním věku je také nedostatečná kvalifikace, zdravotní i psychické problémy, nižší sebevědomí a adaptabilita než u mužů ve stejném věku (Majdyšová, 2002).

I **ženy v předdůchodovém věku** patří do ohrožené skupiny. Pokud žena v tomto období ztratí práci, může to mít pro ni silný psychický dopad, pocit nepotřebnosti a vést k apatii i sociální izolaci.

4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část práce je rozdělena na tři kapitoly, každá z částí pak na další podkapitoly.

První kapitola je zaměřena na analýzu pracovního trhu a má tři podkapitoly. V první podkapitole jsou popsány základní definice, mezi které patří trh práce, subjekty trhu práce, lidská práce, komponenty trhu práce – nabídka práce a poptávka po práci, rovnováha na trhu práce, typologie trhu práce a faktory ovlivňující trh práce. Jsou zde vylíčeny nejvýznamnější determinanty nabídky práce. Trh práce rozlišujeme na primární a sekundární; formální a neformální; externí a interní. Do jevů ovlivňující trh práce řadíme faktory sociální, sídelní, technologické, ekonomické a legislativní. Důležitým pojmem na trhu práce je index mizérie, který se vypočítává sečtením údajů o výši nezaměstnanosti a výši indexu. Pojem míra zaměstnanosti patří také mezi klíčové činitele trhu práce, vyjadřuje se podílem počtu pracujících osob ve věku 15 až 64 let na počet všech jedinců v tom stejném věkovém období. Naopak míra nezaměstnanosti se vyjadřuje podílem registrovaných nezaměstnaných osob ve věku 15 až 64 let v relaci k jedincům stejného věku. Ve třetí podkapitole je nezaměstnanost popsána podrobněji. Je zde v grafu vylíčeno klasické členění populace a skladba obyvatelstva s ohledem na ekonomickou aktivitu. Mezi potřeby existence nezaměstnanosti se řadí pohyb ekonomiky a svobodná volba osob. Příčinami vedoucími k nezaměstnanosti patří např. strukturální změny, nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, demografické vlivy nebo vývoj inflace. Důvody vzniku nezaměstnanosti mohou být nezaměstnanost frikční, strukturální, cyklická, technologická, sezónní, skrytá, dobrovolná, nedobrovolná a podzaměstnanost. V podkapitole je také vysvětlen pojem obecná a registrovaná míra nezaměstnanosti.

Druhá část práce je orientovaná na evropský trh práce i jeho charakteristiku. Má jednu podkapitolu, ve které jsou popsány základní ukazatele trhu, tj. míra nezaměstnanosti a míra ekonomické aktivity. Druhá podkapitola se věnuje vývoji trhu práce v České republice, Slovenské republice a Polsku. Všechny zmíněné země se neustále s nezaměstnaností potýkají. Největší vliv na její růst měla pandemie COVID-19. Klíčovým ukazatelem ekonomických aktivit států je hrubý domácí produkt, díky němuž můžeme hodnotit ekonomický výkon a porovnávat ho s jinými státy.

Poslední část práce se zabývá makroekonomickými souvislostmi vývoje trhu práce. Také tato oblast je rozdělena na tři podkapitoly. Pozornost je věnována makroekonomickým ukazatelům, vývoji dlouhodobé nezaměstnanosti a skupinami, které jsou jí nejvíce ohroženy. Mezi makroekonomické ukazatele patří hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost. HDP je součtem finálních výrobků a služeb vyprodukovaných výrobními faktory v jednotlivých státech na jednoho obyvatele. Přepočítává se na společnou měnu. Metodami HDP jsou metoda výdajová a důchodová. HDP rozdělujeme na reálný a nominální. V případě poruchy rovnováhy základních makroekonomických veličin vzniká inflace. Nízká inflace pro danou zemi není škodlivá, pokud překročí hranici 10 % hovoříme o inflaci plíživé, zdravé. Při vyšším procentu se jedná o inflaci nezdravou. Jedním z důležitých makroekonomických ukazatelů je nezaměstnanost, která zároveň úzce souvisí s vývojem HDP a má dopady na ekonomiky států. Obyvatelstvo z makroekonomického hlediska rozdělujeme na ekonomicky aktivní a neaktivní. V této části práce jsou popsány nástroje ekonomiky aktivní politiky zaměstnanosti. Popsána je zde rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a různé příspěvky. K lepšímu pochopení je vytvořeno schéma ekonomické aktivity.

Jak je již výše zmíněno, nezaměstnanost je proměnlivým jevem a je spojena se sociálními i politickými důsledky. Její vývoj se zjišťuje na základě několika ukazatelů. Při vývoji nezaměstnanosti se sleduje nejen pohlaví, ale také věk jedinců, úroveň jejich vzdělání a odvětví. Do skupin ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností patří zdravotně postižení jedinci, čerství absolventi škol a mladiství uchazeči o práci s nedostatečnou kvalifikací. Velkou část nezaměstnaných osob tvoří ženy nebo jiné osoby pečující o děti mladší 15ti let. Také jedinci předdůchodového věku, kteří přijdou z jakéhokoliv důvodu o práci, jsou ohroženou skupinou.

Všechny kapitoly praktické části jsou podkladem pro pochopení dané problematiky. Z výše uvedených skutečností plyne, že nabídka práce velmi úzce souvisí s poptávkou po volném čase. Jedinci hledající si zaměstnání stojí před stejným problémem jako zaměstnavatelé. Rozhodují se, zda si mají hledat práci na plný nebo částečný úvazek a zároveň, co si budou moci pořídít za vydělané peníze. Důležité je, aby si tento jedinec uvědomil své fyzické limity a disponibilní množství času.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL A METODY PRÁCE

Hlavním cílem práce je zjistit, jaký je největší problém ve vývoji trhu práce týkající se nezaměstnanosti.

Dílními cíli je zjištění, jaký vliv na nezaměstnanost mají makroekonomické ukazatele. Dále pak, který ukazatel má na vývoj nezaměstnanosti největší vliv. Pro porovnání výše uvedených ukazatelů byly vybrány tři státy, tj. Česká republika, Slovenská republika a Polsko. K danému cíli se dojde analýzou hrubého domácího produktu, inflace, salda a míry nezaměstnanosti.

Z teoretické části práce vyplynulo několik důležitých poznatků, které budou využity také v praktickém úseku. K údajům potřebným k získání dat byl využit kvantitativní výzkum a metoda oficiální statistiky. Analyzovala se data u vybraných států od roku 1992 do roku 2022.

Kvantitativní výzkum je opřen o práci s číselnými údaji. Zjišťují se v něm množství, obsah a frekvence zkoumaných jevů, i jejich míra. Tyto údaje se matematicky zpracovávají a mohou se vyjadřovat v průměru, v procentech a dalšími matematickými statistikami. Na základě proměnné se získaná data identifikují, měří, sledují a vysvětlují jejich vzájemné vztahy (Gavora, 2000). V práci je použita měřitelná proměnná hodnota, na základě které se určí počet nebo míra zkoumaných faktorů. U kvantitativního výzkumu jsou zásadní dvě vlastnosti, tj. validita a reliabilita. Při validitě se zjišťuje to, co se zkoumat má. Druhým důležitým rysem je spolehlivost (reliabilita) výzkumného nástroje. Na jeho základě dochází k opakovanému měření výzkumného vzorku (Gavora, 2000).

Data uvedená v praktické části práce byla získána převážně ze statistických výkazů a byla zpracována matematicko-statistickými postupy. Informace byly zaznamenány v tabulkách a následně převedeny do grafů.

V práci je použita **SWOT analýza**, která je vhodným integrujícím nástrojem používaným v rámci strategické situační analýzy. Znamená S (Strengths) – silné stránky; W (Weaknesses) – slabé stránky; O (Opportunities) – příležitosti a T (Threats) – hrozby. Pomocí této analýzy můžeme zkoumat vzájemné vztahy výsledků vnějších a vnitřních analýz (Srpková et al., 2011). Do silných stránek se zařazují schopnosti umožňující státu

vykonávat kvalitní funkční vlastnosti, slabými jsou ty, které znemožňují její schopné fungování. Příležitostmi jsou možnosti, nápady nebo trendy, které země může využít. Hrozbami pak události a změny, se kterými musí společnost počítat a rozhodovat se, jak je může pozměnit (Nadine, Richter, 2007).

Data pro SWOT analýzu se získávají na základě různých technik. V práci jsou získané z jednotlivých dílčích analýz a jejich porovnáním.

5.1 Charakteristika vybraných zemí – Česká republika, Slovenská republika a Polsko

Česká republika (dále jen ČR nebo Česko) je vnitrozemský stát nacházející se ve střední Evropě. Vznikla 1. ledna 1993, poté co došlo k rozdělení Československa na dvě samostatné země: Českou republiku a Slovenskou republiku. Rozloha ČR činí necelých 79 000 km². Počet obyvatel přesahuje 10,5 milionů. Hlavním městem je Praha, která je také kulturním, ekonomickým a politickým centrem. Jedná se o republiku s parlamentní demokracií a prezidentským systémem. Českou vládu vede premiér a hlavou státu je prezident. Česko má dvoukomorový parlament, který je složen z Poslanecké sněmovny a Senátu.

Dne 1. května 2014 se Česko stalo členem Evropské unie. Členem NATO je od 12. března 1999. Tato členství posilují politickou stabilitu země a umožňuje jí účinně spolupracovat s ostatními evropskými zeměmi v oblasti hospodářství, bezpečnosti a dalších. ČR je také členem aliance čtyř států střední Evropy známé jako Visegradská skupina (V4) Kde patří také Slovensko, Maďarsko a Polsko. Spolupráce této skupiny spočívá v oblasti politiky, ekonomiky a obrany s cílem posílit regionální stabilitu a podporovat společné zájmy.

Oficiální měnou České republiky je česká koruna (CZK). Hospodářství je založeno na moderních principech tržní ekonomiky s důrazem na služby, průmysl a technologický sektor. Mezi klíčové odvětví této země patří automobilový průmysl, elektrotechnika, strojírenství, chemický průmysl, informační technologie a turismus. Česko má stabilní ekonomický růst a relativně nízkou míru nezaměstnanosti. Kulturní život v ČR je různorodý a bohatý. Tato země je známá svým historickým a architektonickým dědictvím, včetně středověkých hradů a zámků, barokních kostelů a gotických katedrál. Hlavní město Praha je

turistickou atrakcí díky svému historickému centru a známým památkám, jako například Karlův most, Staroměstské náměstí a Pražský hrad.

V oblasti vzdělání a vědy má ČR dobře rozvinutý univerzitní systém a vědecký výzkum. Země má také bohatou literární tradici, hudbu a filmový průmysl.

Celkově je ČR moderní evropskou zemí, která má bohatou historii, pestrou kulturu a silnou ekonomiku. Díky své poloze ve středu Evropy a členství v klíčových mezinárodních organizacích hraje důležitou roli v regionální politice a ekonomice (Geografické údaje převzaty ze Statistické ročenky ČR a z Úřadu Pražského hradu).

Polsko je státem, který leží ve střední Evropě. Má bohatou kulturu a přírodní krásy. Tato země sehrála klíčovou roli v evropských dějinách. Jedním z významných prvků polské identity je její bohatá historie, která zahrnuje vznik středověké Polské říše, Zlatý věk renesance a později rozdělení země mezi mocnosti 18. století. Polsko se stalo svědkem mnoha dramatických událostí během 20. století, včetně obou světových válek a komunistické éry, díky čemuž byl vytvořen moderní polský národ.

Stát je rozdělen na 16 vojvodství a jeho rozloha činí přes 312 000 km². Žije zde přes 38 milionů obyvatel, a je tak pátým nejlidnatějším členským státem Evropské unie. Hlavním a také největším městem je Warszawa.

Přírodní krásy Polska zahrnují horské oblasti, jako jsou Tatry a Karkonosze, jezera Mazurie, a také divokou zvěř v Białowiežském pralese. Polsko může nabídnout půvabná historická města, jako například Warszawu, Kraków, Gdańsko a Wrocław. Tato města lákají turisty svou atmosférou a architekturou.

Polský stát má silnou ekonomiku ve střední Evropě a je také důležitým hráčem v regionální politice. Země je členem Evropské unie a NATO, což ji poskytuje platformu pro rozvoj a spolupráci. Jedním z hlavních prvků polské ekonomiky je její dynamický růst. Polsko se stalo jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik ve střední a východní Evropě. Jeho silná vnitřní spotřeba, investice a exportní sektor přispívají do infrastruktury k udržení růstu HDP. Zároveň má rozmanitý průmyslový sektor, který zahrnuje výrobu strojů a zařízení, elektroniku, potravinářství, chemický a automobilový průmysl. Země je známá svým rozvinutým zemědělstvím, přičemž Polsko je jedním z předních producentů potravin v Evropské unii. Zahraniční obchod je pro polskou ekonomiku velmi důležitý. Stát exportuje různé výrobky, včetně elektroniky, potravin, strojů a automobilů, především do zemí Evropské unie. Polsko je velmi atraktivním cílem pro zahraniční investice, zejména díky svému automobilovému průmyslu, informačním technologiím a výrobě.

Polsko se snaží posilovat svou výzkumnou a inovační základnu, aby podpořilo dlouhodobou udržitelnost a konkurenceschopnost své ekonomiky. Prioritou jsou investice do výzkumu a vzdělání, které pomáhají přechodu na moderní znalostní ekonomiku. Čelí některým ekonomickým výzvám, jako jsou sociální nerovnosti, regionální disparita a nedostatečná infrastruktura. Vláda těmto oblastem věnuje pozornost a snaží se tyto výzvy řešit prostřednictvím různých politik a programů.

Lze říci, že ekonomika polské země je dynamická a prosperující, s velkým potenciálem pro další růst a rozvoj v budoucnosti (EU a MZV ČR).

Slovenská republika je státem ležícím ve střední Evropě. Je to země bohatá na historii s malebnou přírodou a rozmanitou kulturou. V roce 2021 zde žilo přes 5,4 milionů obyvatel.

Historicky bylo Slovensko součástí Uherska, ale později se stalo součástí Československa. Od roku 1993 je samostatným státem. Tato historie formovala slovenskou identitu a kulturu, které jsou ovlivněny slovanskými, uherskými a rakousko-uherskými tradicemi.

Jedním z nejvýraznějších rysů Slovenska jsou jeho přírodní krásy. Turisty z celého světa lákají především malebné hory, jako jsou Vysoké Tatry, Nízké Tatry a také Malá Fatra. Součástí světového přírodního dědictví UNESCO jsou slovenské termální prameny a jeskyně nazvané Demänovská jeskyně.

Hospodářství Slovenské republiky se v posledních letech velmi rychle rozvíjí. Tato země má rozmanitý průmyslový sektor, který zahrnuje elektrotechniku, strojírenství, automobilový průmysl a informační technologie. Automobilový průmysl na Slovensku je významný díky přítomnosti společností Volkswagen, Kia a PSA. Tento průmysl je jeden z hlavních motorů ekonomického růstu Slovenska.

Z hlediska sociální a politické situace Slovensko čelí některým výzvám, jako jsou například sociální nerovnosti, nedostatečná transparentnost veřejných institucí a korupce. Země se ale snaží tyto problémy řešit a posilovat demokratické instituce.

V hospodářství Slovenska hraje důležitou roli zahraniční obchod. Díky členství v Evropské unii a Eurozóně je zde umožněn volný obchod s dalšími členskými státy. Slovensko exportuje různé výrobky, včetně automobilů, strojů a komponentů elektroniky. Výrobky vyváží především do zemí Evropské unie (MzV a geografie Slovenska).

6 ANALÝZA MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ VYBRANÝCH ZEMÍ

V této kapitole praktické části analyzujeme makroekonomické ukazatele České republiky, Polska a Slovenské republiky. Zaměříme se zde na vývoj hrubého domácího produktu, inflaci, saldo a nezaměstnanost. Nezaměstnanost si rozdělíme na celkovou nezaměstnanost a porovnání míry nezaměstnanosti mezi muži a ženami.

6.1 Vývoj hrubého domácího produktu ve vybraných evropských zemích od roku 1992 do roku 2022

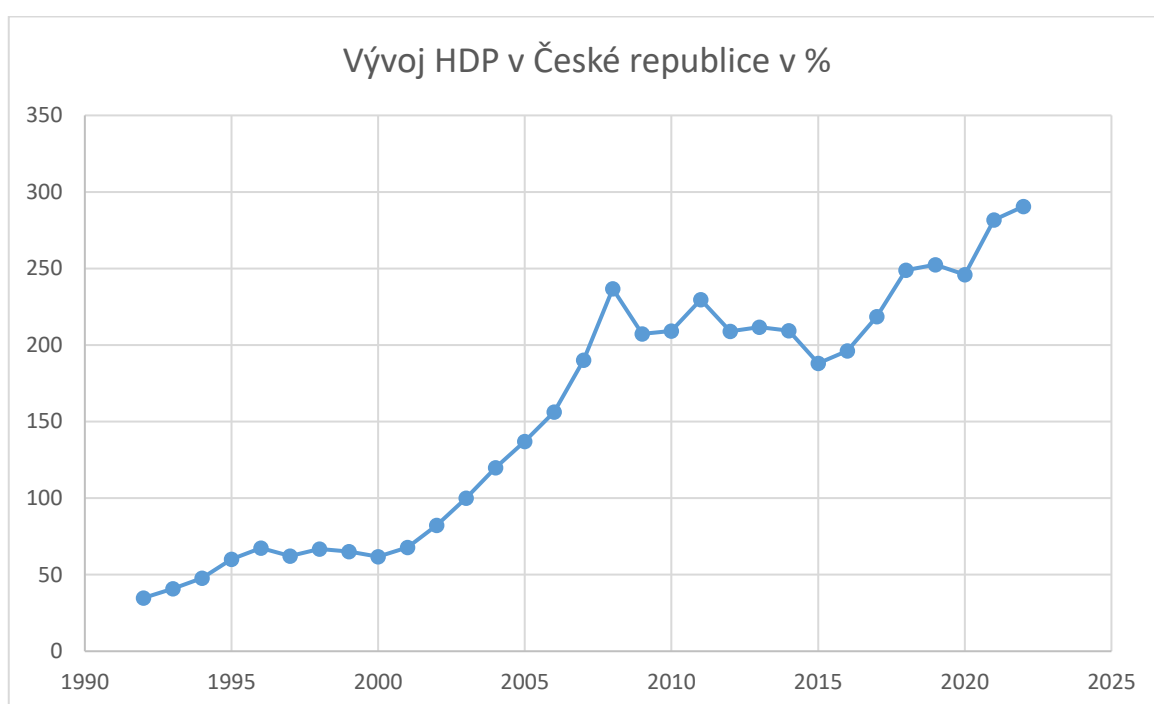
HDP je ekonomický ukazatel, který měří celkovou hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných v rámci hranic určité země za konkrétní časové období, obvykle za jeden rok. HDP je důležitým měřítkem hospodářské aktivity a bohatství země a slouží jako základní indikátor ekonomického růstu. HDP zahrnuje veškerou produkci včetně soukromých domácností, podniků, vlády a zahraničního obchodu. Je vyjádřený v měnových jednotkách daného státu, například v korunách, eurech, dolarech a je často korigován o inflaci, aby se získala reálná hodnota HDP. Tuto hodnotu nazýváme reálný HDP.

6.1.1 Vývoj hrubého domácího produktu v České republice

- 1992-1999 – v této rané fázi transformace na tržní ekonomiku čelila Česká republika výraznému poklesu HDP. Tento pokles byl způsoben rozpadem komunistického režimu a přechodem na tržní ekonomiku. V těchto letech byly zavedeny hospodářské reformy a zlepšily se podmínky pro podnikání a investice.
- 2000-2008 – během tohoto období zaznamenala Česká republika stabilní hospodářský růst, který byl podporován vstupem do Evropské unie v roce 2004. Ekonomika rostla díky zvyšující se spotřebě, investicím a exportu. HDP v této době pravidelně rostlo.
- 2009-2013 – hospodářská krize z roku 2008 měla výrazný dopad na ekonomiku České republiky, což vedlo k poklesu HDP. Snížila se poptávka po českých výrobcích a službách a došlo k poklesu investic.

- 2014-2019 – po skončení recese se ekonomika začala postupně zotavovat a HDP začalo opět růst. Tento růst byl podpořen obnovou poptávky, nízkými úrokovými sazbami a růstem exportu.
- 2020-2022 – pandemie COVID-19 měla značný negativní dopad na ekonomiku České republiky, což vedlo k poklesu HDP v roce 2020. Díky některým obnovovacím snahám se ekonomika stále zotavovala a HDP se začínalo postupně zvyšovat.

Graf 6.1 Vývoj HDP v České republice v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

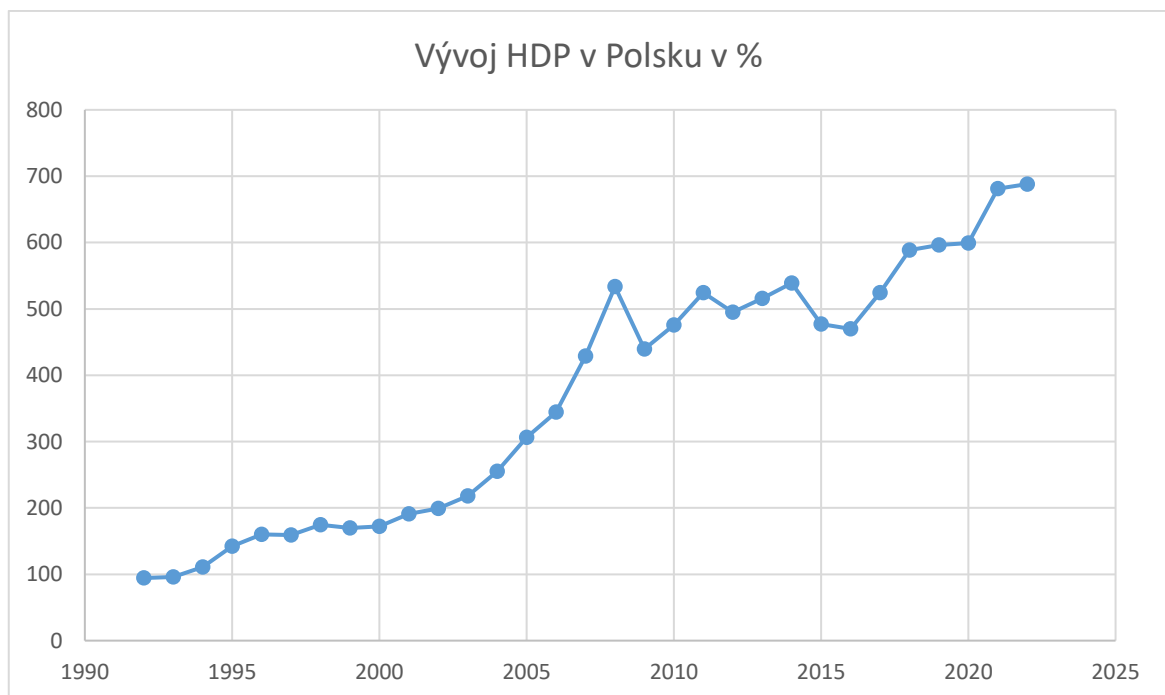
Lze říci, že vývoj HDP v Česku od roku 1992 do roku 2022 byl ovlivněn politickými a ekonomickými událostmi, jako je transformace na tržní ekonomiku, hospodářská krize, vstup do EU a pandemie COVID-19.

6.1.2 Vývoj hrubého domácího produktu v Polsku

- 1992-1999 – v této fázi transformace z plánovaného na tržní hospodářství se Polsko potýkalo s výzvami spojenými s přechodem. V důsledku toho došlo k mírnému poklesu HDP, přičemž ekonomika čelila restrukturalizaci a reformám.

- 2000-2008 – během tohoto období Polsko zažilo stabilní růst HDP. Tento růst byl podporován hospodářskými reformami, privatizací a zvýšenou integrací do evropského trhu.
- 2009-2013 – hospodářská krize z roku 2008 měla značný dopad na polskou ekonomiku, což vedlo k poklesu HDP. Pokles HDP byl způsoben poklesem exportu, poklesem investic a vnitřní spotřebou
- 2014-2019 – polská ekonomika začala postupně růst. Tento růst byl podporován zlepšením situace na trhu práce, zvýšenou spotřebou a investicemi.
- 2020-2022 – pandemie COVID-19 měla významný negativní dopad na polskou ekonomiku, což vedlo k poklesu HDP v roce 2020. I přes některé snahy o obnovu ekonomika stále čelí výzvám a HDP se teprve začíná zotavovat.

Graf 6.2 Vývoj HDP v Polsku v %

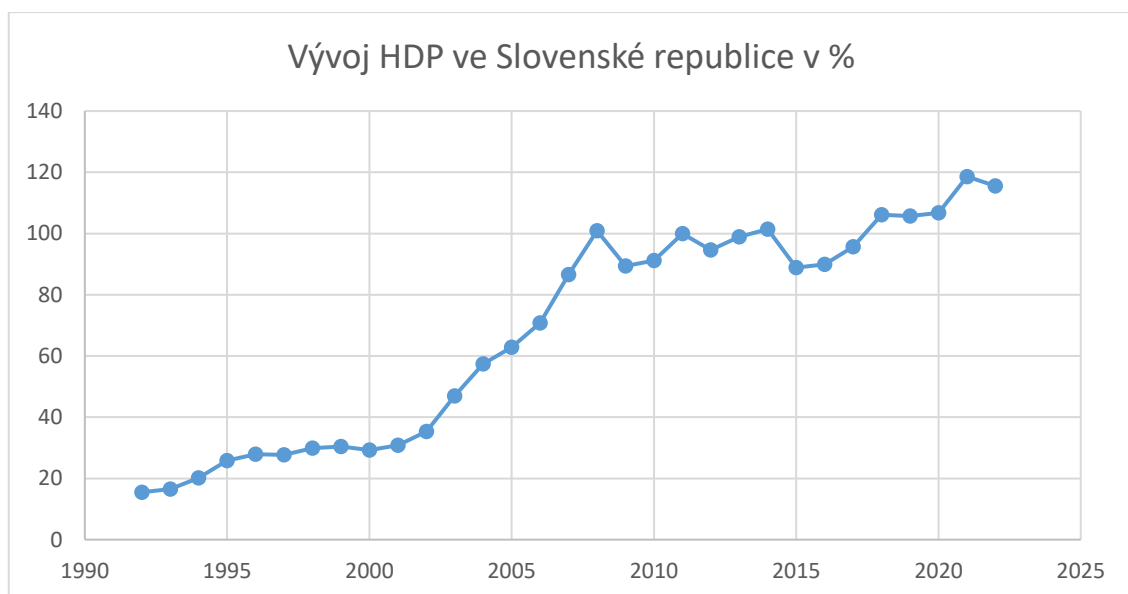
Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Vývoj HDP v Polsku od roku 1992 do roku 2022 byl ovlivněn politickými, hospodářskými a globálními událostmi, jako jsou transformace, hospodářská krize a pandemie COVID-19.

6.1.3 Vývoj HDP ve Slovenské republice

- 1992-1999 – po rozpadu Československa se Slovensko stalo samostatným státem a začalo uplatňovat tržní hospodářství. V tomto období docházelo k ekonomickým reformám a restrukturalizaci, což vedlo k mírnému růstu HDP.
- 2000-2008 – během této doby země zažila dynamický růst HDP. To bylo z velké části díky privatizaci a strukturálním reformám, které přinesly zvýšení konkurenceschopnosti a zvýšení zahraničních investic.
- 2009-2013 – stejně jako v jiných zemích i Slovensko bylo postiženo globální finanční krizí v roce 2008, což vedlo k poklesu HDP. Byly zaznamenány poklesy v průmyslu, exportu a investicích.
- 2014-2019 – slovenská ekonomika začala opět růst. To bylo podpořeno zejména dynamikou průmyslu a služeb a také významným zvýšením zahraničních investic.
- 2020-2022 – pandemie COVID-19 měla značný dopad na slovenskou ekonomiku, což vedlo k poklesu HDP v roce 2020. I když se ekonomika začíná zotavovat, stále čelí výzvám, jako je omezení mobility, snížená spotřeba atd.

Graf 6.3 Vývoj HDP ve Slovenské republice v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Stejně jako u České republiky a Polska byl vývoj Slovenského HDP ovlivněn politickými, hospodářskými a globálními událostmi, jako jsou finanční krize, pandemie COVID-19 a nebo také transformace.

6.2 Vývoj inflace ve vybraných evropských zemích od roku 2012 do roku 2022

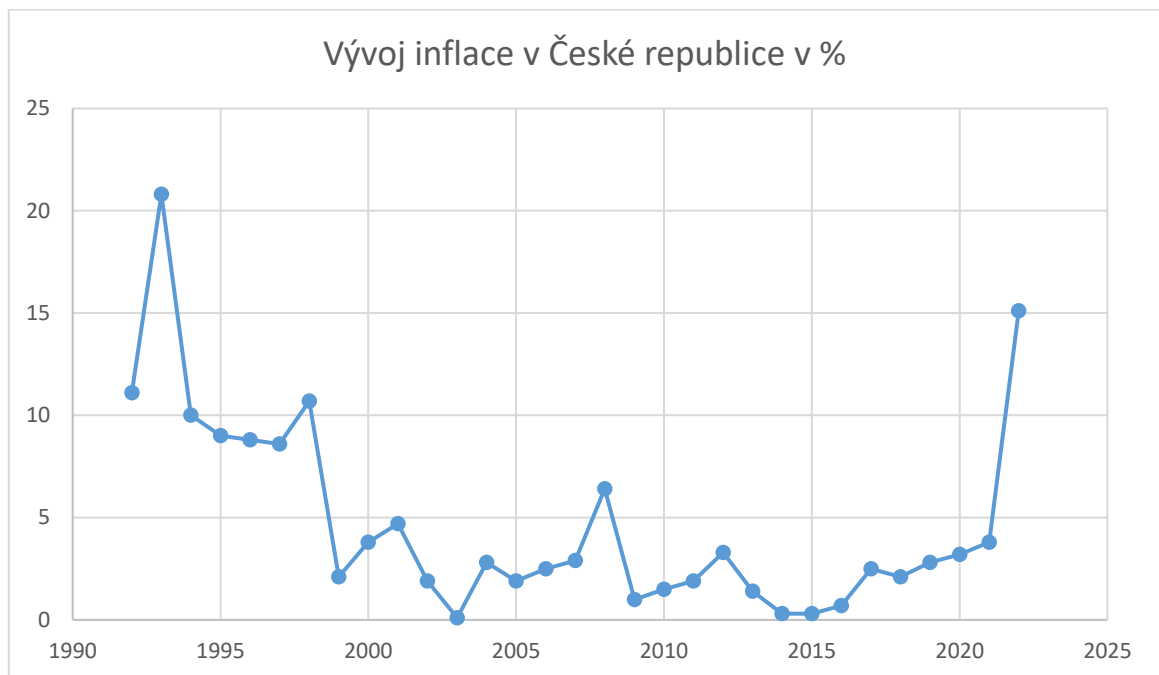
Inflace je ekonomický jev, díky kterému dochází k průběžnému zvyšování cen statků a služeb v ekonomice. Měří změnu cenové hladiny, což znamená, že za stejný objem peněz je možné koupit méně zboží nebo služeb než v minulosti.

Inflace je často vyjádřena jako procentuální změna indexu spotřebitelských cen (CPI) nebo jiného cenového indexu za určité období, např. za měsíc nebo za rok. Může vzniknout důsledkem různých faktorů, např. nadměrného růstu peněžních zásob, poptávkového tlaku na trhu, nárůstu nákladů na výrobu, růstu mezd nebo nárůstu poptávky. Inflace může mít různé dopady na ekonomiku a společnost, včetně snižování kupní síly peněz, nejistoty u spotřebitelů a podniků a redistribuce bohatství mezi různými skupinami. Mnoho centrálních bank sleduje inflaci a snaží se udržet její míru stabilní, a to pomocí různých nástrojů, které zahrnují i měnovou politiku.

6.2.1 Vývoj inflace v České republice

- 1992 – vysoká inflace v důsledku transformace ekonomiky z plánovaného systému na tržní ekonomiku.
- 1993 – vstup do tržního hospodářství po pádu komunismu způsobil rapidní zvýšení cen a hyperinflaci.
- 1994 – stabilizace ekonomiky a zavedení opatření na kontrolu inflace po roce 1993.
- 1995 – pokračující stabilizace cenové hladiny a kontrola inflace.
- 1996 – udržení nízké inflace díky stabilizaci měny a hospodářského růstu.
- 1997 – mírný nárůst inflace v důsledku zvýšení spotřebitelských výdajů.
- 1998 – zvýšení inflace způsobené růstem cen potravin a energií.
- 1999 – ovlivnění nižší inflací v důsledku stabilní ekonomiky a nízké míry inflačních tlaků.

- 2000 – mírný nárůst inflace v důsledku růstu ekonomiky a mírného zvyšování cen.
- 2001 – ovlivnění nižší inflací v důsledku ekonomické recese a nižší poptávky.
- 2002 – nízká inflace díky stabilní ekonomice a nízkým cenám energie.
- 2003 – téměř žádný růst cen v důsledku stability ekonomiky a nízké poptávky.
- 2004 – mírný růst cen v důsledku zvýšení poptávky po zboží a službách.
- 2005 – stabilní cena v důsledku opatření centrální banky a hospodářského růstu.
- 2006 – nízká inflace díky stabilní měně a hospodářskému růstu.
- 2007 – mírný nárůst inflace v důsledku růstu cen energií a potravin.
- 2008 – vysoká inflace v důsledku růstu cen ropy a potravin.
- 2009 – snížení inflace v důsledku hospodářské recese a poklesu poptávky.
- 2010 – stabilizace cen díky nízké inflaci a hospodářskému oživení.
- 2011 – nízká inflace v důsledku opatření centrální banky a omezování cen.
- 2012 – růst inflace způsobený zvyšující se poptávkou a růstem cen energií.
- 2013 – mírný pokles inflace díky stabilním cenám energií a potravin.
- 2014 – nízká inflace v důsledku opatření centrální banky a ekonomické stability.
- 2015 – stabilní inflace díky nízkým cenám ropy a poklesu poptávky.
- 2016 – nízká inflace způsobená poklesem ceny ropy a nižšími cenami potravin.
- 2017 – stabilní inflace díky opatřením centrální banky a hospodářské stabilitě.
- 2018 – mírný nárůst inflace v důsledku růstu cen energií a potravin.
- 2019 – stabilní inflace díky nízkým cenám ropy a poklesu cen potravin.
- 2020 – mírný nárůst inflace způsobený růstem cen potravin a potřebných výdajů během pandemie COVID-19.
- 2021 – střední inflace v důsledku opatření centrální banky a obnovy ekonomiky po pandemii COVID-19.
- 2022 – vysoká inflace v důsledku zvýšených cen energie a potravin během pandemie COVID-19 a válečné situace na Ukrajině.

Graf 6.4 Vývoj inflace v České republice v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

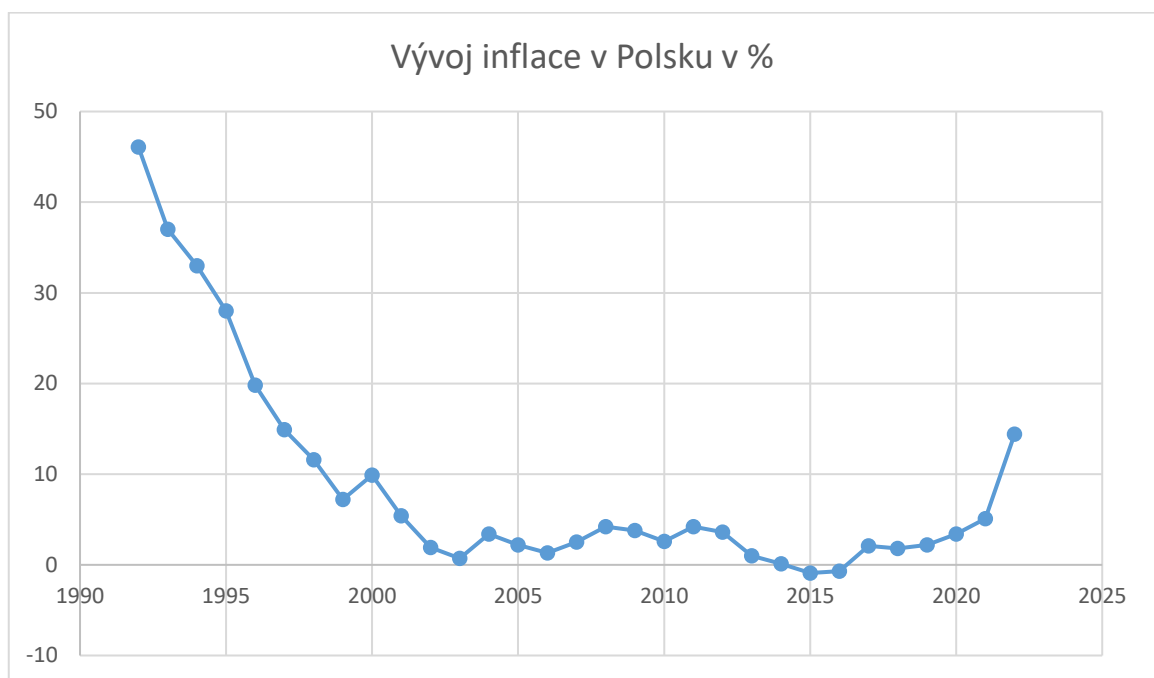
V průběhu let 1992 až 2022 prošla inflace v Česku fázemi vysoké inflace v důsledku transformace ekonomiky a stabilizace po pádu komunismu, následovanými obdobími mírného nárůstu a poklesu inflace v reakci na ekonomické podmínky, politická opatření, vývoj cen ropy a potravin. Stabilizace ekonomiky a zavedení kontrolních opatření vedly k mírnému nárůstu cen v některých letech, zatímco hospodářská recese a pokles poptávky vedly k nižší inflaci v jiných letech. Pandemie COVID-19 v roce 2020 a válečná situace na Ukrajině v roce 2022 přispěly k mírnému nárůstu inflace způsobenému růstem cen potravin a potřebných výdajů.

6.2.2 Vývoj inflace v Polsku

- 1992-1999 – v prvních letech po pádu komunismu v Polsku byla inflace vysoká. Ekonomika se potýkala s transformací a restrukturalizací, což vedlo k nejistotě na trhu. Toto způsobilo vysokou inflaci.
- 2000-2008 – během této doby byla inflace v zemi postupně snižována díky úspěšným hospodářským reformám a makroekonomické stabilitě. To bylo podporováno také přípravou na vstup do Evropské unie a přijetím eura jako měny.

- 2009-2013 – Polsko bylo stejně jako jiné země postihnuto finanční krizí v roce 2008, to vedlo k poklesu inflace. Snaha o omezování inflačních tlaků byla jednou z priorit v této době.
- 2014-2019 – inflace v zemi byla poměrně stabilní v těchto letech, s mírnými výkyvy. Hospodářství zažívalo růst a inflační tlaky zůstaly pod kontrolou díky měnové politice centrální banky.
- 2020-2022 – na ekonomiku Polska měla značný vliv pandemie COVID-19, což vedlo k mírnému nárůstu inflace v některých obdobích. Ekonomika se potýkala s výzvami, jako je snížená poptávka, změny spotřebitelských preferencí a omezení mobility.

Graf. 6.5 Vývoj míry inflace v Polsku v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

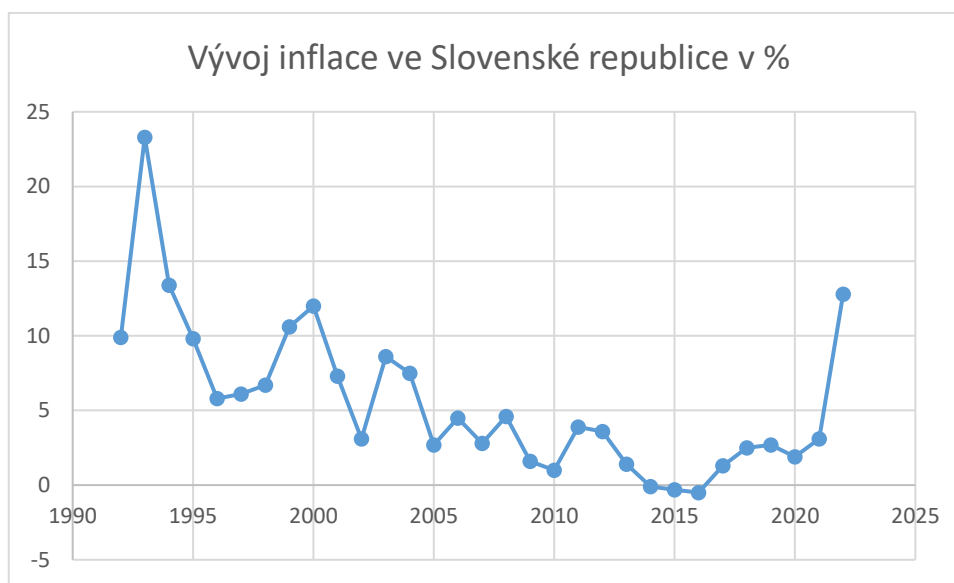
Vývoj míry inflace v Polsku byl ovlivněn jak vnitřními, tak vnějšími faktory, včetně makroekonomické stability, globálních událostí atd.

6.2.3 Vývoj inflace ve Slovenské republice

- 1992-1993 – po rozpadu Československa se Slovensko potýkalo s ekonomickými výkyvy a inflace byla vysoká. Transformace ekonomiky způsobila nejistotu, což vedlo ke zvyšování cen.

- 1994-2000 – během tohoto období byla inflace postupně snižována, což bylo způsobeno stabilizací ekonomiky, makroekonomickými reformami a úsilím o přijetí eura jako měny.
- 2001-2008 – Slovensko zažilo období relativní stability inflace, kdy se ekonomika rozvíjela a měnová politika byla orientována na udržení cenové stability.
- 2009-2013 – stejně jako v jiných zemích i Slovensko bylo postihnuto finanční krizí v roce 2008, to vedlo k poklesu inflace. Vláda a centrální banka se snažily podpořit ekonomiku a omezit inflační tlaky.
- 2014-2019 – v tomto období se inflace pohybovala na relativně nízkých úrovních a ekonomika zažívala růst. Makroekonomická stabilita byla prioritou a měnová politika byla orientována na udržení cenové stability.
- 2020-2022 – stejně jako u jiných zemí měla pandemie COVID-19 vliv na ekonomiku Slovenska, to vedlo k mírnému nárůstu inflace v některých obdobích. Ekonomika čelila velkým výzvám jako je např. snížená poptávka.

Graf. 6.6 Vývoj inflace ve Slovenské republice v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Lze vidět, že Slovenská republika čelila vysoké inflaci po rozpadu Československa a během transformace ekonomiky. Následně se inflace až do roku 2000 snižovala díky

stabilizaci ekonomiky a přípravě přijetí eura. V období 2001 až 2008 byla situace relativně stabilní s ohledem na inflaci a ekonomický růst. Finanční krize v roce 2008 vedla v následujících letech k poklesu inflace, přičemž se vláda a centrální banka snažily podpořit ekonomiku. V dalších letech zůstávala inflace nízká a ekonomika rostla. Pandemie COVID-19 měla stejně jako u České republiky a Polska vliv na ekonomiku, což vedlo k mírnému nárůstu inflace a snížení poptávky.

6.3 Vývoj salda ve vybraných zemích v letech 2012 až 2022

Saldo vzniká odečtením státních výdajů od příjmů. Jde se o jeden z důležitých ukazatelů výkonnosti ekonomiky. Pokud jsou příjmy státu vyšší než výdaje, jedná se o kladné saldo, v opačném případě jde o saldo záporné a stát se dostává do dluhu.

6.3.1 Vývoj salda v České republice v letech 2012 až 2022

Vývoj salda v České republice v milionech EUR od roku 2012 do roku 2022 lze charakterizovat jako proměnlivý s různými obdobími přebytku a schodku.

V prvním roce sledovaného období saldo dosáhlo hodnoty 7 745 milionů EUR. Tato hodnota naznačuje přebytek v platební bilanci země. V roce 2013 se zvýšilo na 9 080 milionů EUR, což je další nárůst přebytku. V následujícím roce hodnota dále stoupala na 9 996 milionů EUR. Znamená to pokračující přebytek v platební bilanci. V roce 2015 saldo zůstalo relativně stabilní na úrovni 10 075 milionů EUR. Následoval významný nárůst v roce 2016 na 13 535 milionů EUR, to je značný přebytek. V roce 2017 hodnota opět vzrostla na 14 602 milionů EUR, jde o další období přebytku. V následujícím roce došlo k poklesu salda na 12 526 milionů EUR, tzn. nižší přebytek. V roce 2019 se opět zvýšilo na 13 511 milionů EUR, jedná se o další nárůst přebytku. K dalšímu nárůstu došlo v roce 2020 na 14 565 milionů EUR, značí to opět přebytek. Saldo výrazně pokleslo v roce 2021 na 7 056 milionů EUR, naznačuje to schodek v platební bilanci. V posledním roce sledovaného období se hodnota ještě více snížila na 2 712 milionů EUR, což je významný schodek. Česká republika v průběhu sledovaného období zaznamenala období přebytků i schodků v platební bilanci, s významnými změnami od roku 2012 do roku 2022.

Tabulka 1 Vývoj salda v České republice v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Vývoj salda v České republice v milionech EUR			
Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2012	122 991	115246,3	7 745
2013	121283,9	112203,6	9 080
2014	129341,3	119345,5	9 996
2015	136594	126519	10 075
2016	140366,4	126831,6	13 535
2017	153417,7	138815,7	14 602
2018	162328,3	149799,5	12 529
2019	166682,7	153171,8	13 511
2020	150953,2	136388	14 565
2021	173274,6	166219	7 056
2022	211211,5	208499,7	2 712

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z analýzy platební bilance České republiky vyplývá, že země prošla obdobími jak přebytků, tak schodků. Česko prošlo v posledních letech značnými změnami a vyskytujícími se výzvami, které muselo řešit pro udržení stabilní platební bilance.

6.3.2 Vývoj salda v Polsku za období 2012 až 2022

Vývoj salda v Polsku v milionech EUR od roku 2012-2022 lze charakterizovat jako proměnlivý s obdobími jak přebytků, tak schodků v platební bilanci. V roce 2012 bylo saldo -2 740,4 milionů EUR, toto značí schodek v platební bilanci země. Hodnota se v roce 2013 zvýšila na 4 592,3 milionů EUR, což je již přebytek v platební bilanci. V následujícím roce došlo k poklesu na 1 662 milionů EUR, ale stále se jednalo o přebytek. V roce 2015 následoval výrazný růst na 8 948,4 milionů EUR, jednalo se o významný přebytek. Saldo se ještě více zvýšilo v roce 2016 a to na 12 728,1 milionů EUR, to značí další období přebytku. V dalším roce zůstala hodnota relativně stabilní na úrovni 13 182 milionů EUR. Roku 2018 došlo k poklesu na 10 207,6 milionů EUR, ale stále se jednalo o přebytek. Následoval dramatický nárůst salda v roce 2019 na 19 713,6 milionů EUR, což značí přebytek. V roce 2020 se ještě více zvýšilo na 29 767,5 milionů EUR, značí opět významný přebytek.

V dalším roce došlo k výraznému poklesu na 19 177,9 milionů EUR, ale stále se jednalo o přebytek. V posledním roce sledovaného období se saldo dále snižovalo na 11 648,1 milionů EUR. Tato hodnota je nižší, ale stále značí podstatný přebytek.

Tabulka 2 Vývoj salda v Polsku v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Vývoj salda v Polsku v milionech EUR			
Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2012	170643,8	173384,2	-2740,4
2013	178569,9	173977,6	4592,3
2014	188936,3	187274,3	1662
2015	203957,8	195009,4	8948,4
2016	213507,3	200779,2	12728,1
2017	242461,1	229279,1	13182
2018	263214,6	253007	10207,6
2019	283267,6	263554	19713,6
2020	278810,3	249042,8	29767,5
2021	332569	313451,1	19117,9
2022	412583,6	400935,5	11648,1

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Polsko v průběhu sledovaného období zaznamenalo jak období přebytků, tak období schodků v platební bilanci.

6.3.3 Vývoj salda ve Slovenské republice v letech 2012 až 2022

V roce 2012 bylo saldo 4 048,1 milionů EUR, to značí přebytek platební bilance Slovenska. Hodnota se v roce 2013 zvýšila na 4 122 milionů EUR, jedná se o další nárůst přebytku. V dalším roce došlo k poklesu na 3 639,6 milionů EUR, ale stále se jednalo o přebytek. V roce 2015 následoval výrazný pokles salda na 2 414,1 milionů eur, šlo o nižší přebytek. Hodnota se ještě dále snižovala v roce 2016 na 2 355,6 milionů EUR, ale stále se jednalo o přebytek. K dalšímu klesání došlo hned v dalším roce sledovaného období na 1 769,2 milionů EUR, to je opět nižší přebytek. V roce 2018 se hodnota snížila na 1 678,6 milionů EUR. Jedná se stále o přebytek, ale ještě nižší než v předchozím roce. Dramatický pokles nastal v roce 2019, kdy saldo činilo 305,9 milionů EUR, což naznačuje pokles do schodku. V roce 2020 se zvýšilo na 1 516,4 milionů EUR, ale stále se jednalo o schodek.

K dalšímu poklesu došlo v roce 2021 na -80,1 milionů EUR. Tento jev můžeme označit za výraznější schodek. V posledním roce sledovaného období se saldo dále snížilo na -5 875,9 milionů EUR, což je významný schodek.

Tabulka 3 Vývoj salda ve Slovenské republice v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Vývoj salda ve Slovenské republice v milionech EUR			
Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
2012	66896,7	62848,6	4048,1
2013	69607,6	65485,6	4122
2014	69788,1	66148,5	3639,6
2015	73395,8	70981,7	2414,1
2016	75955,4	73599,8	2355,6
2017	80499,3	78730,1	1769,2
2018	86132,2	84453,6	1678,6
2019	86789,1	86483,2	305,9
2020	79479,8	77963,4	1516,4
2021	92285,8	92365,9	-80,1
2022	108990,8	114866,7	-5875,9

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Stejně jako u České republiky a Polska zaznamenala Slovenská republika období přebytků a schodků po celém sledovaném období.

6.4 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve vybraných evropských zemích v období 1992 až 2022

Míra nezaměstnanosti je ekonomický ukazatel, který měří procento pracovně aktivní populace (lidí ve věku schopných a ochotných pracovat) bez zaměstnání, ve srovnání s celkovým počtem pracovně aktivní populace. Je často používána k hodnocení zdraví ekonomiky a účinnosti trhu práce.

Na míru nezaměstnanosti mohou mít vliv různé faktory, mezi které patří např. ekonomický růst, politická opatření, demografické trendy. Vysoká míra nezaměstnanosti

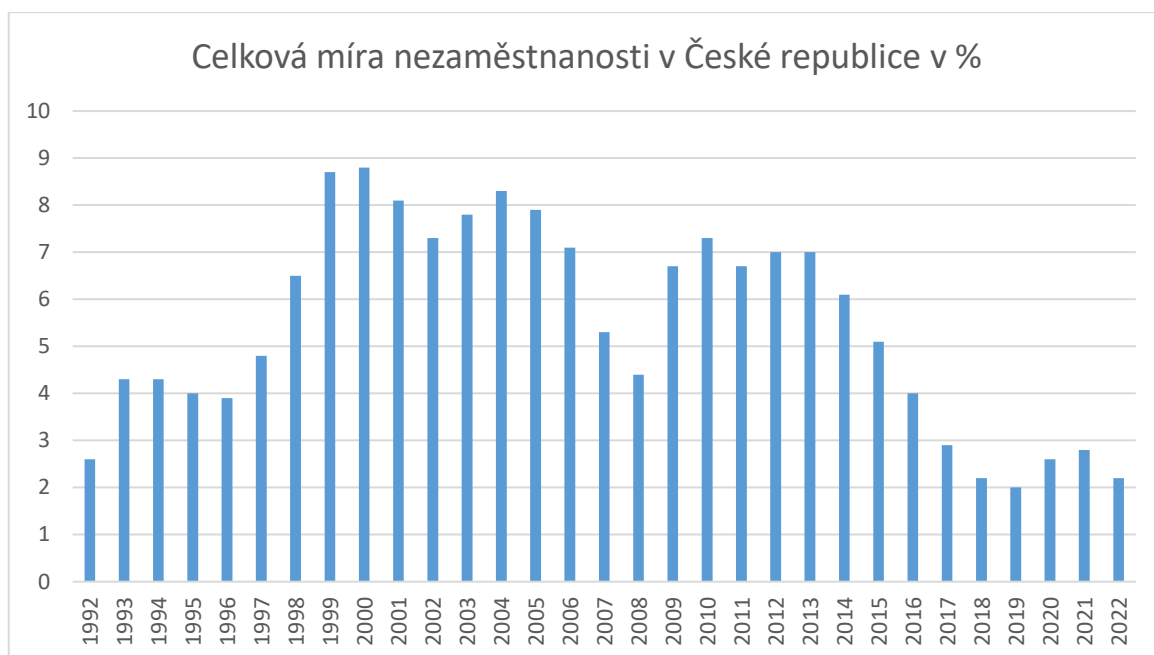
může signalizovat ekonomické obtíže, nedostatečné využití pracovní síly a sociální problémy, zatímco nízká míra nezaměstnanosti může indikovat silný trh práce a prosperitu.

Míra nezaměstnanosti se obvykle měří pravidelnými průzkumy pracovní síly, které se provádějí prostřednictvím dotazování populace. Tato data jsou shromažďována a zpracovávána statistickými úřady a dalšími organizacemi. Jedná se o důležitý ukazatel pro vlády, centrální banky, ekonomy a podnikatele při posuzování stavu ekonomiky a tvorbě politik.

Míru nezaměstnanosti je důležité zkoumat i v dnešní době, jelikož nezaměstnanost je stále aktuální téma.

6.4.1 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let v České republice

- 1992-1997 – po pádu komunistického režimu se Česká republika potýkala s přechodem na tržní ekonomiku a změnami na pracovním trhu. Nezaměstnanost postupně rostla v důsledku restrukturalizace ekonomiky a propouštění ve státním sektoru.
- 1998-2008 – během tohoto období docházelo k poklesu nezaměstnanosti, přičemž ekonomika České republiky zažívala období růstu a stabilizace. Investice, export a příliv zahraničního kapitálu, napomohl k tvorbě nových pracovních míst.
- 2009-2013 – na českou ekonomiku měla významný dopad globální finanční krize v roce 2008, to vedlo k nárůstu nezaměstnanosti. Snaha o úsporná opatření a omezení veřejných výdajů způsobily propouštění a snížení poptávky po pracovní síle.
- 2014-2019 – v tomto období docházelo k postupnému poklesu míry nezaměstnanosti díky obnovení hospodářského růstu a stabilizaci ekonomických podmínek. Růst zaměstnanosti byl podporován exportem, investicemi a nízkými úrokovými sazbami.
- 2020-2022 – na českou ekonomiku a její pracovní trh měla dopad pandemie COVID-19. Omezení mobility, uzavření podniků a pokles poptávky vedlo k dočasnému nárůstu nezaměstnanosti. Díky opatřením na podporu zaměstnanosti se nezaměstnanost snižovala v souvislosti s postupným otevíráním ekonomiky.

Graf 6.7 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v České republice

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Z analýzy vývoje nezaměstnanosti v České republice od roku 1992 do roku 2022 vyplývá, že země prošla obdobím značných změn na pracovním trhu.

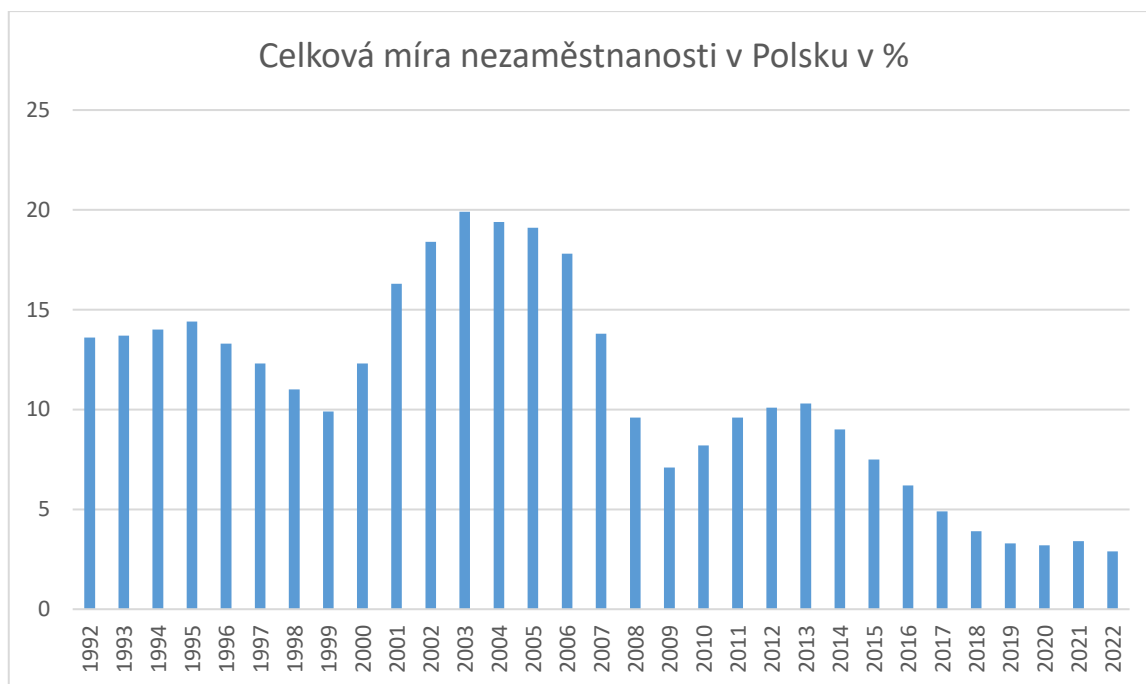
6.4.2 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let v Polsku

Vývoj míry nezaměstnanosti v Polsku od roku 1992 do roku 2022 ukazuje několik výrazných trendů.

V první polovině 90. let byla míra nezaměstnanosti v Polsku relativně vysoká, ale i přesto postupně klesala. Po roce 2000 se nezaměstnanost začala snižovat na hodnoty kolem 10 % až 12 %.

Od té doby se míra nezaměstnanosti pohybovala na relativně stabilní úrovni. Po roce 2008, kdy probíhala finanční krize, došlo k nárůstu nezaměstnanosti, ale po několika letech se opět stabilizovala.

V posledních letech nastal výrazný pokles míry nezaměstnanosti na hodnoty kolem 3 %, což naznačuje relativně stabilní ekonomickou situaci v Polsku a dobrou úroveň zaměstnanosti. Tento pokles může být důsledkem růstu ekonomiky, podpory ze strany vlády nebo strukturálních změn na trhu práce.

Graf 6.8 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Polsku

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Vývoj míry nezaměstnanosti v Polsku od roku 1992 do roku 2022 ukazuje postupný pokles od relativně vysokých hodnot v 90. letech a stabilizaci na hodnotách kolem 10 % až 12 % po roce 2000. V posledních letech nastal výrazný pokles míry nezaměstnanosti na hodnoty kolem 3 %, což naznačuje relativně stabilní ekonomickou situaci a dobrou úroveň zaměstnanosti.

6.4.3 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve Slovenské republice

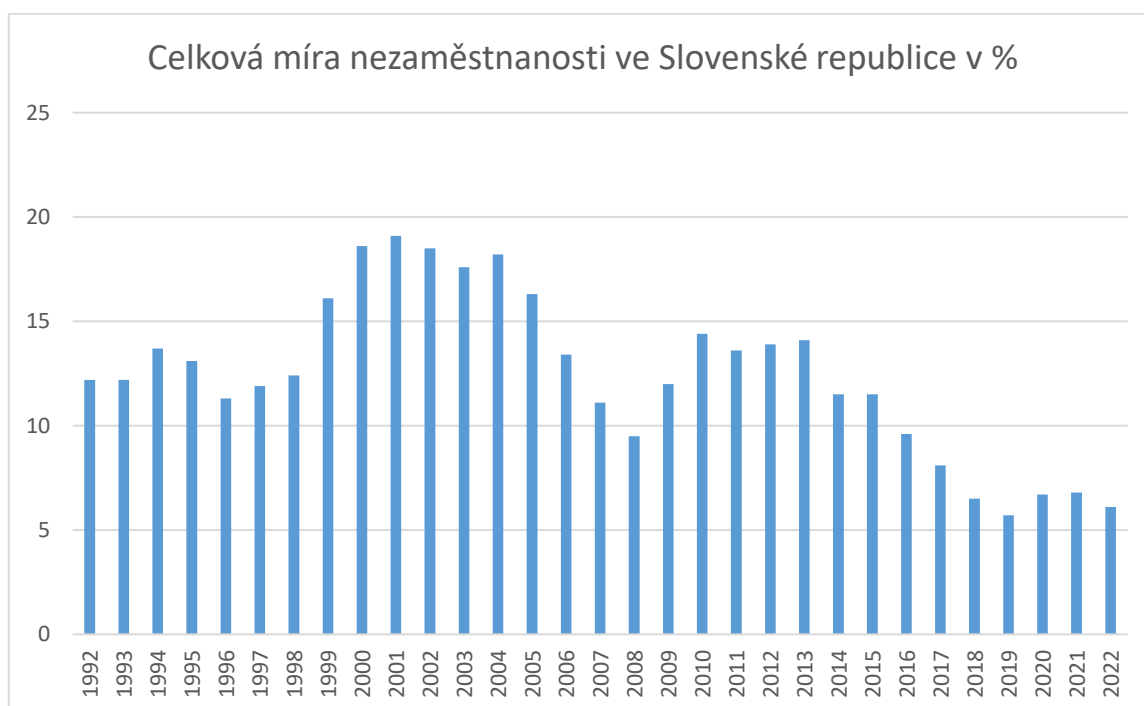
V první polovině 90. let se míra nezaměstnanosti na Slovensku pohybovala na relativně stabilní úrovni kolem 12 %. Postupem času došlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti, což může být spojeno s ekonomickými změnami po pádu komunismu a restrukturalizací průmyslu.

Na konci 90. let a v prvních letech 21. století nastal výrazný nárůst nezaměstnanosti, který byl částečně způsoben transformačními procesy spojenými s přechodem na tržní ekonomiku. V období ekonomické krize v letech 2008-2009 došlo k nárůstu nezaměstnanosti, ale po několika letech se situace stabilizovala.

Od roku 2013 došlo k postupnému poklesu míry nezaměstnanosti na Slovensku a to až do roku 2022, kdy byla míra nezaměstnanosti kolem 6 %. Tento pokles může být důsledkem lepších ekonomických podmínek, růstu zaměstnanosti a podpory ze strany vlády.

Během pandemie COVID-19 nastal neočekávaný nárůst nezaměstnanosti, v důsledku opatření proti šíření viru. V průběhu pandemie byla některá odvětví jako turismus, maloobchod a gastronomie zvláště postižena. Tato odvětví zaznamenala dramatický pokles obrátu a mnoho firem bylo nuceno propustit zaměstnance nebo omezit pracovní úvazky. Situaci však zmírňovala řada opatření, která vláda přijala, mezi která patřila poskytování podpory v nezaměstnanosti, programy na podporu zaměstnanosti a finanční injekce do ekonomiky. Díky těmto krokům a postupnému oživení ekonomiky se míra nezaměstnanosti postupně snižovala.

Graf 6.9 Vývoj nezaměstnanosti ve Slovenské republice

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

V 90. letech 20. století se na Slovensku míra nezaměstnanosti stabilizovala kolem 12 %, s postupným nárůstem v důsledku ekonomických změn po pádu komunismu. Z grafu lze vidět, že pandemie COVID-19 způsobila nárůst nezaměstnanosti, ale vládní opatření a obnova ekonomiky pomohly situaci zlepšit.

6.5 Porovnání nezaměstnanosti ve vybraných zemích v období od roku 1992 do roku 2022 dle pohlaví

Cílem kapitoly je porovnat vývoj nezaměstnanosti dle pohlaví v letech 1992 až do roku 2022.

V porovnání míry nezaměstnanosti mezi muži a ženami se často pozorují určité rozdíly, které mohou být důsledkem různých faktorů, včetně tradičních genderových rolí, mateřství a s tím spojenou péčí o rodinu, přístupu ke vzdělání a zaměstnání. Zahrnuje také diskriminaci na pracovním trhu.

Porovnání míry nezaměstnanosti mezi muži a ženami je důležité pro pochopení genderových nerovností na trhu práce a pro navrhování politik zaměřených na podporu rovnosti pohlaví a snížení diskriminace.

6.5.1 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v České republice

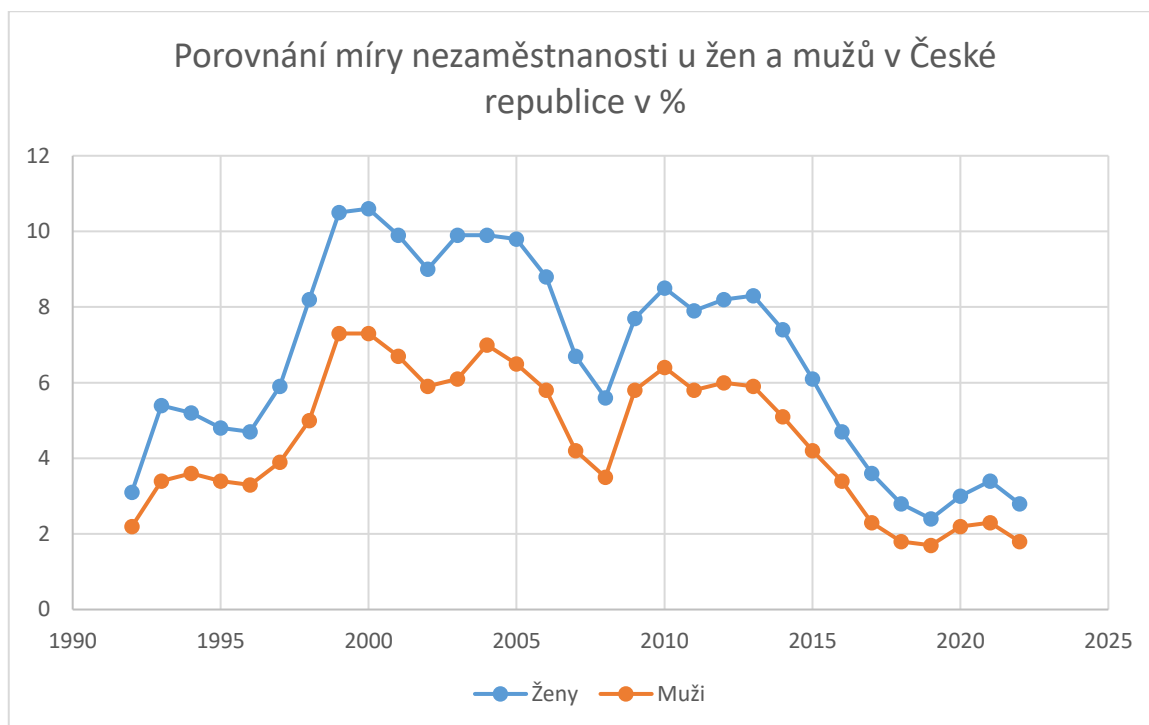
Z uvedených údajů v grafu lze vidět, že nezaměstnanost žen v České republice obecně převažovala nad nezaměstnaností mužů. V průběhu let se však míra nezaměstnanosti u obou pohlaví postupně snižovala.

V letech 1992 až 2008 byla míra nezaměstnanosti žen vyšší než u mužů.

Od roku 2009 do roku 2013 došlo ke zvýšení nezaměstnanosti u obou pohlaví, zároveň nezaměstnanost žen mírně převyšovala nezaměstnanost mužů. Toto je důsledkem Světové finanční krize.

V období po roce 2013, kdy krize ustála, se míra nezaměstnanosti postupně snižovala u obou pohlaví, přičemž rozdíly mezi nezaměstnaností žen a mužů se staly méně výraznými.

V roce 2022 byla míra nezaměstnanosti u žen 2,8 % a u mužů 1,8 %. Tento rozdíl je relativně malý ve srovnání s předchozími lety.

Graf 6.10 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v České republice

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Trend nezaměstnanosti v České republice u obou pohlaví je klesající, ačkoli nezaměstnanost žen obecně vykazuje vyšší hodnoty než u mužů.

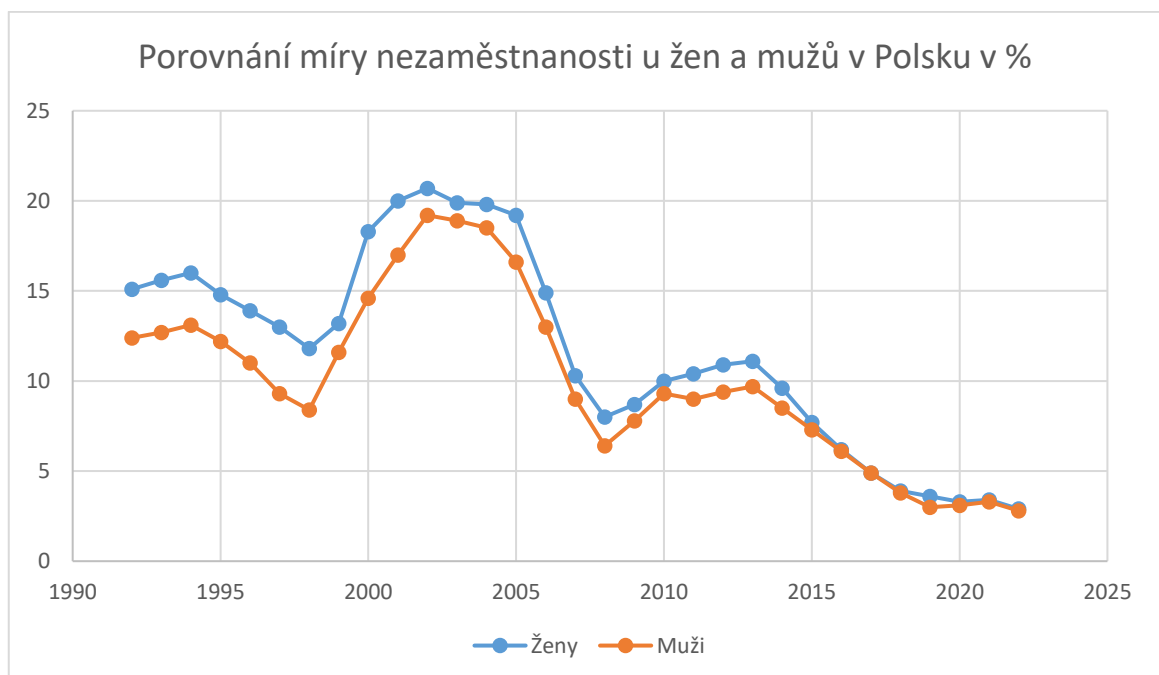
6.5.2 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v Polsku

Míra nezaměstnanosti u žen a mužů v Polsku od roku 1992 do roku 2022 vykazuje několik významných trendů:

- vysoká míra nezaměstnanosti počátkem 90. let – na počátku sledovaného období byla míra nezaměstnanosti v Polsku poměrně vysoká jak u žen, tak u mužů, což bylo důsledkem transformace ekonomiky z plánovaného hospodářství na tržní systém.
- Rozdíly mezi pohlavími – během 90. let a na začátku 21. století byla míra nezaměstnanosti obecně vyšší u žen než u mužů. Tento trend se měnil v průběhu let, ale obecně byly ženy vystaveny vyšší míře nezaměstnanosti.
- Pokles nezaměstnanosti – od poloviny 90. let do začátku 21. století došlo k postupnému poklesu míry nezaměstnanosti u obou pohlaví. Tento trend byl způsoben hospodářským růstem a modernizací polské ekonomiky

- Vliv krize a restrukturalizace – během krize v roce 2008 a následujících let došlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti u obou pohlaví. Tento nárůst byl způsoben ekonomickou recesí a restrukturalizací některých odvětví.
- Stabilizace a pokles nezaměstnanosti – od roku 2000 a zejména v posledním desetiletí došlo k relativní stabilizaci a poklesu míry nezaměstnanosti u obou pohlaví. To bylo podpořeno růstem ekonomiky a investicemi do infrastruktury a průmyslu.

Graf 6.11 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v Polsku

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Z grafu lze vidět, že na začátku sledovaného období byla míra nezaměstnanosti u obou pohlaví vysoká. Po krizi v roce 2008 se ale situace stabilizovala a míra nezaměstnanosti klesala. Muži v Polsku měli zpravidla nižší míru nezaměstnanosti než ženy.

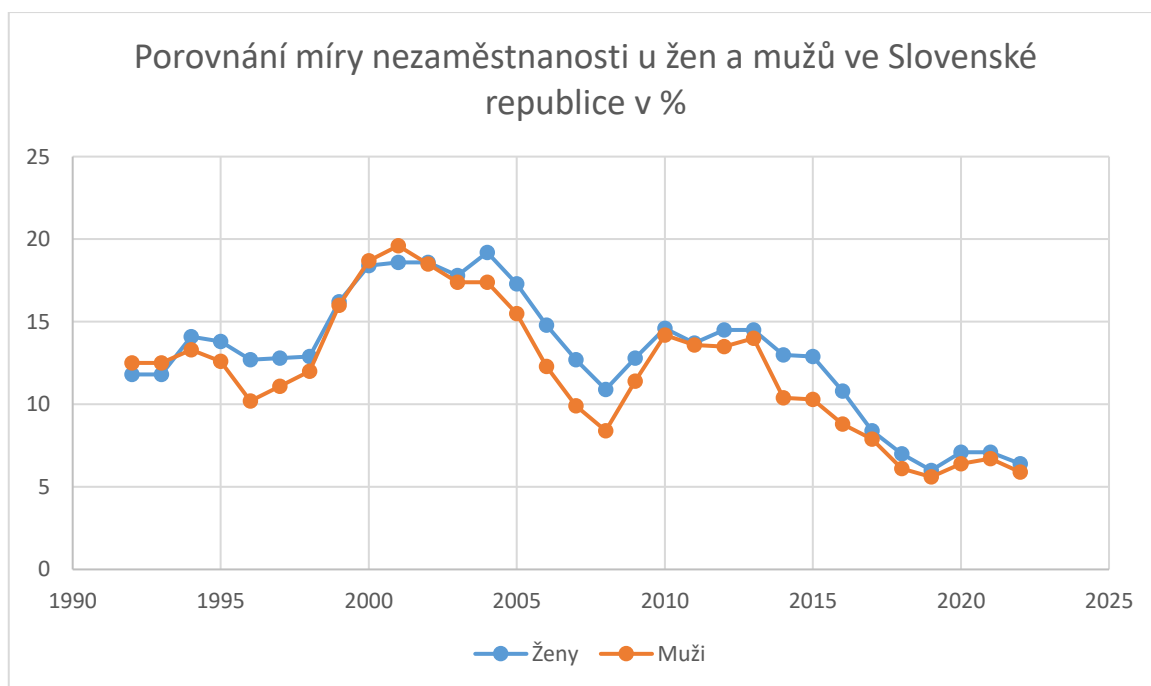
6.5.3 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů ve Slovenské republice

- **1992-1992** - v tomto období byla míra nezaměstnanosti relativně stabilní s mírným nárůstem v průběhu let. Slovensko se potýkalo s transformací po pádu komunismu a rozpadem Československa, což vedlo ke ztrátě mnoha pracovních míst v některých odvětvích. Nedostatek investic a restrukturalizace průmyslu přispěly k růstu nezaměstnanosti.

- **2000-2008** - během tohoto období docházelo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti u obou pohlaví. Země začala přijímat opatření na podporu hospodářského růstu a strukturálních reforem, to vedlo k vytvoření nových pracovních míst. Ekonomika začala prosperovat, což zapříčinilo nižší nezaměstnanost.
- **2009-2013** - světová finanční krize zasáhla Slovensko a způsobila nárůst nezaměstnanosti. Snaha o udržení konkurenceschopnosti v obtížném hospodářském prostředí vedla ke snižování pracovních míst, to se projevilo v míře nezaměstnanosti
- **2014-2022** - po krizi z let 2009-2013 došlo k postupnému zotavení slovenské ekonomiky. Rostoucí zaměstnanost a investice vedly ke snižování nezaměstnanosti. Pokračující hospodářský růst a lepší podmínky na trhu práce pomohly snižovat míru nezaměstnanosti u obou pohlaví.

Faktory jako je hospodářská transformace, finanční krize a následné zotavení, stejně jako politické a strukturální reformy, měly vliv na míru nezaměstnanosti na Slovensku v průběhu posledních třiceti let.

Graf 6.12 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů ve Slovenské republice

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Z těchto dat lze vidět, že obecně docházelo ke snižování míry nezaměstnanosti jak u žen, tak u mužů. Nicméně ženy většinou vykazovaly vyšší míru nezaměstnanosti než muži, a to v každém sledovaném roce. Tento rozdíl se v průběhu let mírně snižoval, což může být důsledkem různých faktorů, jako jsou změny v zaměstnanosti, rovnost pohlaví na pracovním trhu nebo politiky zaměstnanosti.

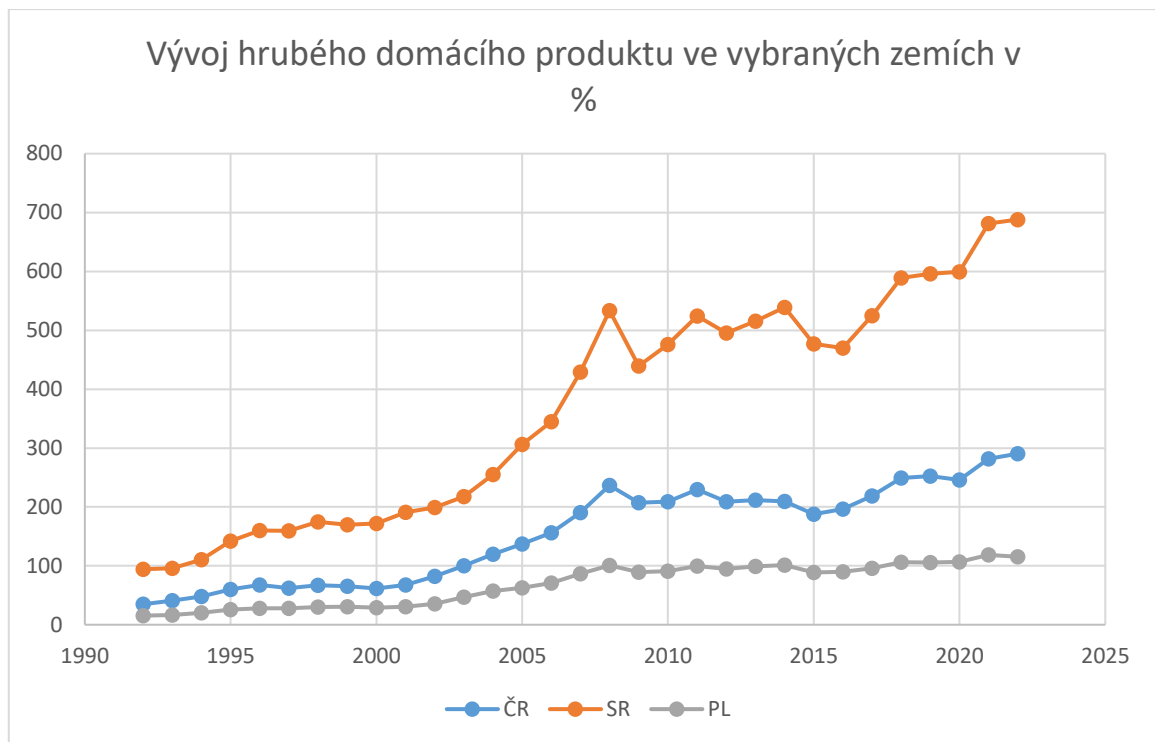
7 SROVNÁNÍ VYBRANÝCH ZEMÍ

V této kapitole se zaměříme na porovnání vybraných zemí Českou republiku, Polsko a Slovenskou republiku v již rozebraných makroekonomických ukazatelích. Tyto tři země byly zvoleny z toho důvodu, že se jedná o sousední země s podobnou charakteristikou.

7.1 Porovnání HDP ve vybraných zemích

Pokud srovnáme růst HDP v České republice, Polsku a Slovensku od roku 1992 do roku 2022, analyzujeme následující:

- Česká republika zaznamenala stabilní růst HDP s několika výkyvy v průběhu let. Počáteční růst byl výrazný, ale postupně se mírně zpomalil. I přesto však Česko zůstalo jednou z nejvyspělejších ekonomik ve střední a východní Evropě.
- Polsko vykazovalo výraznější dynamiku růstu HDP než Česká republika. Ekonomika Polska se rychle modernizovala a rozvíjela, což vedlo k významnému zvýšení HDP. Polsko se stalo jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik ve střední a východní Evropě.
- Slovensko zažilo podobný trend růstu HDP jako Česká republika, ale s několika odlišnostmi. Tempo růstu bylo občas pomalejší zejména v prvních letech po rozdělení Československa. Nicméně Slovensko bylo schopno udržet relativně stabilní ekonomický růst a posílit svoji pozici.

Graf 7.1 Porovnání hrubého domácího produktu ve vybraných zemích

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Lze usoudit, že Polsko vykazuje největší dynamiku růstu HDP, následované Českou republikou a Slovenskem. Každá země však měla své specifické faktory, které ovlivňovaly ekonomický vývoj, včetně politické stability, investic, hospodářských reforem a vnějších faktorů, jako jsou globální události a geopolitické faktory.

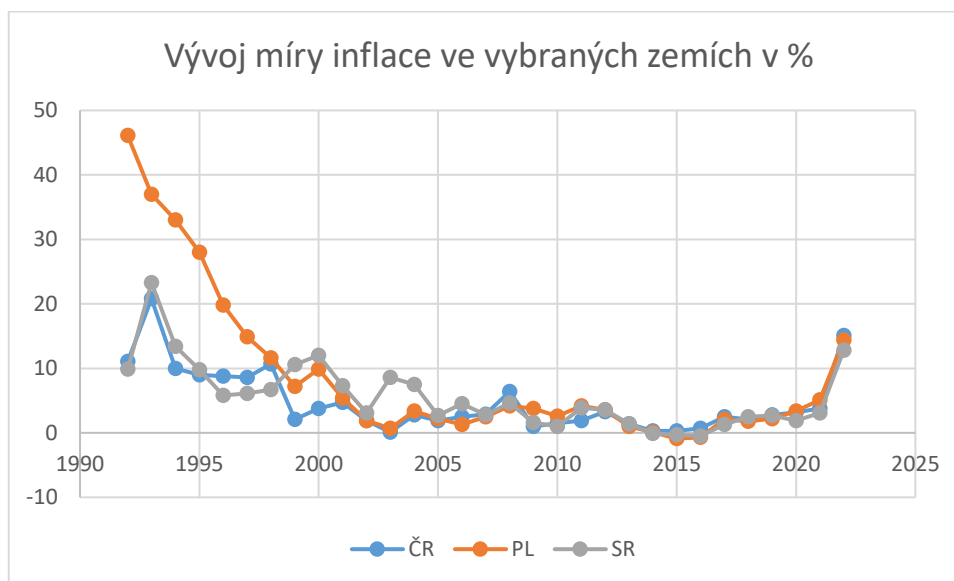
7.2 Porovnání míry inflace ve vybraných zemích

Porovnání míry inflace v České republice, Polsku a ve Slovenské republice od roku 1992 do roku 2022 analyzuje následující:

- Česká republika zažila v průběhu let mírnější inflační tlak než Polsko a Slovensko. Inflace byla obecně stabilní, s výjimkou několika období v první polovině 90. let a v roce 2022, kdy dosáhla významných hodnot.
- Polsko vykazovalo v průběhu let vyšší míru inflace než Česká republika, s výjimkou období počátku 90. let, kdy inflace dosáhla vysokých hodnot. Později se inflace postupně snižovala, ale zůstávala na vyšší úrovni než v České republice.

- Slovensko zažilo v průběhu let výraznější fluktuaci míry inflace. Po rozdělení Československa inflace dosáhla vysokých hodnot, ale později se stabilizovala. V posledních letech však došlo k významným výkyvům inflace, zejména v roce 2022.

Graf 7.2 Porovnání míry inflace ve vybraných zemích v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Lze říci, že Česká republika vykazovala nejnižší míru inflace, následovaná Polskem a Slovenskem. Inflace byla ovlivněna různými faktory, včetně monetární politiky centrální banky, hospodářské stability a vnějších faktorů, jako jsou globální události a cenové tlaky.

7.3 Porovnání salda v milionech EUR ve vybraných zemích

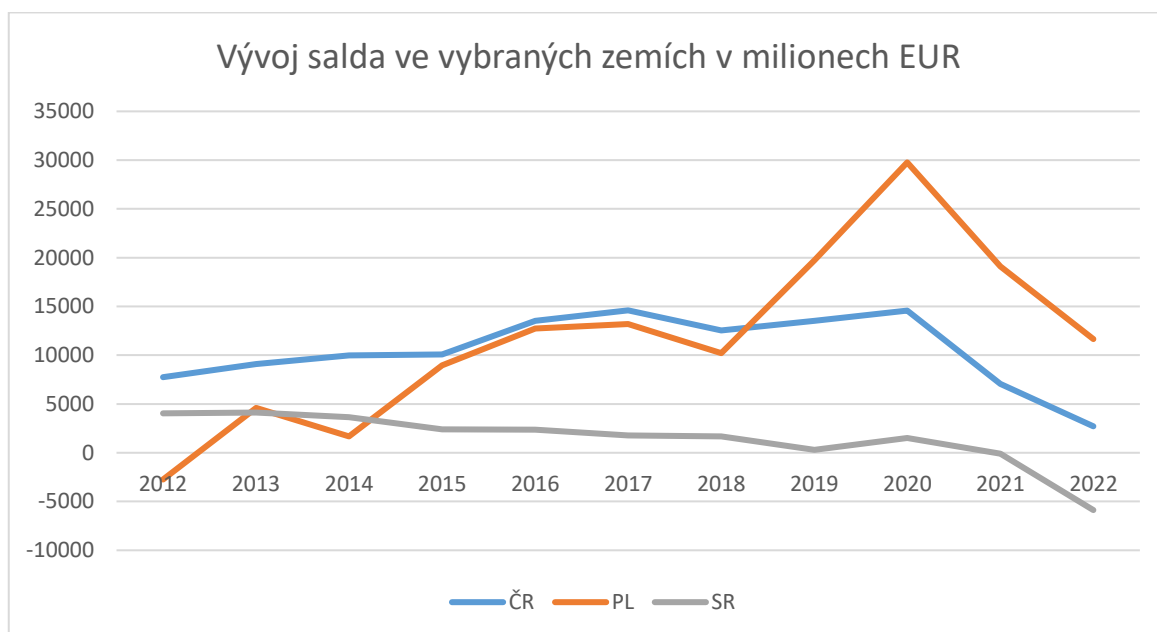
V průběhu sledovaného období zaznamenala Česká republika střídavé období přebytků a schodků v platební bilanci. V letech 2012 až 2017 bylo saldo kladné, což značí přebytek. Od roku 2018 začalo klesat, ale stále se udržovalo v kladných hodnotách. V roce 2021 došlo k poklesu salda na nižší hodnotu, ale stále bylo kladné. V posledním roce sledovaného období se opět zvýšilo, ačkoli zůstalo nižší než v předchozích letech.

Polsko zažilo podobně jako Česká republika střídavé období přebytků a schodků v platební bilanci, ale s výraznějšími výkyvy. V letech 2012 až 2015 bylo saldo převážně kladné, ale s značnými výkyvy. Od roku 2016 do roku 2020 se hodnota dramaticky zvýšila.

V roce 2021 došlo k významnému poklesu a následně výraznému zápornému saldu v roce 2022.

Slovensko také pocítilo střídavé období schodků a přebytků stejně jako Polsko a Česká republika. V letech 2012 až 2015 byla hodnota převážně kladná, ale s postupným poklesem. Od roku 2016 do roku 2020 se saldo pohybovalo mezi přebytkem a schodkem. V roce 2021 a zejména v roce 2022 došlo k výraznému schodku.

Graf 7.3 Porovnání vývoje salda ve vybraných zemích v milionech EUR

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Lze vidět, že všechny tři země zažily období jak přebytků, tak schodků v platební bilanci, ale s různými mírami stability a výkyvy v průběhu času. Polsko mělo největší výkyvy, zatímco Česká republika a Slovensko měly tendenci ke stabilnějšímu vývoji s menšími výkyvy.

7.4 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných zemích

Česká republika začala sledované období s mírou nezaměstnanosti kolem 2,6 % v roce 1992, která narostla přibližně na 8,8 % v roce 2001. V následujících letech docházelo k postupnému poklesu míry nezaměstnanosti, až se v letech 2006 až 2008 pohybovala kolem

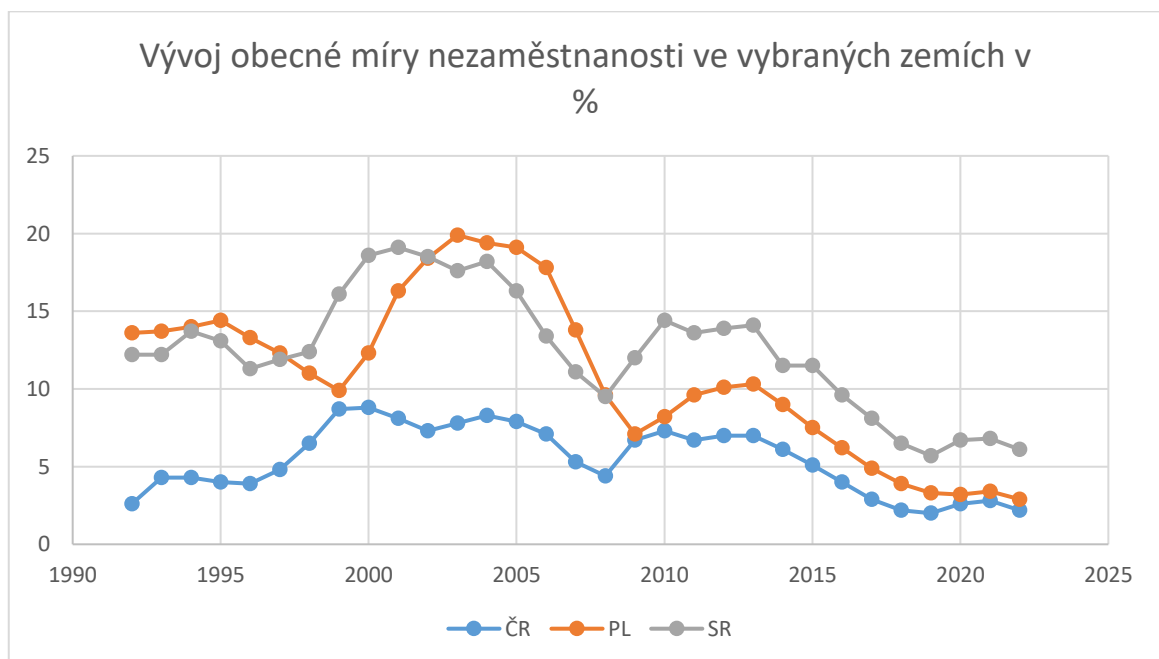
5 %. Po hospodářské krizi v roce 2008 došlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti, ale v následujících letech se opět snižovala. V roce 2022 činila asi 2,2 %.

Polsko začalo s mírou nezaměstnanosti kolem 13,6 % v roce 1992, která stoupala přibližně na 19,9 % v roce 2003. V následujících letech došlo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti na hodnoty kolem 3 % v letech 2018-2022.

Slovensko začalo s mírou nezaměstnanosti kolem 12,2 % v roce 1992, která se přiblížila na 19,1 % v roce 2002. Podobně jako v Polsku i na Slovensku docházelo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti v následujících letech. V roce 2022 dosáhla hodnoty kolem 6,1 %.

Pandemie COVID-19 výrazně ovlivnila míru nezaměstnanosti v Česku, Polsku a Slovensku zejména v letech 2020 a 2021. Tyto události vedly k nárůstu nezaměstnanosti, protože firmy snižovaly výrobu a propouštěly zaměstnance kvůli omezenému pohybu a ekonomickým problémům souvisejícími s pandemií.

Graf 7.4 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných zemích v %

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

V průběhu let došlo ve všech třech zemích k výraznému poklesu míry nezaměstnanosti, přičemž Polsko a Slovensko zažily výraznější pokles než Česká republika. Jedním z důležitých faktorů pro tento pokles byla obnova ekonomiky po hospodářských

krizích, ale také implementace aktivních politik zaměstnanosti a různých reformních opatření.

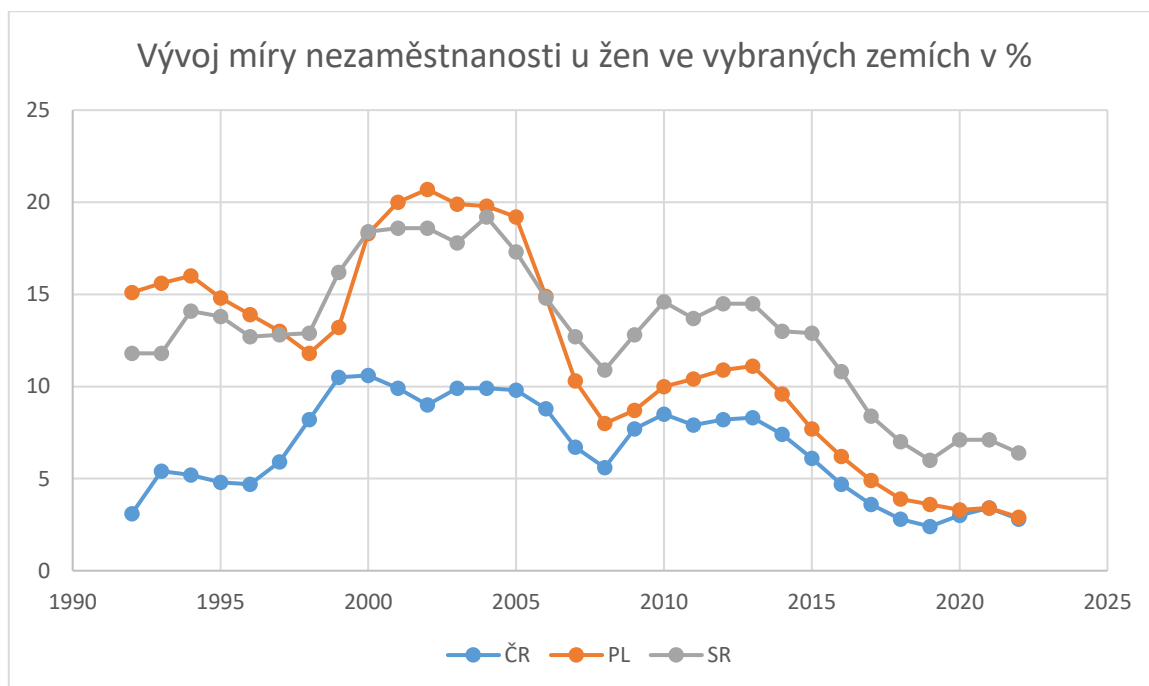
7.5 Porovnání nezaměstnaných žen ve vybraných zemích

Míra nezaměstnanosti u žen v Česku byla obecně nižší než v Polsku a na Slovensku. V průběhu let 1992-2022 byla míra nezaměstnanosti u žen v Česku stabilnější a pohybovala se ve středním rozmezí s nejvyššími hodnotami v 90. letech a nižšími hodnotami v období po roce 2010.

Míra nezaměstnanosti u žen v Polsku byla v průběhu let 1992-2022 vyšší než v Česku a na Slovensku. V 90. letech dosahovala nejvyšších hodnot, ale od začátku roku 2000 došlo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti, i když zůstala vyšší než v České republice.

Míra nezaměstnanosti u žen na Slovensku byla podobná jako v Polsku, zároveň dosahovala nejvyšších hodnot v 90. letech. Od začátku roku 2000 došlo k postupnému poklesu míry nezaměstnanosti u žen, přičemž se tato hodnota stabilizovala na nižší úrovni než v Polsku, ale stále vyšší než v Česku.

Graf 7.5 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Data naznačují rozdíly v ekonomické situaci a vývoji na trhu práce mezi těmito zeměmi, přičemž Česká republika měla stabilnější a příznivější podmínky pro zaměstnanost žen.

7.5.1 Doporučení pro snížení nezaměstnanosti u žen

Pro snížení míry nezaměstnanosti u žen by bylo vhodné zvážit následující doporučení:

- zajistit rovné příležitosti pro ženy ve vzdělávacím systému a podporovat jejich přístup k technickým oborům, ve kterých jsou ženy stále podceňovány.
- Rozvíjet flexibilní pracovní modely a možnosti práce na dálku, které by umožnily ženám lépe skloubit pracovní a rodinný život.
- Poskytnout specifické programy zaměřené na podporu zaměstnanosti žen, které se vrací do práce po mateřské dovolené.
- I nadále aktivně bojovat proti genderovým stereotypům a diskriminaci na pracovišti.
- Investovat do infrastruktury péče jako jsou školky a jesle, aby se ženám usnadnilo kombinování práce a rodiny.
- Zajistit, aby měly ženy rovné pracovní podmínky včetně rovných platů, možnosti kariérního růstu a ochranu před diskriminací na pracovišti.
- Pravidelné sledování a vyhodnocování úspěšnosti opatření, která jsou zaměřena na snižování nezaměstnanosti žen a dle výsledků přizpůsobit strategie.

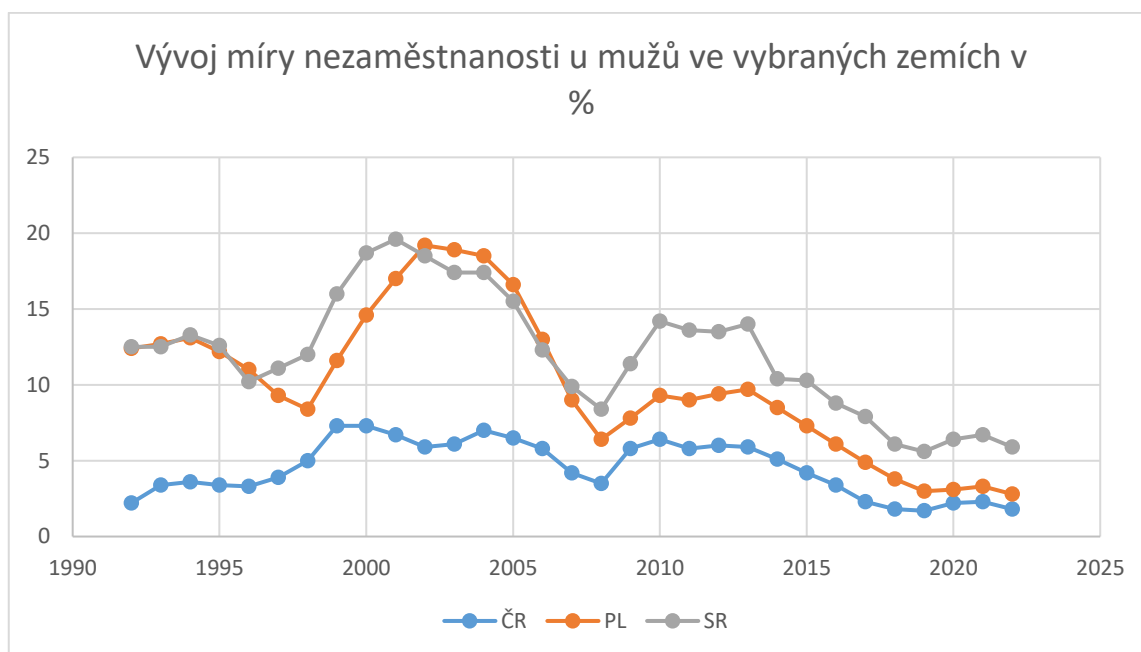
7.6 Porovnání nezaměstnaných mužů ve vybraných zemích

V České republice začala míra nezaměstnanosti u mužů na nízké úrovni kolem 2-3 %, ale postupně se zvyšovala. V průběhu 90. let 20. století byla nezaměstnanost mužů poměrně stabilní, ale v 1. dekádě 21. století docházelo k růstu, zejména během finanční krize v letech 2008-2009. Poté došlo ke stabilizaci a postupnému snižování míry nezaměstnanosti, i když s mírnými výkyvy.

Nezaměstnanost mužů v Polsku v průběhu 90. let byla výraznější než v České republice a zároveň se snižovala. Během ekonomických obtíží na začátku 21. století a finanční krize došlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti, ale od té doby se opět snižovala.

Nezaměstnanost mužů na Slovensku byla po rozdělení Československa výrazně vyšší než v Česku. Během 90. let docházelo k postupnému snižování míry nezaměstnanosti, ale v 1. dekádě 21. století bylo Slovensko zasaženo finanční krizí, což vedlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti u mužů. Během let se však situace zlepšovala, ačkoli míra nezaměstnanosti zůstala vyšší než v Česku a Polsku.

Graf 7.6 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Lze pozorovat, že míra nezaměstnanosti u mužů byla v Česku nejnižší, následovaná Polskem a poté Slovenskem. Všechny tyto země však zažily podobné trendy růstu nezaměstnanosti během ekonomických krizí a postupného snižování v období hospodářského oživení.

7.7 Index mizérie ve vybraných zemích

Index mizérie je ekonomický indikátor, který vzniká sečtením inflace a obecné míry nezaměstnanosti, používá se k měření úrovně chudoby a sociálního znevýhodnění v dané zemi nebo oblasti. Dá se ale počítat vícero variantami. Obvykle zahrnuje různé faktory, do kterých patří např. míra nezaměstnanosti, míra inflace, míra chudoby anebo příjmová nerovnost a další sociální faktory. Jedná se o komplexní ukazatel poskytující obraz o životní

úrovni obyvatelstva a jeho ekonomické situaci. Čím vyšší je hodnota indexu mizérie, tím horší je ekonomická situace obyvatelstva a tím vyšší je úroveň chudoby země i sociálního znevýhodnění. Je také důležitým nástrojem pro analýzu sociálních a ekonomických politik, které mohou být navrženy a implementovány ke zlepšení životních podmínek obyvatelstva a také snížení chudoby a nerovnosti. Jeho hodnoty se obvykle pohybují v rozmezí od nuly do sta procent, kdy nižší naznačují menší úroveň chudoby a sociálního znevýhodnění. Zatímco vyšší naznačují větší úroveň těchto problémů.

7.7.1 Porovnání indexu mizérie ve vybraných zemích v letech 1992-2022

Index mizérie v České republice začal relativně na nízké úrovni a postupně se zvyšoval. V období počátku 90. let 20. století byl relativně stabilní, ale v průběhu 90. let došlo k jeho dalšímu nárůstu. V první polovině 21. století bylo Česko zasaženo ekonomickými krizemi, což vedlo k výraznému nárůstu indexu mizérie. Postupně se však situace zlepšila a index se stabilizoval na nižší úrovni s mírnými výkyvy.

Polský index mizérie začal relativně na vysoké úrovni a následně klesal. Během 90. let 20. století došlo k jeho výraznému snížení, ale v průběhu 1. dekády 21. století bylo Polsko ovlivněno ekonomickými krizemi, což vedlo k mírnému nárůstu indexu mizérie. Od té doby se situace zlepšila a index mizérie opět klesl na nižší úroveň.

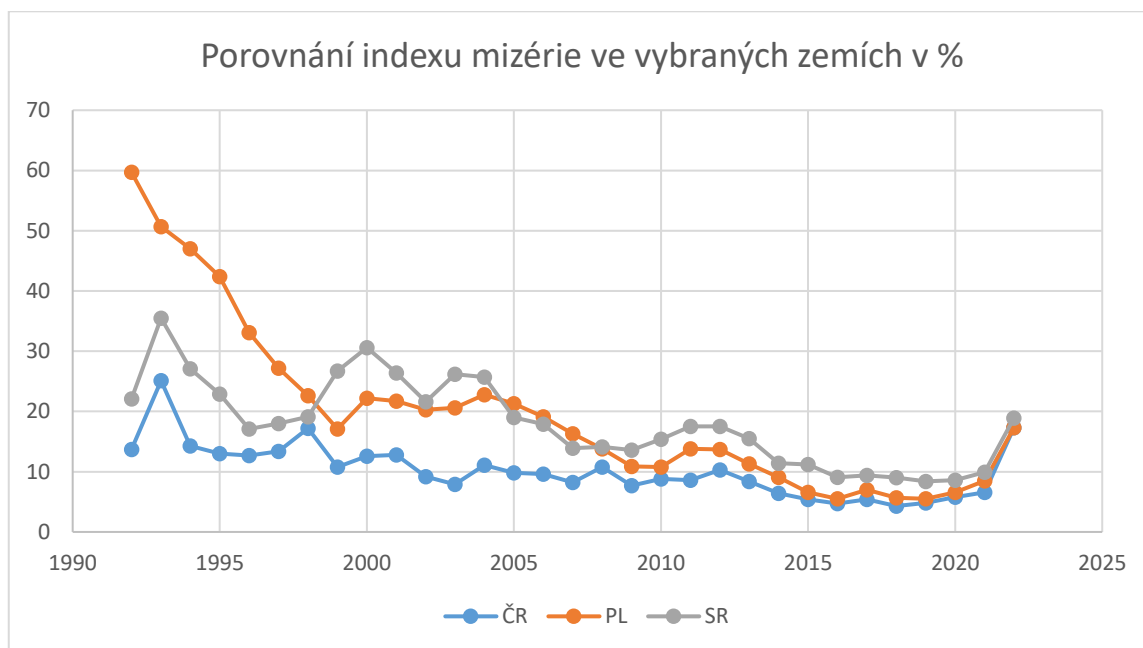
Index mizérie na Slovensku začal na střední úrovni a v průběhu 90. let 20. století mírně klesal. V první polovině 21. století bylo Slovensko ovlivněno ekonomickými výkyvy, což vedlo k nárůstu indexu. Od té doby se situace zlepšila, ale index mizérie zůstal na střední úrovni.

Splývání a pokles indexu mizérie ve vybraných zemích od roku 1997 do roku 2008 byly částečně důsledkem hospodářského oživení a stabilizace turbulentních období po pádu komunismu. Během této doby se země postupně přizpůsobily tržnímu hospodářství a prováděly ekonomické reformy, což přispělo k růstu ekonomiky, tvorbě nových pracovních míst a zvyšování životní úrovně obyvatelstva. Investice, modernizace průmyslu a podpora obchodu přispěly k růstu HDP a snižování míry nezaměstnanosti. Tato opatření měla také pozitivní dopad na životní podmínky občanů, to se projevilo v poklesu indexu mizérie. Navíc přistoupení některých těchto zemí k Evropské unii a získání přístupu k evropským fondům a trhům mohlo podpořit ekonomický růst a snížení míry chudoby.

7.7.2 Doporučení pro snížení indexu mizérie ve vybraných zemích

- Podporovat tvorbu nových pracovních míst a investovat do ekonomického rozvoje, to může snížit nezaměstnanost a zlepšit ekonomickou stabilitu.
- Index mizérie může snížit vliv politiky států a to zajištěním spravedlivého rozdělení příjmů, zvýšením příjmů chudých a znevýhodněných skupin.
- Zlepšit přístup k dostupné a kvalitní zdravotní péči v zemi může snížit náklady na lékařskou péči a zlepšit zdravotní stav obyvatelstva.
- Celkovou kvalitu života je možno zlepšit podporou rodin a komunitních sítí.

Graf 7.7 Index mizérie ve vybraných zemích

Zdroj: Světová banka, vlastní zpracování

Lze konstatovat, že index mizérie byl v Česku nižší než v Polsku a na Slovensku. Polsko zažilo výraznější snížení indexu mizérie v průběhu 90. let 20. století než Česko a Slovensko. Na základě zjištěných hodnot indexu mizérie lze usoudit, že nejhorší ekonomická situace obyvatelstva je v Polsku, kde se index mizérie pohyboval velmi vysoko během celého sledovaného období. Naopak nejlepší ekonomická situace obyvatelstva byla v České republice, kde byly hodnoty indexu mizérie obecně nižší ve srovnání s Polskem a Slovenskem. Slovenská republika se nachází mezi těmito dvěma zeměmi s indexem mizérie, který se pohybuje mezi hodnotami Polska a Česka, přičemž se v průběhu času mění.

8 SWOT ANALÝZA VYBRANÝCH ZEMÍ

Tato kapitola se zabývá SWOT analýzami vybraných zemí, díky kterým je možné určit hrozby a rizika, na jejichž základě lze vyvodit doporučení pro zlepšení konkurenceschopností zemí.

SWOT analýza je strukturovaný nástroj používaný k hodnocení současného stavu organizace nebo projektu a k identifikaci faktorů, které mohou ovlivnit jejich úspěch. Zkratka „SWOT“ znamená „Strengths“ (silné stránky), „Weaknesses“ (slabé stránky), „Opportunities“ (příležitosti) a „Threats“ (hrozby).

1. **Silné stránky** (Strengths) jsou vnitřní faktory, které dávají konkurenční výhodu, nebo pozitivní postavení. Může jít např. o vynikající pověst, technologickou převahu anebo také silný tým.
2. **Slabé stránky** (Weaknesses) označují interní nedostatky, které mohou organizaci nebo projekt omezovat, nebo brzdit. Mohou zahrnovat chybějící finanční zdroje, nízkou infrastrukturu nebo nedostatečné odborné znalosti.
3. **Příležitosti** (Opportunities) jsou vnějšími faktory, které mohou posílit či otevřít nové možnosti pro růst a rozvoj. Mohou zahrnovat změny v poptávce na trhu, v legislativě nebo nové technologické trendy.
4. **Hrozby** (Threats) jsou vnějšími faktory, které mohou ohrožovat nebo snižovat úspěch země či organizace. Patří sem konkurenční tlak, změny v regulacích, politické a ekonomické nestability.

SWOT analýza pomáhá lépe porozumět pozici daných států na trhu. To jim umožňuje vytvořit efektivnější strategii pro dosažení svých cílů.

8.1 SWOT analýza České republiky

Tabulka 4 SWOT analýza ČR

	POMOCNÉ (k dosažení cíle)	ŠKODLIVÉ (k dosažení cíle)
VNITŘNÍ (atributy organizace)	STRENGTHS (silné stránky) <ul style="list-style-type: none"> Česká republika má stabilní a rozvíjející se ekonomiku s nízkou mírou nezaměstnanosti s poměrně vysokým HDP. Má vzdělanou a relativně levnou pracovní sílu, což přitahuje zahraniční investice a přispívá k růstu vývozu. Svou polohou uprostřed Evropy je strategickým místem pro obchodní aktivity a investice. Mocné průmyslové odvětví má rozvinuté zejména v automobilovém průmyslu, strojírenství a elektrotechnice. 	WEAKNESSES (slabé stránky) <ul style="list-style-type: none"> Česká republika je hodně závislá na vývozu, což zvyšuje její zranitelnost vůči změnám v globální ekonomice a obchodních politikách. V některých oblastech má Česko nedostatečnou úroveň výzkumu a inovací. To snižuje její dlouhodobý ekonomický růst. Růst mzdových nákladů může být ovlivněn snižováním konkurenceschopnosti českých firem a zvýšit tak inflační tlak. Negativní vliv na ekonomiku a sociální systém země mohou mít dlouhodobé dopady stárnutí populace a nedostatek pracovní síly.
VNĚJŠÍ (atributy prostředí)	OPPORTUNITIES (příležitosti) <ul style="list-style-type: none"> Zvýšení investic do výzkumu a inovací může podpořit konkurenceschopnost českých firem. Vklady do infrastruktury mohou zlepšit dopravní a energetické kontinuity a podpořit regionální rozvoj. Rozvoj nových exportních trhů může snížit závislost země na trzích Evropské Unie a zvýšit odolnost vůči vnějším šokům. 	THREATS (hrozby) <ul style="list-style-type: none"> Politická nestabilita a nejistota mohou odradit zahraniční investory a negativně ovlivnit obchodní prostředí. Obchodní rozpory jsou schopné negativně ovlivnit český vývoz i hospodářský růst země. Nedostatek vzdělané pracovní síly může omezovat růst a investice v některých oblastech. Přírodní katastrofy mohou mít negativní dopady na českou ekonomiku, zejména tedy na turismus a zemědělství.

Zdroj: ČSÚ, ČNB, MPO, vlastní zpracování

8.1.1 Doporučení pro Českou republiku ke snížení rizik a hrozeb

Na základě analýzy makroekonomických souvislostí v České republice a zhodnocení SWOT analýzy lze vyvodit několik doporučení. Vláda by měla podporovat investice do výzkumu a inovací, aby zvýšila konkurenceschopnost země a snížila její závislost na tradičních průmyslových odvětvích. Česká republika by měla aktivně diverzifikovat své exportní trhy a hledat nové obchodní partnery mimo EU. Tímto by snížila zranitelnost v případě krize v jednotlivých ekonomikách. Země by měla klást důraz na udržitelný rozvoj, včetně ochrany životního prostředí a podpory obnovitelných zdrojů energie. Toto by vedlo k dlouhodobě udržitelnému růstu ekonomiky.

Tato doporučení by měla posílit ekonomické základy České republiky a přispět tak k udržitelnému a dynamickému růstu v dlouhodobém horizontu.

8.2 SWOT analýza Polska

Tabulka 5 SWOT analýza Polska

	POMOCNÉ (k dosažení cíle)	ŠKODLIVÉ (k dosažení cíle)
VNITŘNÍ (atributy organizace)	STRENGTHS (silné stránky) <ul style="list-style-type: none"> • Polsko má rozvinutý průmyslový sektor, který zahrnuje automobilový průmysl a strojírenství. • Má jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik ve střední a východní Evropě. • S populací přesahující 38 milionů obyvatel má Polsko rozsáhlý domácí trh, což je atraktivní pro zahraniční i domácí podnikání. • Země má dostupnou pracovní sílu s relativně nižšími náklady ve srovnání s vyspělejšími evropskými zeměmi. 	WEAKNESSES (slabé stránky) <ul style="list-style-type: none"> • I přes silnou pracovní sílu má Polsko nižší produktivitu práce, ve srovnání s jinými zeměmi EU. • Některé části Polska stále čelí nedostatečné infrastruktuře, zejména v oblasti dopravy a komunikací. • Stárnutí populace a emigrace mladých lidí mohou vést k nedostatku pracovní síly. • Polsko je stále závislé na uhlí jako zdroji energie, což může být dlouhodobým rizikem z hlediska udržitelnosti a environmentálních otázek.

VNĚJŠÍ (atributy prostředí)	OPPORTUNITIES (příležitosti) <ul style="list-style-type: none"> • Přechod na obnovitelné zdroje energie může snížit závislost na uhlí a snížit tak environmentální dopady. • Polsko může využít svou polohu ve středu Evropy k posílení obchodních vztahů. • Rozvoj infrastruktury může podpořit nejen ekonomický růst země, ale také zlepšit její konkurenceschopnosti. • Investice do inovací a technologií mohou posílit technologický sektor a podporovat růst vývozu. 	THREATS (hrozby) <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek kvalifikovaných pracovníků v některých odvětvích může omezit růst a inovace v polské ekonomice. • Geopolitické napětí v regionu můžou negativně ovlivnit investice a obchodní aktivity v Polsku. • Extrémní klimatické změny mohou mít negativní dopad na infrastrukturu a zemědělství v zemi.
---------------------------------------	---	---

Zdroj: Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Rozwoju i Pracy, Narodowy Bank Polski

8.2.1 Doporučení pro Polsko ke snížení rizik a hrozeb

Na základě provedené SWOT analýzy lze formulovat několik doporučení pro Polsko. Země by měla aktivně usilovat o diverzifikaci své ekonomiky směrem k moderním technologiím a službám s vyšší přidanou hodnotou. To by mohlo zvýšit odolnost ekonomiky vůči externím šokům a posílit dlouhodobý hospodářský růst. Investice do výzkumu a vývoje by mohly posílit konkurenceschopnost Polska v mezinárodním měřítku a podpořit dlouhodobý růst. Země by měla aktivně pracovat na zlepšení podnikatelského prostředí, včetně zlepšení právního prostředí pro podnikání. To může přilákat více zahraničních investic a podpořit rozvoj malých a středních podniků. Podpora celoživotního vzdělávání a zlepšení kvality vzdělávacích systémů by mohly zvýšit produktivitu práce a přizpůsobit pracovní sílu potřebám moderního trhu práce. Polsko by mělo hledat možnosti diverzifikace svých obchodních vztahů mimo Evropskou unii, aby snížilo závislost na exportu do EU a minimalizovalo rizika spojená s politickou a ekonomickou situací. Vzhledem k hrozbám jako je globální ekonomická nestabilita a demografické trendy, by země měla vypracovat strategie pro řízení těchto rizik a posílit svou odolnost vůči vnějším šokům.

Tato doporučení by měla pomoci Polsku maximalizovat potenciál a dosáhnout udržitelného ekonomického rozvoje v následujících letech.

8.3 SWOT analýza Slovenské republiky

Tabulka 6 SWOT analýza Slovenské republiky

	POMOCNÉ (k dosažení cíle)	ŠKODLIVÉ (k dosažení cíle)
VNITŘNÍ (atributy organizace)	<p>STRENGTHS (silné stránky)</p> <ul style="list-style-type: none"> Slovensko má relativně levnou a kvalifikovanou pracovní sílu, což přitahuje zahraniční investice a podporuje ekonomický růst. V zemi se nachází několik automobilových výrobců, což přispívá k růstu průmyslu a tvorbě pracovních míst. Vláda Slovenské republiky investuje do infrastruktury, což podporuje hospodářský rozvoj a zlepšuje životní podmínky občanů. Díky své poloze uprostřed Evropy má snadný přístup k evropským trhům. 	<p>WEAKNESSES (slabé stránky)</p> <ul style="list-style-type: none"> Slovensko se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, zejména v některých regionech, což může vést k sociálním a ekonomickým problémům. Silná závislost na automobilovém průmyslu může Slovensko činit zranitelným vůči změnám globální ekonomiky a poptávky po automobilech. V některých odvětvích má Slovensko nedostatečnou úroveň inovace výzkumu, což může brzdit dlouhodobý ekonomický rozvoj. Stárnutí populace a emigrace mladých lidí mohou mít negativní dopady na ekonomiku a sociální systém země.
VNĚJŠÍ (atributy prostředí)	<p>OPPORTUNITIES (příležitosti)</p> <ul style="list-style-type: none"> Investice do vzdělání a inovací mohou posílit konkurenceschopnost slovenských firem a podporovat růst produktivity. Slovensko má potenciál stát se atraktivní destinací pro cestovní ruch, což může přispět k ekonomickému růstu a tvorbě pracovních míst. Diversifikace ekonomiky může snížit závislost na automobilovém průmyslu a podpořit rozvoj dalších odvětví. 	<p>THREATS (hrozby)</p> <ul style="list-style-type: none"> Slovensko čelí konkurenci z jiných zemí, které nabízejí podobné investiční a obchodní příležitosti, což může omezovat jeho růst. Politická nestabilita a nejistota mohou odradit zahraniční investory a negativně ovlivnit obchodní prostředí. Změny v regulacích EU a politické rozhodnutí mohou mít negativní dopady na slovenské podniky a obchodní aktivity.

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (Štatistický úrad SR), Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Národná banka Slovenska, Európska centrálna banka

8.3.1 Doporučení pro Slovenskou republiku ke snížení rizik a hroze

Na základě provedené SWOT analýzy se dají vyvodit následující doporučení pro Slovenskou republiku. Slovensko by mělo posílit vzdělávací systém a podporu celoživotního vzdělání, jelikož jsou klíčové pro zvyšování produktivity práce a podporu inovací i technologického rozvoje. Investice do vývoje a výzkumu mohou pomoci vytvořit základnu pro budoucí ekonomický růst. Země by měla aktivně investovat do diverzifikace své ekonomiky směrem k moderním technologiím a službám s vyšší přidanou hodnotou. Podpora inovačních odvětví malých a středních podniků by mohla přispět k posílení konkurenceschopnosti a odolnosti ekonomiky. Slovensko by mělo aktivně řešit demografické výzvy spojené se stárnutím populace a emigrací mladých lidí. To může zahrnovat opatření k podpoře rodinné politiky, zlepšení podmínek pro mladé lidi a zvýšení atraktivity země jako místa k životu a práci.

Implementace těchto doporučení by mohla pomoci posílit ekonomický potenciál Slovenska a přispět k udržitelnému a inkluzivnímu ekonomickému rozvoji země.

9 MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK

Magický čtyřúhelník je nástroj pro srovnání makroekonomických ukazatelů mezi různými zeměmi. Zahrnuje čtyři klíčové indikátory: růst HDP, saldo obchodní bilance, míru nezaměstnanosti a inflaci. Zde je popis magického čtyřúhelníku pro Českou republiku, Polsko a Slovenskou republiku v roce 2020, kdy byly země zasaženy pandemií COVID-19.

Tabulka 7 Hodnoty vybraných zemí pro rok 2020

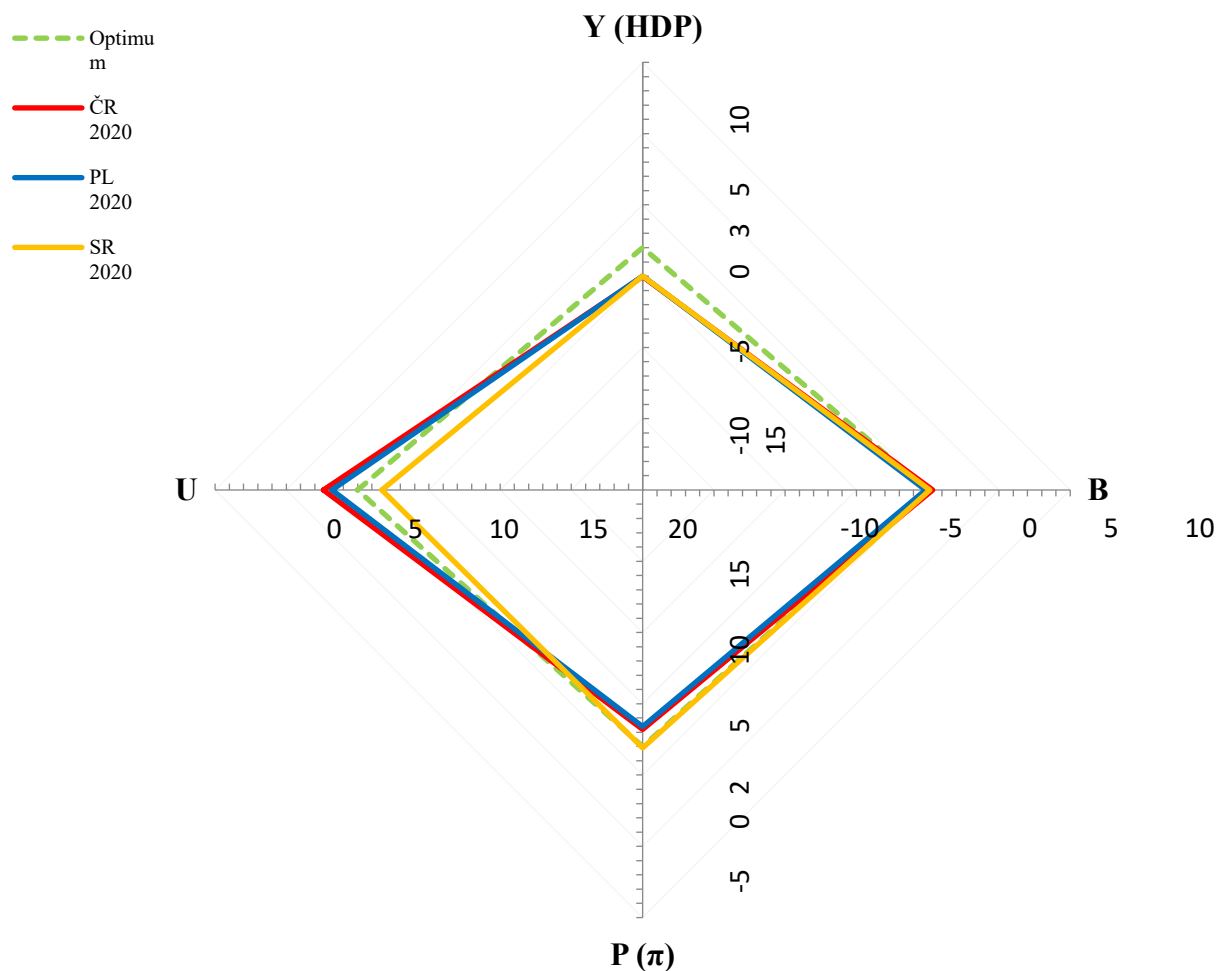
Hodnoty vybraných zemí pro rok 2020			
	ČR	PL	SR
Y (HDP)	-0,03	0,01	0,01
B (saldo)	0,35	-0,15	0,15
P (inflace)	3,2	3,4	1,9
U (nezaměstnanost)	2,6	3,2	6,7

Zdroj: Světová banka, Eurostat, vlastní zpracování

Česko vykazuje mírný pokles HDP, zatímco Polsko a Slovensko zaznamenaly růst. Česko má vysoké saldo obchodní bilance, což naznačuje přebytek v zahraničním obchodu. Polsko má naopak deficit, zatímco Slovensko je v pozitivním saldu. Česko má nejnižší míru nezaměstnanosti, zatímco Slovensko nejvyšší. Polsko se nachází mezi těmito dvěma zeměmi. Inflace je podobná v Česku a Polsku, přičemž Slovensko má nižší míru inflace.

Lze vyvodit, že Česká republika vykazuje stabilní ekonomickou situaci s mírným růstem HDP, nízkou nezaměstnaností a stabilní inflací. Polsko a Slovensko se potýkají s výzvami, jako je pokles HDP a vyšší míra nezaměstnanosti, ale obě země mají relativně stabilní inflaci.

Graf 9.1 – Magický čtyřúhelník

Zdroj: vlastní zpracování

Vysvětlivky grafu 9.1:

Y – meziroční hrubý domácí produkt

U – nezaměstnanost

B – saldo platební bilance

P – inflace

Magický čtyřúhelník umožňuje vizuální porovnání již zmíněných ukazatelů mezi zeměmi.

10 SHRNUÍ DOPORUČENÍ PRO VYBRANÉ ZEMĚ

Z analytické části lze vyvodit několik doporučení pro vybrané země ke snížení konkurenceschopnosti na trhu práce.

Pro snížení nezaměstnanosti u žen vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje podporu v oblasti vzdělání, flexibilní pracovní modely, programy pro návrat po mateřské dovolené, boj proti diskriminaci a genderovým stereotypům, investice do infrastruktury péče a zajištění rovných pracovních podmínek. Pravidelné hodnocení a přizpůsobení strategií jsou rovněž klíčové pro úspěšné snížení nezaměstnanosti žen a dosažení dlouhodobých cílů v této oblasti.

Z doporučení pro snížení indexu mizérie vyplývá, že index mizérie vyžaduje opatření zaměřená na tvorbu nových pracovních míst a ekonomický rozvoj, spravedlivé rozdělení příjmů, zlepšení dostupnosti a kvality zdravotní péče a posílení podpory pro rodiny a komunitní sítě. Tato opatření by mohla přispět k celkovému zlepšení kvality života obyvatelstva a snížení míry mizérie ve vybraných zemích.

Ze SWOT analýzy pro Českou republiku lze vyvodit hned několik doporučení ke snížení rizik a hrozeb. Je klíčové podporovat investice do výzkumu a inovací, diverzifikovat exportní trhy a hledat nové obchodní partnery mimo EU. Důraz by měl být kladen na udržitelný rozvoj, včetně ochrany životního prostředí a podpory obnovitelných zdrojů energie, což by přispělo k dlouhodobě udržitelnému růstu ekonomiky. Tato opatření by posílila ekonomické základy České republiky a podpořila dynamický růst v dlouhodobém horizontu.

Ze SWOT analýzy pro Polsko lze usoudit, že by země měla aktivně diverzifikovat svou ekonomiku směrem k moderním technologiím a službám s vyšší přidanou hodnotou, což by posílilo její odolnost vůči externím šokům a podpořilo dlouhodobý růst. Investice do výzkumu a vývoje by mohly zlepšit konkurenceschopnost Polska v mezinárodním měřítku a podpořit dlouhodobý ekonomický rozvoj. Zlepšení podnikatelského prostředí a právního rámce pro podnikání by mohlo přilákat více zahraničních investic a podpořit rozvoj malých a středních podniků. Důležité je také investovat do celoživotního vzdělání a zlepšení kvality vzdělávacích systémů, což by mohlo zvýšit produktivitu práce a přizpůsobit pracovní sílu potřebám trhu práce. Hledání nových obchodních partnerů mimo EU by mohlo snížit závislost Polska na exportu do EU a minimalizovat politická a ekonomická rizika. Vzhledem

k hrozbám jako je globální ekonomická nestabilita a demografické trendy, by Polsko mělo vypracovat strategie pro řízení těchto rizik a posílit svou odolnost vůči vnějším šokům. Tato doporučení by měla pomoci Polsku maximalizovat jeho ekonomický potenciál a dosáhnout udržitelného ekonomického rozvoje v následujících letech.

Na základě provedené SWOT analýzy je doporučeno, aby Slovensko posílilo svůj vzdělávací systém a podporu celoživotního vzdělávání, což je klíčové pro zvyšování produktivity práce, inovací a technologického rozvoje. Investice do vývoje a výzkumu by mohly vytvořit základnu pro budoucí ekonomický růst. Dále by mělo Slovensko aktivně investovat do diverzifikace své ekonomiky směrem k moderním technologiím a službám s vyšší přidanou hodnotou a podporovat inovační odvětví malých a středních podniků. Je také důležité řešit demografické výzvy spojené se stárnutím populace a emigrací mladých lidí, což by mohlo zahrnovat opatření k podpoře rodinné politiky a zlepšení podmínek pro mladé lidi. Implementace těchto doporučení by mohla pomoci posílit ekonomický potenciál Slovenska a přispět k udržitelnému a inkluzivnímu ekonomickému rozvoji země.

Lze tedy vyvodit, že doporučení pro zvýšení konkurenceschopnosti v České republice, Polsku a na Slovensku zahrnují investice do vzdělání a inovací, podporu podnikatelského prostředí a digitalizaci ekonomiky. Důležité je také diverzifikovat ekonomiku, podporovat malé a střední podniky a zlepšit infrastrukturu. Stabilní politické a právní prostředí, ochrana životního prostředí a mezinárodní spolupráce jsou rovněž klíčové faktory pro posílení konkurenceschopnosti těchto zemí.

11 SHRUTÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI

Analytická část bakalářské práce je zaměřena na analýzu makroekonomických souvislostí ovlivňujících vývoj trhu práce ve vybraných evropských zemích, konkrétně v České republice, Polsku a Slovenské republice. Cílem je porovnat vývoj klíčových ekonomických ukazatelů v období od roku 1992 do roku 2022 a analyzovat jejich vliv na trh práce v těchto zemích.

Hlavními sledovanými makroekonomickými ukazateli byly:

1. hrubý domácí produkt (HDP);
2. inflace;
3. saldo;
4. nezaměstnanost – celková a dle pohlaví.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na vývoj HDP, který je podstatným ukazatelem ekonomické aktivity a výkonnosti země. HDP měří celkovou hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných v rámci hranic země za určité období. V průběhu sledovaného období od roku 1992 do roku 2022 byl pečlivě analyzován vývoj HDP v České republice, Polsku a ve Slovenské republice. Tento ukazatel poskytl informace o ekonomickém růstu a výkonnosti těchto zemí. Vývoj HDP v každé zemi může odrážet různé faktory, včetně hospodářské politiky, investic, obchodních vztahů se zahraničím, vnitrostátní poptávky a mnoho dalších. Porovnáním vývoje HDP v těchto zemích sloužilo k identifikování silných a slabých stránek jejich ekonomik a porozumět trendům a vzorcům, které mohou mít dopad na celkovou ekonomickou stabilitu a udržitelnost. Do analýzy bylo zahrnuto také porovnání HDP mezi jednotlivými zeměmi a vývoj jejich relativního postavení na globálním trhu. Tím se získal komplexní pohled na ekonomickou situaci v České republice, Polsku a ve Slovenské republice a jejich schopnost konkurovat a prosperovat v globálním hospodářství.

Důkladně byl zkoumán vývoj inflace ve vybraných zemích od roku 1992 do roku 2022. Inflace je míra, která měří změnu cenové hladiny v ekonomice a je důležitým ukazatelem ekonomické stability a kupní síly měny. V průběhu sledovaného období byl analyzován vývoj inflace v každé zemi a faktory mající na ni vliv. Inflace může být ovlivněna různými činiteli, jako jsou změny cen komodit, měnová politika centrální banky, poptávka a nabídka na trhu, politické události a další. Byla porovnávána míra inflace mezi

zeměmi a sledováno, zda existují nějaké rozdíly ve vývoji jejich inflace. Tato analýza byla nápomocná k porozumění ekonomických trendů v každé zemi a identifikaci případných rizikových faktorů, které by mohly mít dopad na ekonomickou stabilitu. Inflační data poskytují důležité informace o celkovém stavu ekonomiky, pomáhají analytikům a ekonomům předpovídat budoucí vývoj ekonomických ukazatelů. Na základě této analýzy lze posoudit, jak se inflace v těchto zemích promítá do jejich celkového ekonomického prostředí a jak může ovlivnit další ekonomické rozhodování.

V analýze byla věnována zvláštní pozornost saldu obchodní bilance, což je rozdíl mezi hodnotou exportu a importu zboží a služeb. Tento ukazatel je důležitým makroekonomickým faktorem, který odráží obchodní vztahy země se zahraničím a má vliv na obecné ekonomické vyhlídky.

V rámci rozboru byl sledován vývoj salda obchodní bilance v České republice, Polsku a Slovensku od roku 1992 do roku 2022. Tento ukazatel poskytl důležité informace o obchodních vztazích těchto zemí se zahraničím a pomáhal k porozumění jejich ekonomické stability a konkurenceschopnosti na globálním trhu.

Detailně byl pozorován vývoj nezaměstnanosti ve vybraných zemích ve sledovaném období. Nezaměstnanost je ukazatelem ekonomického zdraví země a může být ovlivněna různými faktory, včetně hospodářského růstu, demografických trendů, vzdělání a politik zaměstnanosti. Analyzována byla celková míra nezaměstnanosti osob ve věku 15-74 let v každé zemi a její změny v průběhu let. Tento ukazatel poskytuje důležitý pohled na úroveň zaměstnanosti v dané populaci a pomáhá sledovat dostupnost pracovních míst a dynamiku pracovního trhu.

Další výzkum byl orientován na nezaměstnanost u žen a mužů v každé zkoumané zemi. Rozdíly v míře nezaměstnanosti mezi pohlavími mohou být způsobeny různými faktory, jako jsou stereotypy na trhu práce, přístup ke vzdělání, mateřská dovolená a další. Bylo zjišťováno, zda existují nějaké významné rozdíly v nezaměstnanosti mezi muži a ženami v Česku, Polsku a ve Slovenské republice, a jak se tyto rozdíly vyvíjely v průběhu let. Tato analýza umožňuje porozumět struktuře a dynamice pracovního trhu v každé zemi a identifikovat případné faktory, které v nich mohou ovlivňovat míru nezaměstnanosti. Na základě tohoto rozboru se dá posoudit, jak se ekonomické politiky a strukturální změny odrážejí na pracovním trhu a jaký mohou mít dopad na zaměstnanost i ekonomický růst v daných zemích.

Praktická část bakalářské práce obsahuje výpočet indexu mizérie pro každou sledovanou zemi v období od roku 1992 do roku 2022. Index mizérie je komplexní ukazatel,

který kombinuje různé sociální, ekonomické a environmentální faktory a poskytuje celostní pohled na životní podmínky v dané zemi. Výpočet indexu mizérie zahrnuje proměnné jako je inflace a míra nezaměstnanosti. Výsledek těchto proměnných umožnil porovnání životní úrovně a ekonomické situace mezi sledovanými zeměmi. Výpočty poskytly další porozumění pro situaci v každé zemi a umožnily identifikovat oblasti, které vykazovaly větší míru zranitelnosti a potenciálních rizik. Tento ukazatel sloužil jako nástroj pro posouzení socioekonomického vývoje a pro porovnání životních podmínek mezi zeměmi.

Závěry z analýzy ukazují, že přestože Česká republika, Polsko a Slovensko sdílejí některé podobné charakteristiky, jako jsou geografická poloha a historické zázemí, jejich indexy mizérie odhalují rozmanitost ve zdraví ekonomiky, sociální soudržnosti a kvalitě života obyvatelstva. Tato zjištění jsou důležitá pro tvorbu politik, které mohou přispět k udržitelnému ekonomickému rozvoji a zlepšení životních podmínek ve sledovaných zemích.

Pro každou zemi byla vytvořena SWOT analýza, která identifikovala silné stránky, slabiny, příležitosti a hrozby v oblasti trhu práce a ekonomiky obecně. Tento rozbor poskytl hlubší porozumění specifických faktorů ovlivňujících trh práce v každé zemi a pomohl identifikovat strategické směry pro budoucí politiku zaměstnanosti a ekonomický rozvoj.

Výsledky výzkumu naznačují, že i když Česká republika, Polsko a Slovensko jsou všechny střeoevropské země s podobnými historickými a geopolitickými vlivy, existují mezi nimi významné rozdíly v jejich ekonomickém vývoji a na trhu práce.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký je největší problém ve vývoji trhu práce týkající se nezaměstnanosti. Dílčími cíli pak, jaký vliv na nezaměstnanost mají makroekonomické ukazatele, a který z nich nejvíce působí na vývoj nezaměstnanosti. Ke kvalitnímu zpracování teoretické části práce byla využita odborná literatura a informace z doložených internetových zdrojů. Praktická část je orientována na analýzu makroekonomických souvislostí ovlivňujících vývoj trhu práce ve vybraných evropských zemích. Informace byly čerpány z internetu, a to především ze statistických dat zkoumaných zemí. Použita byla i SWOT analýza, ze které je zřetelné, v čem má každá z těchto zemí silné a slabé stránky, jaké má příležitosti i hrozby. SWOT analýza vznikla na základě analýz jednotlivých států. Zkoumaným časovým obdobím byl rok 1992 až rok 2022. Byly porovnávány hrubé domácí produkty, vývoj míry inflace, saldo a míry obecné míry nezaměstnanosti ve státech Česká republika, Slovenská republika a Polsko.

Teoretická část práce má čtyři kapitoly. První z nich je zaměřena na analýzu pracovního trhu a vymezení základních pojmů. Vysvětleny jsou také základní ukazatelé trhu práce, nezaměstnanost a její typy. Ve druhém úseku je popsán trh práce a jeho vývoj v České republice, na Slovensku a v Polsku. Třetí kapitola se zabývá makroekonomickými souvislostmi vývoje trhu práce. Podrobněji jsou zde popsány: hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti ve vybraných státech. V kapitole jsou vylíčeny také skupiny nejvíce ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností. Ve čtvrté kapitole se nachází shrnutí celé teoretické části práce.

Praktická část je rozdělena do sedmi kapitol. V první je popsán vytýčený cíl a použité metody. Charakterizovány jsou zde vybrané země, tj. Česko, Slovensko a Polsko. Následující kapitola je zaměřena na analýzu makroekonomických ukazatelů těchto zemí. Porovnáván byl hrubý domácí produkt, vývoj míry inflace, saldo a vývoj míry obecné míry nezaměstnanosti. Třetí oddíl praktické části bakalářské práce srovnává zjištěné údaje vybraných zemí. Následuje SWOT analýza, magický čtyřúhelník, shrnutí doporučení a shrnutí analytické části práce.

Porovnáním vývoje hrubého domácího produktu bylo zjištěno, že v České republice byl růst HDP poměrně stabilní s několika málo výkyvy v průběhu let. Česko se řadí mezi jednu z nejvyspělejších ekonomik ve střední a východní Evropě. Výraznější růst HDP byl

v Polsku, ve kterém se ekonomika rozvíjela rychleji, díky čemuž se země stala jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik ve střední a východní Evropě. Podobný trend jako Česku byl na Slovensku. Po rozdělení Československa bylo tempo růstu HDP pomalejší. I přesto si stát udržel stabilní ekonomický růst a tím posílil svou pozici. Všechny sledované země mají příznačné faktory ovlivňující jejich ekonomický rozvoj.

Při porovnávání míry inflace bylo zjištěno, že Česká republika v průběhu let zažila mírnější inflační tlak než Polsko a Slovenská republika. Značných hodnot dosáhlo Česko v roce 2022. Polsko ve sledovaném období mělo vyšší míru inflace než Česko. I přestože na začátku 90. let 20. století inflace v zemi dosáhla vysokých hodnot, došlo postupně k jejímu snižování. Inflace ve státě je i přesto na vyšší úrovni než v České republice. Výraznější výkyvy v míře inflace měla Slovenská republika. Po rozdělení Československa měla nejvyšší hodnoty, které se v průběhu let stabilizovaly. K nápadnému výkyvu došlo v roce 2022. Z analýzy vyplývá, že Česká republika vykazovala nejnižší míru inflace, po ní následovalo Polsko a Slovensko. Tato míra byla ovlivňována několika činiteli, mezi které patřily např. politika centrální banky, hospodářská stabilita, globální události jednotlivých zemí a cenové tlaky.

Při porovnávání salda ve vybraných státech bylo zjištěno, že Česká republika v průběhu sledovaného období zaregistrovala střídavě období přebytků a schodků platební bilance. Polsko zažilo podobně jako Česko proměnlivou dobu přebytků a schodků, ale s výraznějšími výkyvy. Tak jako obě uvedené země, tak i Slovenská republika pocítila kolísavé období schodků a přebytků salda platební bilance. K výraznému schodku v zemi došlo v letech 2021 a 2022. Všechny tři sledované země pocítily období přebytků i schodků v platební bilanci. Každá z nich však s různými mírami stability a odchylkami. Největší výkyv byl zaznamenán v Polsku.

Vývoj míry nezaměstnanosti v České republice byl proměnlivý. Na počátku sledovaného období byla nezaměstnanost poměrně nízká, postupně v průběhu let se však zvyšovala a opět snižovala. Podobně na tom bylo také Polsko a Slovensko. Míra nezaměstnanosti u všech tří států byla ovlivněna pandemií COVID-19, kdy došlo k jejímu prudkému nárůstu. Důvodem bylo snižování výroby a ekonomické problémy. Z analýzy vyplývá, že Polsko a Slovensko zažily výraznější poklesy v míře nezaměstnanosti než Česká republika. Klíčovým faktorem poklesu byla obnova ekonomiky po hospodářské krizi, implementace aktivní politiky zaměstnanosti a různé reformní opatření.

V rámci porovnávání míry nezaměstnanosti byla v práci analyzována tato míra dle pohlaví. Míra nezaměstnanosti u žen byla v České republice nižší než ostatních zkoumaných

státech. V průběhu zkoumaného období byla stabilnější a pohybovala se ve středním rozmezí. V Polsku byl analyzovaný ukazatel vyšší než v Česku a na Slovensku. Nejvyšších hodnot dosahoval v 90. letech 20. století, postupně se tyto indikátory snižovaly. Míra nezaměstnanosti u žen ve Slovenské republice byla podobná jako v Polsku, i zde byly zaznamenány nejvyšší hodnoty v 90. letech. Situace se v zemi postupně stabilizovala a na konci sledovaného období byla nižší než v Polsku, ale i přesto vyšší než v České republice. Míra nezaměstnanosti u mužů byla v Česku poměrně nízká. I když se v průběhu let zvyšovala, byla poměrně stabilní. V Polsku byla zaznamenána nezaměstnanost u mužů výraznější než v České republice. I zde se během let snižovala a zvyšovala. Po rozdělení Československa byla na Slovensku nezaměstnanost mužů výraznější než v Česku. Postupně se však snižovala, avšak stále byla vyšší než v Česku a Polsku. Bylo vyzorováno, že míra nezaměstnanosti u mužů byla v České republice nejnižší. Následovalo Polsko a Slovenská republika. Všechny sledované země zažily podobné trendy v růstu nezaměstnanosti, které se projevíly během ekonomických krizí a pozdějšího hospodářského oživení ekonomiky.

Zkoumaným indikátorem byl také index mizérie, který vznikl sečtením inflace a obecné míry nezaměstnanosti. V České republice byl na počátku sledovaného období na poměrně nízké úrovni, postupně se však zvyšoval. K velkému nárůstu došlo vlivem ekonomických krizí. V posledních letech se stabilizoval na nižší úrovni. Také v Polsku byl index mizérie vysoký a postupně klesal. I zde byl jeho nárůst ovlivněn ekonomickou krizí. Ve Slovenské republice byl index mizérie na začátku 90. let 20. století ve střední rovině. Po ekonomických výkyvech se situace v zemi zlepšila, ale index zůstal i tak na střední úrovni. Z rozboru bylo konstatováno, že index mizérie byl v České republice nižší než v Polsku a na Slovensku.

Pro hodnocení současného stavu všech tří států byla použita SWOT analýza, ve které byly posuzovány silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby zkoumaných států. Na základě analýzy a jejího následného zhodnocení bylo zjištěno, že vláda v České republice by měla více podporovat investice do výzkumu a inovací, čímž by zvýšila konkurenceschopnost země a zároveň snížila závislost na tradičních průmyslových odvětvích. Země by měla klást důraz na udržitelný rozvoj, ochranu životního prostředí a podporovat obnovitelné zdroje energie. Polsko by mělo na základě zjištěných údajů ze SWOT analýzy aktivně usilovat o rozrůznění ekonomiky a to především v modernizaci technologií, posílení výzkumu a vývoje. Zároveň by měla výše podporovat konkurenceschopnost v mezinárodním měřítku. Také menší závislost na exportu do Evropské unie by pomohla minimalizovat rizika spojená s politickou a ekonomickou situací země. Větší podporu ve vzdělávacím systému

a celoživotního vzdělávání by měla na základě SWOT analýzy Slovenská republika. K ekonomickému růstu země by pomohla investice do vývoje a výzkumu a modernizace stávajících technologií. Také podpora inovačních odvětví malých a středních podniků by mohla státu přispět k posílení konkurenceschopnosti a odolnosti ekonomiky.

Pro srovnání makroekonomických ukazatelů byl v práci použit magický čtyřúhelník, který zahrnuje čtyři klíčové indikátory. Jsou jimi růst hrubého domácího produktu, saldo obchodní bilance, míra nezaměstnanosti a inflace. Z výsledků šetření bylo vyvozeno, že Česká republika vykazuje poměrně stabilní ekonomickou situaci s mírným růstem hrubého domácího produktu, nízkou nezaměstnaností a stabilní inflací. S výzvami se potýká jak Polsko, tak i Slovenská republika. U těchto zemí došlo k poklesu hrubého domácího produktu a k vyšší míře nezaměstnanosti. Poměrně stabilní se ukázala inflace.

Z analýzy vyplývá, že i přestože všechny tři zkoumané země mají podobný historický i geopolitický vliv, existují mezi nimi výrazné rozdíly v ekonomickém vývoji i na trhu práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*. 10. vydání. Praha: Grada, 2007. 800 s. ISBN 978-80-247-1407-3
2. BUCHTOVÁ, Božena a kol. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2002. 240 s. ISBN 80-247-9006-8.
3. BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 173 s. ISBN 80-245-1120-7.
4. BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z moderní ekonomie trhů práce*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. 267 s. ISBN 978-80-7400-719-4.
5. CASE, Karl E., Ray, C. FAIR a Sharon M. OSTER, *Principles of macroeconomics. Twelfth edition*. Boston: Pearson, 2017. 474 s. ISBN 978-1-292-15089-5.
6. DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: Okunův zákon*. Praha: C. H. Beck, 2012. 192 s. ISBN 978-80-7400-224-3.
7. DUBEN, Rostislav. *Teorie a praxe sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 203 s. ISBN 80-7079-479-8.
8. DYTRT, Zdeněk. *Etika v podnikatelském prostředí*. Praha: Grada, 2006. 196 s. ISBN 80-247-1589-9
9. EHRENBERG, Ronald, G. a R. Stewart SMITH. *Modern labor economics: theory and public policy*. 10th ed. Boston: Pearson, 2009. xxi, 650 s. The Addison-Wesley series in economics. ISBN 978-0-321-53896-3.
10. FORD, Martin. *Roboti nastupují: automatizace, umělá inteligence a hrozba budoucnosti bez práce*. Přeložil PROKEŠ Jan a Martin VRBA. Praha: Rybka Publishers, 2017. 377 s. ISBN 978-80-87950-46-3.
11. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
12. HEJDUK, Radim, Kateřina SMEJKALOVÁ a Vladimír ŠPIDLA. *Budoucnost práce: oranžová kniha Masarykovy demokratické akademie*. Praha: Masarykova demokratická akademie, 2017. 25 s. Diskusní materiály k budoucnosti české i evropské společnosti. ISBN 978-80-87348-29-1.
13. HOLMAN, Robert. *Základy ekonomie: pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015. 368 s. ISBN 978-80-7400-007-2.

14. HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. 3. aktualizované vyd. Praha: C. H. Beck, 2018. 631 s. ISBN 978-80-7400-397-4.
15. HORÁK, Pavel. *Role lokálních projektů v české politice zaměstnanosti: evaluační studie projektu zaměřeného na zvýšení zaměstnatelnosti zdravotně postižených osob a osob starších padesáti let*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 176 s. ISBN 978-80-210-7489-7.
16. JONES, Charles I. *Macroeconomics*. Fourth edition. New York: W.W. Norton & Company, 2018. 616 s. International student edition. ISBN 978-0-393-61533-3.
17. JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 299. s. ISBN 80-248-0530-8.
18. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 368 s. Expert. ISBN 978-80-271-0251-8.
19. KOLIBOVÁ, Helena a Anna KUBICOVÁ. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1. vyd. Frýdek - Místek: Tiskárna Kleinwächter, 2005. 233 s. ISBN 80-7248-321-8.
20. KOTÝNKOVÁ, M., NĚMEC, O. *Lidské zdroje na trhu práce*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003. 199 s. ISBN 80-86419-48-7.
21. KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. Praha: Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5.
22. KUBÍČEK, Jan a kol. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 304 s. ISBN: 80-86898-99-7.
23. KUCHAR, Pavel. *Trh práce. Sociologická analýza*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007. 183 s. ISBN 978-80-246-1383-3.
24. MANKIW, N. Gregory a Mark P. TAYLOR. *Macroeconomics*. 3rd ed. Andover: Cengage Learning, 2014. 451 s. ISBN 9781408081976.
25. MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 172 s. ISBN 80-901424—9-4.
26. MARTICOVÁ, M. *Nezaměstnanost jako makroekonomický problém*. Bratislava: IURA Edition, 2002. 133 s. ISBN: 80-89047-31-9.
27. MUŽÍK, J. *Profesní vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 263 s. ISBN MUŽÍK, J. *Profesní vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
28. NADINE, Pahl Anne RICHTER. *SWOT Analysis – Idea, Methodology And A Practical Approach*. GRIN Verlag, Norderstedt. 2007. 53 s. ISBN 978-3-640-30303-8.

29. PAVELKA, T. *Makroekonomie: Základní kurs*. 3. vydání. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2010. 273 s. ISBN 978-80-86730-55-4.
30. RICKARDS, James. *The Death of Money: The coming collapse of the international monetary system*. New York: Portfolio/Penguin, 2014. 288 s. ISBN 9781591846703.
31. ROJÍČEK, Marek a kol. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. 543 s. Expert. ISBN 978-80-247-5858-9.
32. SOKAČOVÁ, Linda. *Stárnutí populace jako výzva: Age management a postavení lidí 50+ ve společnosti a na trhu práce*. Praha: Alternativa 50+, 2014. 109 s. ISBN 978-80-905711-0-5.
33. Srpová, Jitka et al. *Podnikatelský plán a strategie*. Grada Publishing, Praha, 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-4103-1.
34. ŠVARCOVÁ, Jena, Vít GABRHEL a Ondřej CÍCHA. *Makroekonomické aspekty vývoje trhu práce ve vztahu k absolventům škol v ČR*. Zlín: CEED, 2014. 143 s. Vědecké spisy. ISBN 978-80-87301-18-0.
35. TULEJA, Pavel, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Základy makroekonomie: Okunův zákon*. Brno: Computer Press, 2006. 312 s. ISBN 80-251-0952-6.
36. VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 555 s. ISBN 978-80-7552-190-3.
37. WINKLER, Jiří a Mirka WILDMANOVÁ. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. 1. vydání. Praha: Computer Press, 1999. 143 s. ISBN 80-7226-195-9.

Internetové zdroje:

38. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v ČR. Ukazatele trhu práce*. [online]. 2023 [cit. 08. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zakladni-ukazatele-z-oblasti-prace-a-socialniho-zabezpeceni-v-cr>.
39. Vyhláška č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. [online]. 2023 [cit. 08. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-518>.
40. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. [online]. 2023 [cit. 08. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>.

41. Úřad práce. Aktivní politika zaměstnanosti. [online]. 2023 [cit. 08. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti-1>.
42. Zákoník práce č. 262/2006 Sb. [online]. 2023 [cit. 08. 05. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
43. VOLF, Tomáš. *Index mizérie*. Citfin, 2021 [online]. 2023 [cit. 10. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.citfin.cz/novinka/index-mizerie-je-nejvyssi-za-posledni-tri-roky/>.
44. Český statistický úřad. *Vývoj ekonomiky ČR v roce 2012*. [online]. 2024 [cit. 15. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110912q4a06.pdf/dc0b8ecd-dbc4-43f4-a7aa-c57eb891a3ce?version=1.0>.
45. Statistický úřad Slovenské republiky. *Nezaměstnanost ve 4. čtvrtletí 2012*. [online]. 2024 [cit. 18. 04. 2024]. Dostupné z: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail!/ut/p/z1/tVPBbqMwEP2WPXA0HmPApjdSqZA2ikSzJI0vK0NMQhMMBRy2_fo67V5WaoN6WF_skd9788Yzxi_YaHIUO5IX9Zanky8Ff6vhM35bEzCgNmCwvz-YbWMb--cKPXwGgsct03_QFv66yTB6Q0KnWB5LG3wBzqtjJqglaoa1o5nC0YOtUfzU7ojjvcJ8hxM4LcguYoYAVHxKF5QYI82Hn8It_k5Q5vMzfIpcDxHxnh1wnk0i6vklcl4VDJJHc9fFmyq8w1_DFCuEv_zYKY5ctAPgi8mAexuljkFAKIX3nX5H_4F9JMMkX75BrDqZq-ACESZKsFus1RGvnDuaURLBMU5PSnwD89PHWVMG-tEkY3gylGnGqL7094dU3mxQDvp96CDN45fPLiwjNdNW6V396_PQ_xssYKbPKHvPKBptxBpQx7jpu4HuUXlyEOqN8j0WrCtWq1v7dml9x6Pumu7HAgnEc7X1d70_KzuvKgs8oh7oz7v9F4qaqOD2XJTo-xq-zJYo2SGTn8ccbtsJEqQ!!/dz/d5/L0lDUmlTUSEhL3dHa0FKRnNBLzROV3FpQS_EhL2Vu/.
46. Evropská komise. *Doporučení Rady k národnímu programu reform Slovenska na rok 2012 a stanovisko Rady k programu stability Slovenska na období 2012-2015*. [online]. 2024 [cit. 22. 04. 2024]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0326:FIN:CS:PDF>.
47. Statistická ročenka České republiky. *Geografické údaje*. . [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/www/dav.nsf/rocenka_06/a0.htm.
48. Pražský hrad. *O České republice*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/o-ceske-republice>.

49. Evropská unie. *Polsko*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-countries/poland_cs.
50. Ministerstvo zahraničních věcí. *Polsko - základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.zajezdy.cz/polsko-mzv-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled-1/>.
51. Ministerstvo zahraničních věcí. *Slovensko - základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.zajezdy.cz/slovensko-mzv-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled-1/>.
52. Slovensko. *Regionální geografie*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: <https://geography.upol.cz/soubory/lide/smolova/RGSR/ucebnice/portrety/poloha.html#symboly>.
53. Česká národní banka. *Hrubý domácí produkt*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/hdp_cs.pdf.
54. Česká televize. *Ekonomická vysvětlivka: Hrubý domácí produkt*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/ekonomicka-vysvetlivka-hruby-domaci-produkt-9510>.
55. Český statistický úřad. *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika*. [online]. 2024 [cit. 28. 04. 2024]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_hdp-
56. Světová banka. *Statistické údaje*. [online]. 2024 [cit. 30. 04. 2024]. Dostupné z: [https://databank.worldbank.org/source/statistical-performance-indicators-\(spi\)](https://databank.worldbank.org/source/statistical-performance-indicators-(spi)).
57. Česká národní banka. *Co je to inflace?* [online]. 2024 [cit. 30. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-to-je-inflace/>.
58. Peníze.cz. *Inflace*. [online]. 2024 [cit. 30. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/inflace>.
59. Český statistický úřad. *Evropský srovnávací program*. [online]. 2024 [cit. 30. 04. 2024]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program.
60. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2012*. [online]. 2024 [cit. 02. 05. 2024]. Dostupné z:

- <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1362359/anal2012.pdf/90fe176e-d7d9-05b9-b474-4da7cb84f6b0>.
61. Eurostat. *Zboží a služby, dovoz a vývoz*. [online]. 2024 [cit. 02. 05. 2024]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00110/default/table?lang=en>.
62. Zákon č. 408/2023 SB., *o zaměstnanosti*, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb. [online]. 2024 [cit. 02. 05. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435/zneni-20240701>.
63. SWOT analýza – šablona. [online]. 2024 [cit. 03. 05. 2024]. Dostupné z: <https://www.sukup.cz/dvur-kralove-nad-labem/swot-analyza-sablona/>.
64. Generali česká profi. *Co je SWOT analýza a jak ji vypracovat*. [online]. 2024 [cit. 03. 05. 2024]. Dostupné z: <https://www.generaliceskaprofi.cz/ze-zivota/co-je-swot-analyza-a-jak-ji-vypracovat>.
65. Muni ARTS. *SWOT*. [online]. 2024 [cit. 03. 05. 2024]. Dostupné z: <https://kisk.phil.muni.cz/kreativita/temata/vizualizace-a-presentace-informaci/swot-analyza>.
66. Světová banka. *Inflace, spotřebitelské ceny (roční %) – Slovenská republika*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=SK>.
67. Světová banka. *Inflace, spotřebitelské ceny (roční %) – Polsko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=PL>.
68. Světová banka. *Inflace, spotřebitelské ceny (roční %) – Česko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=CZ>.
69. Světová banka. *Nezaměstnanost, muži (% mužské pracovní síly) - Česko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.MA.ZS>.
70. Světová banka. *Nezaměstnanost, ženy (% ženské pracovní síly) - Česko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.FE.ZS?locations=CZ>.
71. Světová banka. *Nezaměstnanost celkem (% celkem pracovní síly) - Česko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=CZ>.

72. Světová banka. *Nezaměstnanost, ženy (% ženské pracovní síly) - Polsko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.FE.ZS?locations=CZ>.
73. Světová banka. *Nezaměstnanost, muži (% mužské pracovní síly) - Polsko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.MA.ZS?locations=PL>.
74. Světová banka. *Nezaměstnanost celkem (% celkem pracovní síly) - Polsko*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?locations=PL>.
75. Světová banka. *Nezaměstnanost, muži (% mužské pracovní síly) – Slovenská republika*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.MA.ZS?locations=SK>.
76. Světová banka. *Nezaměstnanost, ženy (% ženské pracovní síly) – Slovenská republika*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.FE.ZS?locations=SK>.
77. Světová banka. *Nezaměstnanost celkem (% celkové pracovní síly) – Slovenská republika*. [online]. 2024 [cit. 07. 05. 2024]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
CPI	Consumer Price Index
CZK	Koruna česká
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ECP	European Comparison Programme
EU	Evropská unie
EUR	Esposizione Universale di Roma
HDP	Hrubý domácí produkt
MPP	Mezní produkt práce
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MRP _L	Příjem z mezního produktu práce
MzV	Ministerstvo zdravotnictví
Např.	Například
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PL	Polsko
PSA	Peugeot Sociétés Anonyme
SR	Slovenská republika
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
Tj.	To je
TPP	Celkový fyzický produkt
Tzn.	To znamená
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
V4	Visegrádská čtyřka

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Schéma ekonomické aktivity

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vývoj salda v České republice v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Tabulka 2 Vývoj salda v Polsku v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Tabulka 3 Vývoj salda ve Slovenské republice v milionech EUR v letech 2012 až 2022

Tabulka 4 SWOT analýza ČR

Tabulka 5 SWOT analýza Polska

Tabulka 6 SWOT analýza Slovenské republiky

Tabulka 7 Hodnoty vybraných zemí pro rok 2020

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.1 Trh práce

Graf 1.2 Rovnováha na trhu práce

Graf 1.3 Měření nezaměstnanosti

Graf 1.4 Klasické členění populace

Graf 1.5 Skladba obyvatelstva s ohledem na ekonomickou aktivitu

Graf 1.6 Dobrovolná nezaměstnanost

Graf 1.7 Nedobrovolná nezaměstnanost

Graf 6.1 Vývoj HDP v České republice v %

Graf 6.2 Vývoj HDP v Polsku v %

Graf 6.3 Vývoj HDP ve Slovenské republice v %

Graf 6.4 Vývoj inflace v České republice v %

Graf. 6.5 Vývoj míry inflace v Polsku v %

Graf. 6.6 Vývoj inflace ve Slovenské republice v %

Graf 6.7 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v České republice

Graf 6.8 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Polsku

Graf 6.9 Vývoj nezaměstnanosti ve Slovenské republice

Graf 6.10 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v České republice

Graf 6.11 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů v Polsku

Graf 6.12 Porovnání míry nezaměstnanosti u žen a mužů ve Slovenské republice

Graf 7.1 Porovnání hrubého domácího produktu ve vybraných zemích

Graf 7.2 Porovnání míry inflace ve vybraných zemích v %

Graf 7.3 Porovnání vývoje salda ve vybraných zemích v milionech EUR

Graf 7.4 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných zemích v %

Graf 7.5 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných

Graf 7.6 Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti ve věku 15-74 let ve vybraných

Graf 7.7 Index mizérie ve vybraných zemích

Graf 9.1 Magický čtyřúhelník

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Výpočet indexu mizérie v České republice

PŘÍLOHA P I: VÝPOČET INDEXU MIZÉRIE V ČESKÉ REPUBLICE

Index mizérie České republiky			
Rok	Inflace	Nezaměstnanost	Index mizérie
1992	11,1	2,6	13,7
1993	20,8	4,3	25,1
1994	10	4,3	14,3
1995	9	4	13
1996	8,8	3,9	12,7
1997	8,6	4,8	13,4
1998	10,7	6,5	17,2
1999	2,1	8,7	10,8
2000	3,8	8,8	12,6
2001	4,7	8,1	12,8
2002	1,9	7,3	9,2
2003	0,1	7,8	7,9
2004	2,8	8,3	11,1
2005	1,9	7,9	9,8
2006	2,5	7,1	9,6
2007	2,9	5,3	8,2
2008	6,4	4,4	10,8
2009	1	6,7	7,7
2010	1,5	7,3	8,8
2011	1,9	6,7	8,6
2012	3,3	7,0	10,3
2013	1,4	7,0	8,4
2014	0,3	6,1	6,4
2015	0,3	5,1	5,4
2016	0,7	4,0	4,7
2017	2,5	2,9	5,4
2018	2,1	2,2	4,3
2019	2,8	2,0	4,8
2020	3,2	2,6	5,8
2021	3,8	2,8	6,6
2022	15,1	2,2	17,3